

V.

SPRAWOZDANIE

ŚLĄSKIEGO
INSTYTUTU
RZEMIEŚLNICZO-
PRZEMYSŁOWEGO

Z A R O K

1932/33

KATOWICE

Nakładem Śl. Instytutu Rzemieślniczo-Przem. w Katowicach

**Czytaj !
i ucz się ●**

V. Sprawozdanie

Śląskiego Instytutu
Rzemieślniczo-Przemysłowego

z a r o k

1932/33

1934

K a t o w i c e 1 9 3 3

Drukiem Księgarni i Drukarni Katolickiej, Spółka Akcyjna w Katowicach
ulica Marszałka Piłsudskiego nr. 58.

22520.1932-33

II

II, Instytut Przemieslniczo-Przemyslowy
Katowice VIII. 33.

Har.

10,-

X-54457
22520 II

za rok 1932/33

Cześć Rzemiosłu!

Śląski Instytut Rzemieślniczo-Przemysłowy powstał 20-go grudnia 1926 roku.

Protektorem jego jest Wojewoda Śląski.

Instytut służy dobru rzemieślników przemysłowych i samodzielnych, kształci zawodowo młodzież rzemieślniczą i przemysłową, szerzy w społeczeństwie zamiłowanie do wytwórczości rodzimej.

*Popierajmy wszyscy
Śląski Instytut Rzemieślniczo-
Przemysłowy!*

*Dla doksztalcania rzemiosła potrzebujemy
niezbędnie własnych maszyn i pomieszczeń*

Józef Hamerlok,
sekr. Rady Wojew. polskiego Rzemiosła
i Drobного Przemysłu Śląska.

Znaczenie Śląskiego Instytutu Rzemieślniczo-Przemysłowego dla rzemiosła śląskiego.

Siła fizyczna i sprawność ręki ludzkiej, dawniej czynnik decydujący w wytwarzaniu i pomnażaniu dóbr, stały się w nowoczesnej walce o byt i w współzawodnictwie narodów o zbyt produkcji i jej wymianie na rynkach międzynarodowych i światowych, czynnikiem drugorzędnej wagi, schodzącym na coraz dalszy plan. W wielu dziedzinach wytwórczości wyparta została ręka ludzka i siła fizyczna człowieka nawet nieomal zupełnie od udziału w procesie wytwórczym i przetwórczym produkcji jako element uciążliwy, co w rezultacie wytworzyło paradoksalny objaw czasów obecnych: miliony bezrobotnych mimo wielkiego zapotrzebowania i olbrzymiej produkcji, przewyższającej nawet wielokrotnie produkcję przedwojenną w wielu jej rodzajach.

Miliony rąk ludzkich, olbrzymie pogotowie siły fizycznej, leży odłogiem i daremnie wyczekuje i domaga się dopuszczenia do współudziału w wytwarzaniu dóbr. Nowoczesne życie gospodarcze woli ponosić duże ofiary jako odczepne na wsparcie dla mas bezrobotnych, aniżeli skorzystać z usług ich siły fizycznej.

W nowoczesnej walce i rywalizacji o zbyt produkcji, stała się siła ludzka, mimo jej taniości, zbyt droga.

Inne bowiem były wymagania konsumenta przedwojennego, zamożnego i żyjącego w uregulowanych warunkach

życiowych, a inne są wymagania konsumenta powojennego, wyczerpanego materialnie przez wojnę światową i inflację walutową. Współczesny konsument pragnie za swe zwięźone dochody uzyskać maximum zadowolenia życiowego, tak pod względem materialnym jak i estetycznym. To też jeżeli produkcja jaka ma zdobyć rynki zbytu, musi posiadać najwyższy poziom doskonałości pod względem formy i praktyczności, musi być pociągająca, a przede wszystkim musi być tania, a raczej najtańszą. Okoliczność ta zmusza producenta do osiągnięcia produkcji swej tak pod względem jakościowym jak i ilościowym najmniejszym nakładem kosztów i wysiłku.

Ten wyścig o obniżenie kosztów wytwórczości, zmuszający producenta do szukania coraz doskonalszych środków pomocniczych, doprowadził do tego, że maszyna, pracująca szybciej, precyzyjniej i przede wszystkim taniej aniżeli ręka ludzka, wypiera coraz bardziej siłę fizyczną człowieka w każdej dziedzinie wytwórczości. Natomiast wyścig ten wymaga od człowieka współczesnego wiele inteligencji obok gruntownej wiedzy fachowej, dużo zmysłu kupieckiego i szybkiej orientacji.

Producent, który nie sprosta wymogom nowoczesnych metod wytwórczości, nie wytrzyma naporu konkurencji i skazany jest na anemiczną wegetację, jeżeli nie na zupełną ruinę.

Odnosi się to do wszystkich dziedzin wytwórczości, zarówno do tych, które szukają zbytu na rynkach światowych, jak i do tych, których teren zbytu jest ograniczony i lokalny, a zwłaszcza do rzemiosła, którego bytowi zagraża przede wszystkim masowa produkcja fabryczna, zorganizowana według najnowszych metod i zdobyczy technicznych i handlowych. Chcąc teren swój utrzymać i przełamać napór konkurencji fabrycznej, musi taksamo i rzemiosło oprzeć produkcję swą na najnowszych metodach.

Szczególnie dużo wiedzy fachowej i doskonałych urządzeń technicznych potrzebuje rzemieślnik śląski, który poza trudnościami natury ogólnogospodarczej, stawiać musi czoło trudnościom lokalnym, powstałym wskutek długoletniej klęski bezrobocia, która, jak nigdzie w Polsce, doprowadziła do zubożenia

mieszkańców miast i gmin okręgu przemysłowego, a temsamem do gwałtowniejszego jeszcze skurczenia się konsumpcji produkcji rzemieślniczej.

Rzemioło polskie na Śląsku, nie dopuszczane za czasów zaborczych do udziału w dostawach i robotach publicznych, jest za słabe, by własnymi siłami i środkami zdobywać dostateczną wiedzę w zakresie najnowszych zdobyczy technicznych i mechanicznych, umożliwiającą skuteczną walkę z konkurencją fabryczną i zagraniczną, tem trudniejszą, że na Śląsku Górnym obowiązywała niemiecka ustawa przemysłowa z wolnością procederową, nie dająca rzemiosłu i jego produkcji żadnej ochrony i opieki zawodowej, jaką daje polska ustawa przemysłowa.

Ażeby rzemiosłu polskiemu na Śląsku uprzystępnić zdobywanie tych koniecznych wiadomości fachowych i zapoznanie się z najnowszymi metodami wytwórczości, a temsamem by wesprzeć je i zaprawić w walce z konkurencją fabryczną, powstał z inicjatywy Izby Rzemieślniczej w Katowicach Śląski Instytut Rzemieślniczo-Przemysłowy, który od szeregu lat dzięki finansowemu poparciu Rządu i Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego, urządza dla poszczególnych gałęzi rzemiosła kursy fachowe, teoretyczne i praktyczne.

Nie wchodząc w przyczyny, stwierdzić należy, że rzemiosło śląskie nie wykorzystało w pełni możliwości pogłębiania swej wiedzy fachowej i zapoznania się z najnowszymi zdobyczami technicznymi z zakresu produkcji rzemieślniczej, jakie mogą i winne dać kursy, urządzone przez Śląski Instytut Rzemieślniczo-Przemysłowy, mający do dyspozycji sztab wykwalifikowanych wykładowców, duży zasób pomocy naukowych i bogaty zbiór dzieł fachowych krajowych i zagranicznych, dostępny codziennie dla zainteresowanych i pragnących pogłębić swe wiadomości rzemieślników.

Rzemiosło śląskie, mając w Zarządzie Śląskiego Instytutu Rzemieślniczo-Przemysłowego dostateczny wpływ na rodzaje, poziom naukowy i celowość praktyczną kursów, winno w dobrze zrozumianym własnym interesie korzystać jaknajwydatniej

z kursów, pomocy naukowych i biblioteki Śląskiego Instytutu Rzemieślniczo-Przemysłowego, gdyż tylko ci, którzy zdobędą najwyższy szczebel wiedzy fachowej swego zawodu, liczyć mogą w nowoczesnej walce o byt na powodzenie, podczas gdy mniej wprawieni nie wytrzymają tempa wyścigu gospodarczego i złamani psychicznie i materialnie odpadną, by zasilić szeregi bezrobotnych.

Ogólne sprawozdanie z całorocznej działalności Instytutu.

Mimo, że działalność Śląskiego Instytutu Rzemieślniczo-Przemysłowego również w ubiegłych 5-ciu kwartałach czasokresu sprawozdawczego na każdym prawie kroku spotykać się musiała z wielorakimi przeciwnościami, to jednak trudności te i przeciwności bynajmniej nie zahamowały działalności Instytutu, lecz owszem intensywność jej wzmocniły. Mając na uwadze ciężkie położenie przeważającej części rzemieślników i pracowników przemysłowych, którzy bądź wskutek bezrobocia, bądź też innych przyczyn natury ekonomicznej, nieraz mimo dobrej chęci nie byli by w stanie dotrzymania kroku w szalonym tempie rozwijającej się mechanizacji pracy, i tem samem nie byli by w stanie sprostać naporowi konkurencji bez opieki i pomocy takiej, jaką znajdują w instytucji społecznej typu naszego Instytutu, należy podkreślić doniosłość zadania, jakie Instytut ten ma do spełnienia.

Rolę wychowawczą Instytutu dostatecznie cechują dobre wyniki przeprowadzanych wśród kursistów egzaminów i odpowiedzi na ankietę, rozesłaną zarówno do uczestników urządzanych przez Instytut kursów dokształcających, jak również do pracodawców, zatrudniających absolwentów tych kursów, — o czym referuje osobny rozdział niniejszego sprawozdania.

Przystępując do ogólnego omówienia całokształtu przez Instytut dokonanych prac, zaznaczyć wypada przedewszystkiem, że ilość godzin wykładowych i ilość uczestników w roku sprawozdawczym 1932 zmniejszyła się, a mianowicie odbyto godzin 2489 przy 742 uczestnikach, wobec 3618 godzin i 899

uczestników w poprzednim roku sprawozdawczym; liczba więc godzin zmniejszyła się o 31%, zaś liczba słuchaczy zmniejszyła się o około 18%, gdy tymczasem ilość kursów zwiększyła się, a mianowicie: w roku sprawozdawczym ubiegłym odbyliśmy 28 kursów z 9-cioma kursami przechodniemi, natomiast w roku sprawozdawczym 1932 przeprowadziliśmy 32 kursy z 7-mioma kursami przechodniemi.

W wielu wypadkach, pomimo znacznego nakładu pracy organizacyjnej i przygotowawczej, nie doszło do uruchomienia projektowanych i przygotowanych kursów z powodu niemożności zebrania dostatecznej ilości uczestników, którzy niemożność uczęszczania na kurs motywowali w różny sposób. Kursy, które nie doszły do skutku, a które do uruchomienia były przygotowane, są następujące:

- a) kurs przygotowawczy do egzaminów mistrzowskich w Starym Bieruniu,
- b) kurs obuwniczo-cholewkarski w Szarleju,
- c) kurs kreśleń i kalkulacji zawodowej dla czeladników stolarstwa meblowego i budowlanego w Katowicach.

Jeżelibyśmy mieli zamiar pomimo niekorzystnych warunków doprowadzić wyżej wymienione kursy do skutku, to trudno byłoby nam dzisiaj powiedzieć, czy wydatne obniżenie opłaty kursowej umożliwiłoby uruchomienie kursu, gdyż poza sprawą wysokości opłat, również i inne czynniki składają się na trudność uruchomienia kursu. Trudności komunikacyjne, ustosunkowanie się do instruktora, sezon pracy, trudność zebrania uczestników i otrzymania od nich ostatecznej decyzji, zmiana rzemiosła, przesiedlenie, utrata zajęcia — wszystko to są czynniki, utrudniające poważnie zorganizowanie kursu. Organizowanie kursów na prowincji, kursów posiadających wymaganą liczebność, związane jest właśnie z tą trudnością, że w pewnej miejscowości grupować trzeba rzemiosło z całej okolicy, co jest połączone z poważnymi kosztami komunikacyjnymi a w wypadkach, w których komunikacji zasadniczo brakuje a uczestnik zmuszony jest przychodzić pieszo na kurs przy znacznych odległościach, jest kurs prawie niemożliwy do przeprowadzenia.

Dzisiejsze czasy t. zw. kryzysu uważamy za najodpowiedniejsze do doksztalcania się samodzielnych rzemieślników jakoteż i rzemieślników fabrycznych, którzy pozbawieni pracy, mogą więcej czasu poświęcać na doksztalcanie. Pozatem rola Instytutu, ze względu na zmianę zapotrzebowania życia gospodarczego wymaga i wymagać będzie w przyszłości również kursów *przeszkalaających rzemiosło z jednego zawodu na inny zawód*. Jeżeli sprawa ta dotyczy mniej rzemiosła samodzielnego, to rzemieślnik fabryczny w wielu wypadkach będzie zmuszony korzystać z kursów przeszkalaających.

Samo szkolenie i doksztalcanie, które Instytut przeprowadza, koniecznie musi się odbywać w należytych pomieszczeniach i przy pomocy odpowiednich pomocy naukowych, które Instytut niestety prawie że nie rozporządza. Początek zrobiono, ale jest to drobnostka wobec tych potrzeb, jakie należałoby zrealizować. W roku 1935 kontrakt wydzierżawienia nam pomieszczeń przez Śląskie Techniczne Zakłady Naukowe nie zostanie prawdopodobnie odnowiony, należałoby więc sprawę pomieszczeń tak załatwić aby Instytut znalazł się w swoich własnych pomieszczeniach biurowych i warsztatach, umożliwiających mu bardziej wydatną pracę.

Tak jak w roku poprzednim, tak też i w tym roku starano się utrzymać równowagę pomiędzy kursami urządzanymi dla przemysłu i dla rzemiosła, a mianowicie z 39-ciu kursów przeprowadzonych przypada 8 na przemysł, 21 na rzemiosło, pozatem urządzono 5 kursów, posiadających charakter rzemieślniczo-przemysłowy a 4 kursy dla bezrobotnych.

Eksperymentalna placówka szewska przeżywa nowe stadium organizowania, a mianowicie jest wiele szans prawdopodobieństwa, że znajdzie ona odpowiednie pomieszczenie i zostanie należycie rozbudowana przy pomocy Przymusowego Cechu Obuwników w Katowicach. Umowę dzierżawną z Spółdzielnią Szewską z ogr. odp. w Mikołowie rozwiązano w dniu 4 lipca 1932 r. a znajdujące się tam maszyny szewskie mogą być w każdej chwili przewiezione z Mikołowa na odpowiednie miejsce do Katowic. W Katowicach ma powstać spółdzielnia

szewska, która odpowiednio maszyny zużytkuje a Instytut ma zamiar ustosunkować się do niej w ten sam sposób, jak to miało miejsce ze Spółdzielnią Szewską w Mikołowie, t. j. zastrzec sobie możliwość doksztalcania na maszynach szewskich uczestników kursów obuwniczych.

Kursy dla kinooperatorów pozostały na tym samym poziomie co w roku zeszłym, jednak Instytut nosi się z zamiarem urządzenia odpowiedniej kabiny kinematograficznej z wszelkimi urządzeniami, umożliwiającymi przeprowadzenie nauki praktycznej w możliwie jaknajszerszym zakresie. Do zakupienia aparatu kinematograficznego wspólnie z Śląskimi Technicznymi Zakładami Naukowymi nie doszło. Na kursach posługiwaliśmy się dotąd wypożyczonym aparatem, za który opłacamy czynsz dzierżawny, zaś mniejszemi pomocami naukowemi służą nasi prelegenci, uzupełniając je w miarę możliwości. Do nauki na kursie dla kinooperatorów potrzebne nam są dwa aparaty kinematograficzne, a mianowicie: jeden do wyświetlania filmów, a więc do obznajomienia kinooperatorów z ruchem aparatu, drugi aparat w stanie gorszym, nadającym się do demontażu i zapoznania kinooperatorów z jego częściami składowymi, ich konserwacją i reparacją. Narazie zakupiono jeden aparat.

Kursy spawania elektrycznego i acetylenowego, które omówiono obszernie w sprawozdaniu zeszłorocznem, odbywały się w roku sprawozdawczym bez poważniejszych zmian. to* znaczy, że zarówno co do programu, jakoteż i pod względem ich wyposażenia w pomoce naukowe w roku sprawozdawczym niema nic do nadmienienia.

Na terenie Bielska uruchomiliśmy 4 kursy, współpracując z tamtejszem Stowarzyszeniem Inżynierów i Techników. Prowadzenie kursów na terenie bielskim w Państwowej Szkole Przemysłowej jest dla uczestników kursu ze względu na laboratorium, które tamtejsza Dyrekcja chętnie oddaje do dyspozycji kursom, — za co na tem miejscu wyrażamy Dyrekcji Państwowej Szkoły Przemysłowej w Bielsku bardzo uprzejme podziękowanie, — połączone ze znaczniejszemi korzyściami, aniżeli to ma miejsce na naszym katowickim terenie. Bliższe szczegóły

odnośnie do kursów w Bielsku podane są wyczerpująco w osobnym zestawieniu.

Kalkulacja kosztów jednego uczestnika, której nie można przeprowadzić tak, jak się przeprowadza kalkulację w przedsiębiorstwach handlowych, obliczonych na zysk — jest materiałem, który z pewnością nasunie cały szereg uwag krytycznych. Liczby, które podajemy w dalszym ciągu naszego sprawozdania, odnoszące się do kosztów jednego uczestnika kursu, mogą być i z pewnością będą poddawane krytyce, której wynik zależeć będzie od stanowiska krytykującego i od jego ustosunkowania się do obiektu kalkulacji. Trudności kalkulacyjne będą⁹⁹ polegały na uzgodnieniu w sposobie obciążenia poszczególnych kursów kosztami administracyjnymi i kosztami o charakterze ogólnym. Sprawy te zdaniem Dyrekcji musiałyby być omówione a po ich ustaleniu należałoby się *umówić, jak należy kalkulować*, aby stworzyć pewne podstawy dla ogólnej orientacji przy ewentualnej przyszłej współpracy pozostałych Instytutów na terenie Rzeczypospolitej Polskiej. Wychodząc z założenia, że Instytut nie jest instytucją obliczoną na zysk, ani zakładem naukowym ze stałym planem nauczania, i że pewne koszty utrzymania tego Instytutu nie mogą a właściwie nie powinny zależeć od ilości odbytych godzin, ilości uczestników, czy też ilości urządzonych kursów do pewnej wartości wymienionych wielkości, i że zależność ta mogłaby dopiero zaistnieć po przekroczeniu pewnej ilościowej granicy wymienionych wielkości, możnaby stworzyć pewne racjonalne podstawy typu kalkulacji, omawianej powyżej.

Organizowanie kursów napotykało na znaczne trudności, a to z tego powodu, że skomunikowanie się Instytutu z rzemiosłem było nader uciążliwe. Ani przez Cechy, ani przez ich organizacje — Instytut nie mógł dotrzeć do zainteresowanych sfer rzemieślniczych. Anonsowanie w dziennikach różnych imprez Instytutu stawało się z każdym dniem coraz to droższe, gdyż nie wszystkie poczytne dzienniki chciały i mogły bezinteresownie umieszczać coraz to obficie i częściej pojawiających się ogłoszeń, o charakterze bądź co bądź specjalnie rzemieślniczym.

Już w naszym sprawozdaniu za rok 1931 poruszyliśmy sprawę sporządzenia spisów rzemieślników i czynnych warsztatów rzemieślniczych w Województwie Śląskiem, pisząc wówczas, że: „Śląski Instytut Rzemieślniczo-Przemysłowy potrzebuje niezbędnie dla swoich poczynañ, a w szczególności dla organizowania kursów, dla umożliwienia współdziałania z rzemiosłem w sprawach objętych statutem, zwłaszcza zaś dla zrealizowania budowy własnych pomieszczeń — spisu czynnych rzemieślników i warsztatów rzemieślniczych na terenie Województwa Śląskiego.

Stało się więc koniecznem sporządzenie spisu rzemieślników i to spisu, umożliwiającego wysyłanie zawiadomień o imprezach Instytutu poszczególnym rzemieślnikom bezpośrednio. W tym celu zwrócił się Instytut do wszystkich gmin Województwa Śląskiego z prośbą o sporządzenie na terytorjum gminy spisu wszystkich rzemieślników pracujących i bezrobotnych. Szereg gmin wykonało spisy bezpłatnie, inne zaś większe gminy zażądały pewnych opłat za wykonanie tej pracy. Dzisiaj Instytut posiada około 14.326 adresów, uporządkowanych już częściowo według branż rzemieślniczych tak, że jesteśmy w stanie, urządzając jakiś kurs np. dla stolarzy, powiadomić listownie tak czeladników, jakoteż i mistrzów stolarskich o wszystkich naszych zamierzeniach. Już dzisiaj możemy stwierdzić, że *łączność Instytutu z rzemiosłem z powodu posiadanych adresów jest bardziej ścisła*. Komunikaty o wszelkich poczynaniach Instytutu docierają dzisiaj i do tych warsztatów rzemieślniczych, z któremiby bez posiadania adresów nawiązanie bliższego kontaktu przy pomocy dzienników było zupełnie niemożliwe. Spis zamierza Instytut prowadzić skrupulatnie i systematycznie uzupełniać, wprowadzając wszystkie zaszłe zmiany.

Ażeby z takiego spisu można zawsze czerpać dokładne informacje o adresach rzemieślników nim objętych i ich warsztatów, musi on być szczegółowym, kompletnym i utrzymywanym w stanie aktualności.

Instytut nie posiada funduszków na pokrycie kosztów zestawienia i utrzymywania takiego spisu w ewidencji, dlatego też Dyrekcja Śląskiego Instytutu Rzemieślniczo-Przemysłowego pozwala sobie na tej drodze zwrócić się przede wszystkim do Izby Rzemieślniczej w Katowicach z uprzejmą prośbą o przeprowadzenie akcji celem zestawienia spisu wszystkich czynnych rzemieślników i warsztatów rzemieślniczych wszelkich branż w Województwie Śląskiem wraz z ewentualnymi bliższymi danymi co do zakresu robót w nich wykonywanych i systematyczne uzupełnianie spisu w pewnych stałych okresach czasu, co ułatwi niewątpliwie Instytutowi orientację i utrzymywanie kontaktu ze sferami rzemieślniczymi.“

Pozatem, chcąc utrzymać *kontakt z byłymi uczniami kursów* i zdać sobie sprawę z korzyści, jakie odnieśli oni z odbytych kursów, Dyrekcja wystosowała *do wszystkich byłych uczestników ankietę*, zawierającą m. in. następujące 1-sze pytanie: Czy wiadomości nabyte na kursie WPanu się przydały? Na 1998 wysłanych listów w związku z powyższą ankietą otrzymaliśmy odpowiedzi 300. Na 1-sze pytanie odpowiedziało twierdząco 220 absolwentów, odpowiedź 26-ciu była negatywną, 17-tu odpowiedziało wymijająco a 63 nie udzieliło na to pytanie odpowiedzi. Nad ugrupowaniem odpowiedzi tych dzisiaj jeszcze biuro pracuje. Naogół opinie były przychylne, to znaczy, że uczestnicy uważają, że na kursach z nauki im udzielanej skorzystali stosunkowo wiele.

Pozatem, chcąc przekonać się o *opinii pracodawców* w stosunku do uczestników byłych kursów, zwrócił się Instytut z analogicznym zapytaniem do tych pracodawców, którzy obeszli kursy swoimi pracownikami. Listów w powyższej sprawie wysłano 63, odpowiedzi otrzymano 24. Również i tutaj naogół, sądząc po opiniach otrzymywanych, kursy odpowiadały swemu zadaniu, *uczestnicy kursów stawali się materiałem zasadniczo lepszym i bardziej wydajniejszym w pracy*. W roku przyszłym, skoro uda nam się należycie uporządkować zebrany materiał, będziemy mogli wyciągnąć pewne konkretne wnioski co do naszej działalności na przyszłość.

W wielu wypadkach odpowiedzi uczestników kursów były wymijające, a mianowicie powoływano się na czasy bezrobocia, twierdząc, że wiadomości nabytych na kursach nie można było zużytkować z tego powodu, że uczestnika w międzyczasie zwolniono z pracy.

Co do lokalu i pomieszczeń kursowych to niestety trzeba tutaj nadmienić, że z otrzymaniem sal w Śląskich Technicznych Zakładach Naukowych mieliśmy wiele kłopotów i trudności. Stałe przerzucanie kursów należy do zjawisk codziennych. Poza tem z Dyrekcją Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych mamy umowę, mocą której płaciliśmy za salę stosunkowo wysokie opłaty, tak, że ostatnio w kilku wypadkach Instytut uważał za stosowne skorzystać z sal wynajmowanych od Magistratu, które otrzymywaliśmy nieco taniej. Dyrekcja Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych motywowała odmowę swoją brakiem sal, względnie nienależytem ich umebłowaniem.

Na skutek interwencji Polskiego Stowarzyszenia Inżynierów i Techników w Katowicach, *Śląski Instytut Rzemieślniczo-Przemysłowy* zwrócił się do swoich wykładowców z prośbą, ażeby ci zgłosili swój *akces do pracy w świetlicach dla bezrobotnych*. Następujący panowie zobowiązali się bezinteresownie wygłaszać prelekcje w świetlicach dla bezrobotnych:

1. *Prof. Witold Bobiński*, Katowice, Śląskie Techniczne Zakłady Naukowe;
2. *Dr. med. Stanisław Hilewicz*, Wielka Dąbrówka;
3. *Ryszard Prymula*, Katowice, ul. Wodna;
4. *Radca Jan Błędowski*, Katowice, Śląski Urząd Wojewódzki, Wydział Kontroli Rachunkowej;
5. *Dyrektor Michał Lityński*, Katowice, Państwowe Konserwatorium Muzyczne;
6. *Inż. Józef Kaczorowski*, Chorzów, ul. Narutowicza 6;
7. *Wiktor Jesionek*, Katowice III, ul. Narutowicza 14.
8. *Prof. Jan Smoleń*, Katowice, Państwowe Gimnazjum;
9. *Inż. K. Miściuk*, Katowice, Śląskie Techniczne Zakłady Naukowe.

Pozatem p. *Stefanja Faryniakowa*, która w miesiącu wrześniu i październiku prowadziła kurs kroju sukien damskich w Katowicach, zaproponowała urządzenie kilku bezpłatnych informacyjnych kursów kroju bielizny dla żon i córek bezrobotnych i inwalidów, ofiarując swoją pracę zupełnie bezinteresownie. Instytut przeprowadził 4 takie kursy, a 3-ch nie przeprowadził z powodu obaw wywołania niepożądanego dla rzemiosła konkurencji. Obiekcje te jednakże upadły, wobec przychylnego ustosunkowania się przedstawicieli rzemiosła do takich kursów.

Urządzony przez Instytut *kurs wyrobu sztucznych kamieni*, terazzo i mozaiki przeprowadził p. inż. *Karol Domański*, który z należnego mu honorarium na rzecz tychże kursów ofiarował kwotę 320,— zł.

Ściąganiem składek członkowskich zajmuje się inkasent tak, ażeby składki mogły wpływać możliwie regularnie. Obciążeni temi pracami w ten czy inny sposób personelu biurowego jest przy jego dzisiejszym składzie osobowym niemożliwe, a to z tego powodu, że personel jest obciążony pracą po granicę możliwości, a czynności związane z inkasowaniem składek, wymagają wiele czasu na wyjazdy. Pozatem ściąganie składek przy pomocy pewnych osób, obranych przez Instytut w niektórych ważniejszych centrach prowincjonalnych, również nie dało pożądanego rezultatu, prócz kilku miast prowincjonalnych.

Wreszcie w roku sprawozdawczym Instytut brał pierwszy raz *udział w Wystawie Rzemieślniczo-Przemysłowej*, urządzonej przez Izbę Rzemieślniczą w Katowicach. Na własnym stoisku, posiadającym 27 m², zawieszono na ścianach grafiki i ustawiono na podłodze te przedmioty, które, ilustrując działalność Instytutu, dawały pogląd na całokształt jego prac. Po zakończeniu wystawy otrzymał Instytut dyplom i medal złoty, wydany przez Izbę Rzemieślniczą. (Porówn. osobne sprawozdanie wewnątrz.)

W roku sprawozdawczym Instytut rozpiśał *konkurs na godło Instytutu*, kierując się myślą utworzenia pewnego znaku łączności wszystkich tych, którzy stykając się z Instytutem, posiadają pewne wspólne z nim zainteresowania i dążności. Rozpisując konkurs przyjęto skrót „SIRP“ jako nazwę Śląskiego Instytutu Rzemieślniczo-Przemysłowego i zaznaczono, że skrót ten powinien być umieszczony na ogólnem tle, symbolizującym pracę oświatową Instytutu wśród rzemiosła. Wyznaczono trzy nagrody: I-sza nagroda 50,— zł, II-ga 30,— zł i III-cia 20,— zł. Ogółem nadesłano 60 prac. (O wynikach konkursu traktuje osobny rozdział niniejszego sprawozdania.)

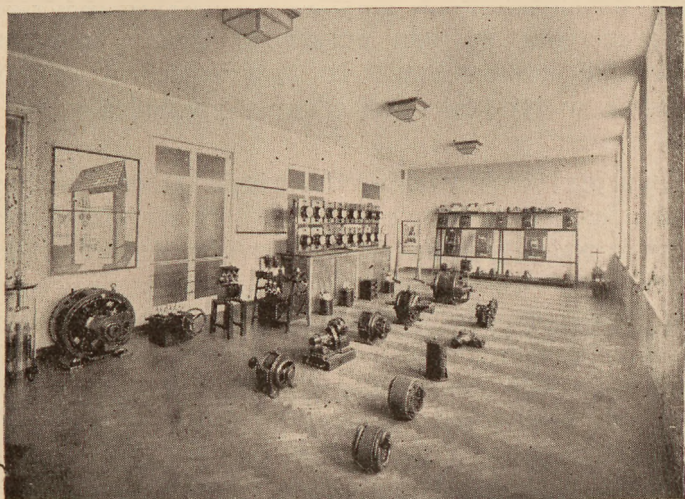
Kilkuletnie doświadczenie nasze w organizowaniu różnych kursów elektrotechnicznych, oraz ankieta, przeprowadzona wśród byłych uczestników kursów, przekonały nas o *konieczności stworzenia pracowni elektrotechnicznej*, w której mieściłyby się te typy maszyn elektrycznych i aparatów, które posłużyłyby jako materiał naukowy i pokazowy dla uczestników kursów. Apel nasz, skierowany do tutejszych zakładów przemysłowych z prośbą o udzielenie nam w tym względzie pomocy, był o tyle skuteczny, że cały szereg firm, a przede wszystkim firma „Giesche“ podarowały nam wiele bardzo cennych obiektów, które posłużą jako zaczątek doświadczalnej pracowni elektrotechnicznej. Materiały te zostały już częściowo uporządkowane a poniższa fotografia przedstawia ogólny widok sali, w której się one mieszczą.

Zaczątki rozwoju doświadczalnej pracowni elektrotechnicznej w ogólnych zarysach przedstawia osobne sprawozdanie.

Przy tej sposobności niech nam wolno również będzie podziękować Stowarzyszeniu Dozoru Kotłów Parowych a specjalnie panu Dyrektorowi *inżynierowi J. Obrąpalskiemu*, który łaskawie zezwolił na wywzorcowanie tych instrumentów tak, aby przy pomiarach szkolnych można z nich należycie korzystać.

Wreszcie sposób zorganizowania wypożyczania aparatów, korzystania z nich i posługiwania się nimi przy wykładzie, zostanie omówiony na specjalnem miejscu wewnątrz sprawozdania.

W streszczeniu trudno wogóle omówić wszystkie dziedziny i cały szeroki zakres działalności Instytutu, jednakże wspomnieć jeszcze wypada o wybitnym udziale Instytutu w całym szeregu zebrań i uroczystości rzemieślniczych, — o czym referujemy w osobnem sprawozdaniu — i wreszcie o jego rozległej korespondencji, wyrażającej się w liczbach 23.174 listów wysłanych i 2724 listów nadesłanych.

Ogólny widok sali zbiorów elektrotechnicznych.

Na posiedzeniu w dniu 24 lutego 1933 roku ustalił Zarząd rok sprawozdawczy od 1 kwietnia do 31 marca, w celu dostosowania się do okresu obrachunkowego władz. Rok sprawozdawczy 1932 przedłużono o 1-szy kwartał 1933 roku, tak, że obecny okres sprawozdawczy obejmuje czas od 1 stycznia 1932 r. do 31 marca 1933 roku.

W dniu 25 kwietnia 1933 roku polecił Śląski Urząd Wojewódzki sporządzić zamknięcia rachunkowe za okresy szkolne i przedłożyć preliminarz budżetowy za okres szkolny, który trwa od 20 sierpnia do 19 sierpnia następnego roku. Stosownie do nadesłanych wzorów sporządzono dodatkowo zamknięcia

rachunkowe za ubiegłe okresy szkolne. Preliminarz budżetowy na rok szkolny 1933/34 sporządzono również według nadesłanego wzoru, i przesłano do Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego dnia 10 maja 1933 roku. Preliminarz na okres szkolny 1933/34 zamieszczamy przy sprawozdaniu rachunkowem na końcu niniejszego sprawozdania.

Kończąc powyższy ogólny pogląd na działalność Instytutu w ciągu minionych 5-ciu kwartałów, Instytut zapewnia, że dalsze prace swe w roku przyszłym będzie kontynuował, uwzględniając doświadczenia lat poprzednich i wyzyskując odpowiednio w tym celu, posiadany i gromadzący się stale materiał ankietowy.

Zanim przystąpimy do przedstawienia szczegółowego sprawozdania, Instytut poczytuje sobie za miły obowiązek przede wszystkim *podziękowania tym wszystkim, którzy w drodze udzielonych subwencji, podarunków rzeczowych w postaci maszyn i innych przyrządów technicznych, bezinteresownej współpracy, bezpłatnych ogłoszeń prasowych lub w jakikolwiek inny sposób poparli zamierzenia dyrekcji Instytutu, umożliwiając tym sposobem instytucji jej działalność*, w szczególności więc P. T. Ministerstwu Oświaty i Wyznań Religijnych i wszystkim władzom państwowym i wojewódzkim, miejscowym władzom komunalnym, prasie i licznyim sympatykom, których nie sposób wszystkich tu wymienić, z przemyśłu zaś za darowane maszyny i przyrządy, które służą Instytutowi za środki pomocy naukowej, wszystkim firmom, wymienionym w osobnem sprawozdaniu o darowiznach rzeczowych.

Część Administracyjna

Zarząd Śląskiego Instytutu Rzem.-Przemysł.

Prezes:

Inż. Piotrowski Władysław, decernent oświatowy Izby Handlowej w Katowicach, Plac Wolności 8, tel. 237.

Zastępca Prezesa:

Juzwa Leopold, radca wojewódzki, komisarz rządowy Izby Rzemieślniczej, Katowice, ul. Poniatowskiego 12.

Sekretarz:

Hamerlok Józef, przedsiębiorca posadzkowy, Katowice, ul. Dębska 14, tel. 2787.

Skarbnik:

Sobota Adolf, sekretarz Izby Rzemieślniczej, Katowice, ul. Młyńska 43, tel. 1793.

Członkowie Zarządu z wyboru:

1. *Inż. Elandt Marjan Alfred*, zastępca dyr. Stowarzyszenia Dozoru Kotłów Parowych, Katowice, ul. Królowej Jadwigi 4.
2. *Hamerlok Józef*, przedsiębiorca posadzkowy, Katowice, ul. Dębska 14, tel. 2787.
3. *Inż. Obrąpalski Jan*, dyrektor Stowarzyszenia Dozoru Kotłów Parowych, Katowice, ul. Opolska 11, tel. 220 i 132.
4. *Sadtowski Antoni*, mistrz piekarski, Katowice, ul. Macjacksa nr. 9, tel. 1955.
5. *Skrzypek Ludwik*, mistrz obuwniczy, Katowice, ul. Kościuszki 38.
6. *Sobota Adolf*, sekretarz Izby Rzemieślniczej, Katowice, ul. Młyńska 43, tel. 1793.

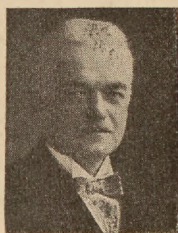
Członkowie Zarządu delegowani:

1. Delegat Izby Handlowej w Katowicach: *Inż. Piotrowski Władysław*, decernent oświatowy Izby Handlowej w Katowicach.
2. Delegat Izby Rzemieślniczej w Katowicach: *Juzwa Leopold*, radca wojewódzki, komisarz rządowy Izby Rzemieślniczej, Katowice, ul. Poniatowskiego 12.
3. Delegat Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach: *Inż. Kmita Zygmunt*, radca wojewódzki, Katowice, ul. Andrzeja 9.
4. Delegat Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego: *Inż. Kwieciński Marjan*, wizytator Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego, Wydział Oświecenia Publicznego.
5. Delegat Ministerstwa Przemysłu i Handlu: *Inż. Majewski Stanisław*, dyrektor Wyższego Urzędu Górniczego w Katowicach.
6. Delegat Magistratu m. Katowic: *Dr. Szkudlarz Stanisław*, wiceprezydent m. Katowic, Katowice, ul. Wita Stwosza 1.

Członkowie Zarządu, kooptowani przez Zarząd:

1. *Inż. Bereza Jerzy*, dyrektor Polskiego Tow. Elektrycznego w Katowicach, Katowice, ul. Krakowska 11 — przedstawiciel Stow. Inżynierów i Techników Woj. Śl. w Katowicach.
2. *Inż. Kobyliński Bronisław*, Chorzów, Państw. Fabryka Zw. Azotowych — przedstawiciel Państw. Fabryki Związków Azotowych w Chorzowie.
3. *Jesionek Wiktor*, mistrz piekarski, Katowice III, ul. Narutowicza 14 — przedstawiciel Związku Polskich Samodzielnych Rzemieślników i Przemysłowców na Śląsku w Katowicach.
4. *Pientka Józef*, przemysłowiec, poseł na Sejm Śląski, Katowice, ul. Sienkiewicza 24, tel. 889 i 2155 — przedstawiciel Związku Polskich Samodzielnych Rzemieślników i Przemysłowców na Śląsku w Katowicach.

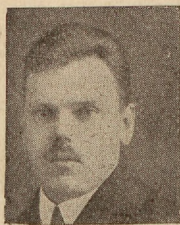
ZARZĄD
Śląskiego Instytutu Rzemieślniczo-Przemysłowego
w Katowicach

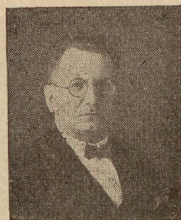
1. INŻ. WŁADYSŁAW PIOTROWSKI
Prezes

2. JÓZEF HAMERLOK
Sekretarz

3. LEOPOLD JUZWA
Wiceprezes

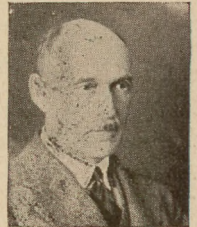
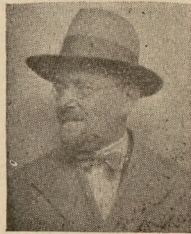

4. ADOLF SOBOTA
Skarbnik

Członkowie Zarządu:

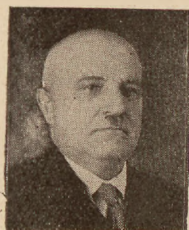
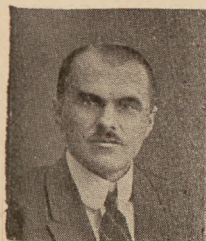
5. *Inż. Alfr. Marj. Elandt* 6. *Inż. Jan Obrąpalski* 7. *Antoni Sadłowski*

8. *Ludwik Skrzypek* 9. *Inż. Zygm. Kmita* 10. *Inż. Marjan Kwieciński*

11. *Stanisław Majewski* 12. *Dr. Stan. Skudlarz* 13. *Inż. Jerzy Bereza*

14. *Inż. Bron. Kobyliński* 15. *Wiktor Jesionek* 17. *Józef Pientka*

DYREKTOR INSTYTUTU:

Inż. Mieczysław Bizoń

Komisja Rewizyjna.

1. *Inż. Kossuth Stanisław*, Katowice, ul. Kościuszki 48.
2. *Inż. Staś Karol*, były dyrektor Wojewódzkiej Szkoły Mechanicznej i Hutniczej w Król. Hucie, ul. Katowicka 14.
3. *Niškiewicz Kiljan*, Katowice, ul. Dąbrowskiego 2.

Zastępcy:

1. *Gidaszewski Antoni*, mistrz krawiecki, Katowice, ul. 3-go Maja 34.
2. *Dr. Wróblewski Władysław*, radca Urzędu Kontroli Państwa, Katowice, Śląski Urząd Wojewódzki.

Walne Zgromadzenie

członków Śląskiego Instytutu Rzemieślniczo-Przemysłowego odbyło się dnia 30 marca 1932 r. w lokalu Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych przy ul. Krasińskiego 3 w Katowicach według następującego porządku dziennego:

1. Otwarcie zebrania i wybór przewodniczącego.
2. Odczytanie protokołu z poprzedniego Walnego Zebrania.
3. Sprawozdanie Zarządu:
 - a) sprawozdanie z działalności Instytutu,
 - b) sprawozdanie kasowe.
4. Sprawozdanie Komisji Rewizyjnej.
5. Przyjęcie preliminarza budżetowego na rok 1932.
6. Wybór 6 nowych członków Zarządu w miejsce ustępujących.
7. Uzupełnienie wyboru Komisji Rewizyjnej.
8. Wolne wnioski i interpelacje.

O godz. 17-tej Prezes Śląskiego Instytutu Rzemieślniczo-Przemysłowego p. inż. *Jan Obrąpalski* oznajmił zebrany, że wobec braku wymaganego § 10-tym statutu kompletu, Walne Zgromadzenie zwołane na godzinę 17-tą rozpocznie stosownie do przepisów § 10 statutu obrady w pół godziny po wyznaczonym terminie, t. j. o godz. 17,30, bez względu na ilość obecnych członków.

O godz. 17,30 zagał Prezes p. inż. *Jan Obrąpalski* Walne Zgromadzenie i zaproponował zebrany wybór p. dr. *Adama Kaczmarzkiego* na przewodniczącego Walnego Zgromadzenia.

Wniosek odnośny przyjęto jednomyślnie i p. dr. *Adam Kaczmarzski* objawszy przewodnictwo, podziękował zebrany za wybór a zarazem zaprosił w myśl § 10 zd. ost. na sekretarza p. dr. *Franciszka Jurasa* oraz p. *Józefa Pientkę*, jako powo-

lanych do podpisania protokołu obrad Walnego Zgromadzenia, poczem przystąpiono do obrad według porządku dziennego.

Protokół poprzedniego Walnego Zgromadzenia z dnia 25 marca 1931 roku odczytał p. inż. *Mieczysław Bizoń*, poczem p. Przewodniczący — gdy nikt z obecnych nie zabrał głosu odnośnie do treści przeczytanego protokołu — stwierdził, że protokół został przyjęty przez Walne Zgromadzenie.

Stosownie do punktu 3-go porządku obrad Prezes p. inż. *Jan Obrapalski*, przystępując do omówienia działalności Instytutu, podkreśla, że sprawozdanie za rok 1931, wydrukowane staraniem Dyrekcji Instytutu, jest tak obszerne i wykonane z taką pracowitością, że uważa za swój obowiązek, złożyć specjalne podziękowanie p. Dyrektorowi inż. M. Bizoniowi za opracowanie tego sprawozdania. Rozwój Śląskiego Instytutu Rzemieślniczo-Przemysłowego i wzrost jego działalności idzie w szybkim tempie, a najlepszym tego dowodem jest zestawienie ilości urządzanych przez Instytut w ostatnich pięciu latach kursów i liczby uczestników. W dalszym ciągu p. Prezes wyraża specjalne podziękowanie Wydziałowi Oświecenia Publicznego Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego, a jeszcze specjalniej p. wizytatorowi inż. M. Kwiecińskiemu za łaskawą opiekę i stałe zasilanie Instytutu funduszami z subwencji.

Sprawozdanie Komisji Rewizyjnej odczytał p. *Józef Hamerlok* i przedstawił zarazem imieniem Komisji Rewizyjnej wniosek o udzielenie Zarządowi Śląskiego Instytutu Rzemieślniczo-Przemysłowego za rok 1931 absolutorjum przez Walne Zgromadzenie. Wniosek ten jednogłośnie przyjęto. Również przyjęto jednogłośnie preliminarz budżetowy na rok 1932.

Po dwuletniej kadencji ustąpili z Zarządu pp.: inż. *Marjan Alfred Elandt*, *Antoni Gidaszewski* i inż. *Stanisław Zaleski*. W ich miejsce wybrano do Zarządu pp.: inż. *Marjana Alfreda Elandta*, *Józefa Hamerloka* i *Adolfa Sobotę*, oraz przyjęto rezolucję komisji matki: „Walne Zgromadzenie wzywa Zarząd, by kooptowano w miejsce p. inż. Stanisława Zaleskiego p. inż. *Bronisława Kobylińskiego* jako przedstawiciela Państwowej Fabryki Związków Azotowych w Chorzowie, a w miejsce p. dr. Kazi-

mierza Gluzińskiego p. *Wiktora Jesionka*, rzemieślnika z Katowic.“ W miejsce ustępującego p. Józefa Hamerłoka wybrano jednogłośnie do Komisji Rewizyjnej p. *Kiljana Niškiewicza*, a na zastępców wybrano do Komisji Rewizyjnej pp.: *Antoniego Gidaszewskiego* i *dr. Władysława Wróblewskiego*. Pan *dr. Juras* stawia wniosek o wyrażenie podziękowania pp. członkom Komisji Rewizyjnej, którzy poświęcili tyle żmudnej, a bezinteresownej pracy około badania rachunkowości Instytutu. Wniosek jednomyślnie przyjęto.

Działalność Zarządu.

W okresie sprawozdawczym, t. j. od 1 stycznia 1932 roku do 31 marca 1933 roku, odbyto 8 posiedzeń Zarządu.

Posiedzenie Zarządu z dnia 16 lutego 1932 r.

Konkretnych uchwał na tem posiedzeniu nie powzięto. Obrady miały charakter informacyjny, ze względu na nieobecność członków ścisłego Zarządu.

Posiedzenie Zarządu z dnia 24 marca 1932 r.

Uchwalono napisać list do p. Sadłowskiego, aby w związku z otrzymaną subwencją przedłożył odpowiednie sprawozdanie i projekt eksperymentalnej placówki piekarskiej. Polecono dyrektorowi Instytutu, ażeby w sprawie przewodnictwa na Walnem Zgromadzeniu porozumiał się z p. dr. Kaczmarem, oraz wylosowano 3-ch ustępujących członków Zarządu. Postanowiono zakupić aparat kinematograficzny wspólnie z Śl. Techn. Zakł. Nauk. z tem, że w umowie odnośnej powinna być klauzula, wystarczająco zabezpieczająca możliwość wycofania się Instytutu po pewnem czasie ze spółki. Sprawę regulacji należności firm Mansfeld i Gestetner załatwiono, po udzieleniu przez firmy odpowiedniego skonta.

Posiedzenie Zarządu z dnia 13 kwietnia 1932 r.

Na posiedzeniu tem ukonstytuował się Zarząd w osobach pp.: inż. Władysława Piotrowskiego, jako prezesa; Leopolda Juzwę, jako wiceprezesa; Józefa Hamerloka, jako sekretarza; Adolfa Sobotę, jako skarbnika. Uchwalono zebrania odbywać możliwie co 6 tygodni. Następnie wybrano komisję do zbadania

sprawy ewentualnego przeniesienia eksperymentalnej placówki szewskiej z Mikołowa do Katowic.

Posiedzenie Zarządu z dnia 31 maja 1932 r.

Protokół z walnego zebrania z dnia 30 marca 1932 r. przyjęto bez dyskusji. Przeznaczono dla kursów palaczy i elektromonterów w Bielsku, przeprowadzonych wspólnie z tamtejszem Stowarzyszeniem Inżynierów i Techników zł 300,— tytułem subwencji. W sprawie godła Instytutu wybrano komisję, któraby zbadała materiał i przyznała nagrody za godło. W sprawie wydawnictw uchwalono powierzyć Komisji Pedagogicznej rozpatrzenie poszczególnych propozycji wydawniczych. Następnie postanowiono zawrzeć po przeniesieniu maszyn z Mikołowa do Katowic z Katowicką Spółdzielnią Obuwniczą taką samą umowę, jaką Instytut zawarł z Spółdzielnią Szewską w Mikołowie. W sprawie eksperymentalnej placówki piekarskiej postanowiono zaprosić na najbliższe posiedzenie Komisji Pedagogicznej p. *Jesionka*, a do p. *Sadłowskiego* napisać list, że Zarząd czeka na wyczerpującego sprawozdania z związku z jego wyjazdem zagranicę.

Posiedzenie Zarządu z dnia 10 listopada 1932 r.

Wybrano Komisję Gospodarczą, któraby zbadała całokształt gospodarki finansowej Instytutu. Uchwalono sporządzać kwartalne preliminarze budżetowe i przedkładać je w listopadzie, lutym, maju i sierpniu. Z projektowanych kursów skreślono kurs wyrobu sztucznych kamieni, a postanowiono uruchomić kursy dla instalatorów centralnego ogrzewania i dla instalatorów wodociągowych i oświetlenia elektrycznego.

Posiedzenie Zarządu z dnia 6 grudnia 1932 r.

Przyjęto do wiadomości sprawozdanie Komisji Gospodarczej i uchwalono, by z nowym rokiem obrachunkowym księgowanie dostosowano ściśle do preliminarza budżetowego i zastosowano się do wskazań Komisji Gospodarczej.

Pozatem uchwalono stawki wynagrodzenia dla wykładowców za wykłady na kursach, stawki diet dla dyrektora i personelu Instytutu, dla członków komisji i członków Zarządu za wyjazdy, oraz uchwalono założyć książkę wyjazdów i diet. Powierzono Komisji Gospodarczej opracowanie regulaminu dla Zarządu i dyrektora Instytutu. Uchwalono, by wszelkie dostawy dla Instytutu zlecano firmom zarejestrowanym wzgl. prowadzącym samodzielne przedsiębiorstwa. Preliminarz budżetowy na I. kwartał 1933 r. uznano za nienadający się do dyskusji i polecono przedłożyć na następnej zebraniu nowy projekt preliminarza. Na zakup aparatów elektrotechnicznych uchwalono zł 1.380,—.

Posiedzenie Zarządu z dnia 20 grudnia 1932 r.

Wyrażono zgodę na uruchomienie preliminowanych kursów. Uchwalono budżet na I. kwartał 1933 r. Wybrano Komisję Administracyjną, której powierzono zbadanie administracji i przedłożenie wniosków w kierunku przeprowadzenia dalszych oszczędności.

Posiedzenie Zarządu z dnia 24 lutego 1933 r.

Uchwalono, by okres budżetowy i sprawozdawczy Instytutu trwał od 1 kwietnia do 31 marca. Przyjęto odnośny wniosek Komisji Rewizyjnej, dotyczący przekroczeń budżetowych. Projektowane kursy na II. kwartał 1933 r. przyjęto do wiadomości. Uchwalono, by Instytut przed rozpoczęciem kursów wzgl. zapoczątkowaniem eksperymentalnych placówek zwracał się o opinię do organizacji rzemieślniczych i do Izby Rzemieślniczej. Preliminarz budżetowy na II. kwartał 1933 r. uchwalono. Zgodzono się na zakupienie pomocy naukowych dla kursu elektrotechnicznego w granicach budżetu na I. kwartał 1933 r., oraz na wypożyczenie beczynnie stojącej maszyny szewskiej.

Komisje.

Komisja Pedagogiczna.

Wybrana na posiedzeniu Zarządu w dniu 8 kwietnia 1930 r. w składzie pp. Wizytatora inż. Mariana Kwiecińskiego, inż. Władysława Piotrowskiego, inż. Benedykta Wiszniewskiego, Pośła Józefa Pientki i inż. Mieczysława Bizonia.

Wobec ustąpienia p. pośła Pientki, wybrano w jego miejsce na posiedzeniu Zarządu dnia 24. XII. 1932 r. p. Józefa Hamerla. Komisja Pedagogiczna odbyła w czasie sprawozdawczym 9 posiedzeń:

Posiedzenie Komisji Pedagogicznej z dnia 2 maja 1932 r.

Komisja obradowała nad propozycją Polskiego Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Województwa Śląskiego w sprawie urządzania wspólnych kursów robotniczych bezpłatnych dla bezrobotnych, celem których byłoby dokształcanie ogólne i zawodowe uczestników. W sprawie tej uchwalono zwrócić się do wspomnianego Stowarzyszenia z doniesieniem, że kursy dla bezrobotnych należałoby specjalnie urządzać z zakresu krajoznawstwa i historii. Poza tem należałoby zwrócić uwagę na istnienie w Wydziale Oświecenia Publicznego Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego oddziału, zajmującego się oświatą pozaszkolną, gdzie możnaby zasięgnąć szeregu cennych wskazówek. Następnie obradowano nad kursami piekarskimi i uchwalono w zasadzie oddzielić kurs czeladniczy o programie ogólno-kształcącym od kursów o programie odnoszącym się do fachowego kształcenia absolwentów kursów ogólno-kształcących. Inicjatywę przygotowania kursów należałoby powierzyć mistrzowi piekarskiemu Antoniemu Sadłowskiemu. Poza tem należałoby porozumieć się z p. Tadeuszem Lepszym z Mysłowic w sprawie wykładu i przygotowania programu z towaroznawstwa, zaś co do programu odnoszącego się do sposobu wypieku, jako też urządzenia warsztatu piekarskiego, należałoby zwrócić się do p. Metropoljana Żmudy z Torunia z prośbą o przedłożenie wyczerpującego programu.

Poza tem rozpatrywano programy kursów dla nawijaczy maszyn trójfazowych, „obsługa silników asynchronicznych, trójfazowych i krótkozwartych” i „Co powinien umieć obliczać każdy elektromonter”. Uchwalono zwrócić się do pp.: inż. Jana Wiorógórskiego i inż. Jerzego Berezy z propozycją przygotowania przez nich szczegó-

łowych odnośnych programów, które zawierałyby w sobie wytyczne do przeprowadzenia powyższych kursów. Poza tem należy porozumieć się z pp.: inż. Berezą i inż. Wiorogórskim, czy podjęliby się wykładów na tych kursach.

Posiedzenie z dnia 23 maja 1932 r.

Komisja, rozpatrując projekt programu kursu radiowego, uznała za konieczne urządzenie kursu tego ze względu na wielką ilość radioaparatów na Śląsku i rozwój radja wogóle.

W sprawie programu kursu obuwniczo-cholewkarskiego Komisja dokonała poprawki w przedłożonym przez wykładowcę p. Antoniego Wojciechowskiego programie, poczem go zaakceptowała.

Programy kursu rysunków dla ślusarzy Komisja uchwaliła poddać ponownemu opracowaniu z tem, aby ułożono program dla tych kandydatów, którzy nie znają dostatecznie zasad szkicowania i dla tych, którzy zasady te już sobie przyswoili.

Wszczęte przez Dyрекcję Instytutu kroki wstępne w sprawie zorganizowania kursu dla ślusarzy wagowych przyjęła Komisja do wiadomości.

Pozatem w sprawie poranku filmowego w dniu Bożego Ciała postanowiono odczyt ten odwołać i naznaczyć na dogodniejszy termin, któryby odpowiadał wszystkim uczestnikom.

Posiedzenie z dnia 14 października 1932 r.

Na posiedzeniu tem Komisja rozpatrywała programy kursów: 1. Kurs pielęgnowania i kontroli wody technicznej dla techników kotłowych. Do umotywowania programu tego kursu zaproszono p. inż. Fitzkiego. Przedewszystkiem zmieniono tytuł kursu na: „kurs preparowania i kontroli wody technicznej“. Po dokonaniu kilku poprawek ustalono kurs na 24 godzin, w czem na ćwiczenia praktyczne godzin 6. W ustępie ostatnim program kursu, odnoszącym się do kwalifikacji uczestników, postanowiono żądać najmniej 7-letniej szkoły powszechnej, oraz dłuższej praktyki. Rozpoczęcie kursu projektuje się na miesiąc luty 1933 r. Na wykładowcę przewidziano p. inż. Fitzkiego, który przyrzekł podczas wykładów opracować materiał w ten sposób, aby można go było wydać drukiem.

2. Z kolei przystąpiono do omówienia programu kursu mechanicznej obróbki drewna. Do umotywowania programu zaproszono p. inż. Szczepańca. Kurs w zasadzie postanowiono rozbić na 2 kursy, a mianowicie 1 kurs odnoszący się do mechanicznej obróbki drewna w zakresie przedłożonego programu; drugi zaś kurs powinien być uruchomiony dla mistrzów brukarzy i dla dozorców składów drewna kopalnianego. Kurs ten powinien być uruchomiony w porozumieniu z odnośnemi kopalniami, z któremi co do programu należy się porozumieć.

3. Następnie Komisja zajmowała się sprawą subwencjonowania kursów, urządzanych wspólnie z innemi towarzystwami. Uchwalono, że

wszystkie kursy wyłącznie i jedynie może urządzić Instytut przy poparciu takiego czy innego towarzystwa. Dla każdego kursu musi być wypracowany odpowiedni preliminarz i według preliminarza powinien być kurs przeprowadzony, a ewentualny niedobór pokryje Instytut.

4. Komisja wyraziła zgodę na zakupienie dla praktycznych kursów elektrotechnicznych w związku z materiałem, który Instytut jako dar otrzymał od szeregu tutejszych instytucji: a) uniwersalnego mostku oporowego Thomson-Wheatston do pomiaru oporów uzwojeń maszyn elektrycznych za cenę 900 zł, b) induktora korbkowego monterskiego na napięcie 500 woltów za cenę 340 zł, c) trzech termometrów maksymalnych rtęciowych do 150°C, po 20 zł za sztukę, 1 szczelinomierza lamelkowego do pomiaru szczelin powietrznych w silnikach elektrycznych za cenę 80 zł.

Posiedzenie z dnia 4 listopada 1932 r.

Na wstępie Dyrektor Instytutu poinformował Komisję o stanie organizacji kursów, odnoszących się do instalacji centralnego ogrzewania, kursu kanalizacyjnego, wodociągowego i gazownictwa i instalacji sanitarnych, mianowicie, że Państwowe Zakłady Wodociągowe zażądały odnośnych programów, po przejrzeniu i uzupełnieniu których programy te będą przedmiotem najbliższego posiedzenia Komisji Pedagogicznej.

W sprawie kursów dla palaczy kotłowych i maszynistów, elektro monterów i tkaczy w Bielsku, urządzanych przy współudziale tamtejszego Stowarzyszenia Inżynierów i Techników, Komisja uchwaliła wystosować do tego Stowarzyszenia odpowiednie pismo, w którym należy Stowarzyszenie to poinformować o przebiegu organizacji odnośnych kursów. Mianowicie przed rozpoczęciem kursu należy przedłożyć opracowany program kursu wraz z preliminarzem kursowym. Kursów dla palaczy kotłowych nie należy łączyć z kursami dla maszynistów parowych. Kursy te należy prowadzić według posiadanych już przez Śląski Instytut Rzemieślniczo-Przemysłowy programów, które są już przez odnośne władze szkolne przyjęte i zaaprobowane.

W sprawie programu kursu ogrzewania ubikacji i budowy pieców dla mistrzów i czeladników zduńskich, postanowiono zwrócić się do p. i n. ż. Du Lauransa, przewidzianego na wykładowcę, ażeby z programu wszelkie przedmioty ogólno-kształcące usunął i wypracował program, składający się jedynie z wiadomości praktycznych dla zduńców. Komisja wychodzi z założenia, że wiadomości ogólno-kształcące każdy z uczestników kursu, jeżeli ich jeszcze nie posiada, — może nabyć na kursach przygotowawczych do egzaminów mistrzowskich, które Instytut urządza. Przy opracowaniu programu należy przede wszystkim zwrócić uwagę na część praktyczną.

Program kursu malarstwa artystyczno-dekoracyjnego, obejmujący godzin 500, wydaje się Komisji za długi i należy przypuszczać, że uru-

chomienie tego kursu będzie napotykało na poważne trudności, — jednak ze względu na żądanie malarzy pp. Jana Nygi i Ignacego Igła, uchwalono starać się o zatwierdzenie przedłożonego programu u władz.

Posiedzenie z dnia 25 listopada 1932 r.

Na posiedzeniu tem Komisja postanowiła w drodze wyjątku zgodzić się na dalsze lansowanie kursów zapoczątkowanych w Bielsku przez Polskie Stowarzyszenie Inżynierów i Techników aż do końca. Na przewidziany deficyt uchwalono kapitał gwarancyjny w wysokości 100 zł.

Posiedzenie z dnia 19 stycznia 1933 r.

Na wstępie Komisja omawiała sprawę wydania podręczników prof. Kazimierza Markiewicza p. t. „Ogrzewnictwo“ i podręcznika piekarskiego p. Michała Ćwierzczyka, rozważając jednocześnie sprawę wynagrodzenia za rękopisy i wykonywane rysunki przy skryptach i uchwała, aby przy nakładzie do 1000 sztuk nie płać honorarium autorskiego, a dopiero przy nakładzie większym (od 1000 sztuk) umawiać się w poszczególnych wypadkach o honorarium; zaś przed przystąpieniem do wydawnictwa należy porozumieć się z siostrzanymi instytucjami, aby móc ustalić w przybliżeniu, ile podręczników będzie można rozsprzedać w pewnym określonym czasie.

Następnie dyrektor Instytutu poinformował Komisję o stanie organizacji kursu dla malarzy ceramicznych, zaznaczając, że kurs prawdopodobnie będzie uruchomiony na podstawie przedłożonego przez prof. Szafrana programu. Komisja uchwalała przed uruchomieniem kursu program prof. Szafrana przedłożyć jej do rozpatrzenia i przyjęcia.

W sprawie angażowania wykładowców Komisja nadmienia, iż sprawy te powinna załatwiać dyrekcja Instytutu i zwracać się do Komisji tylko w tych wypadkach, kiedy angażowanie wykładowców odbiega od normalnego szablonu i mogłoby ewentualnie wśród odnośnego rzemiosła wywołać takie czy inne komentarze.

Przystępując do punktu ostatniego Komisja zaznajomiła się z treścią projektu uporządkowania maszyn i aparatów elektrycznych, wypracowanych przez p. inż. Kazimierza Kicińskiego. Po obejrzeniu maszyn i aparatów elektrycznych, Komisja przewidziane pozycje odpowiednio zredukowała i na uporządkowanie aparatów i instrumentów tych uchwalała kwotę 1150 zł z tem, że sprawę tę należy przedłożyć do aprobaty Zarządu na najbliższym posiedzeniu.

Posiedzenie z dnia 16 lutego 1933 r.

Komisja w obecności p. inż. Tadeusza Machockiego omówiła i przedyskutowała program kursu centralnego ogrzewania, w następstwie czego uchwalała tytuł programu uzupełnić słowami: „dla mon-

terów i instalatorów centralnego ogrzewania". Ze względu na konieczność urządzenia kursu w odpowiednich ubikacjach, polecono dyrektorowi Instytutu zwrócić się w tej sprawie do Dyrekcji Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych. Pozatem w całej swej osnowie program kursu tego przyjęto i uchwalono przesłać go do władz z nadmienieniem, że kurs ten powstał z kursu, urządzonego przez Instytut dwa lata temu, dla monterów instalacji gazowej i wodociągowej.

Komisja przyjęła do wiadomości, że prawdopodobnie w roku 1935 kontrakt Dyrekcji Śl. T. Z. N. z Instytutem nie zostanie odnowiony i z tego powodu należałoby się zawczasu starać o nowy lokal.

Z kolei w obecności p. inż. K. Kicińskiego przystąpiono do omówienia programu projektowanego kursu napraw różnorodnych uszkodzeń w maszynach elektrycznych. Przedłożony program przyjęto do wiadomości i zaznaczono, że na kurs przyjmowani mogą być elektromonterzy samodzielni, jako też elektromonterzy pracujący w przemyśle. Kurs ten pomyślany jest jako dalszy ciąg kursu urządzonego w roku 1931 p. t. „Zasadnicze rodzaje uszkodzeń maszyn elektrycznych i ich naprawa w praktyce“.

W obecności mistrza malarskiego p. Jana Nygi przystąpiła Komisja do przejrzenia przedłożonego przez niego programu kursu malowania na porcelanie, mającego być urządzonym w porozumieniu z firmą „Giesche“. Przedłożony program przyjęto z tem, że czas trwania jego wynosić będzie około 72 godziny.

Na pismo Stowarzyszenia dla Rozwoju Spawania i Cięcia Metali w sprawie zakupienia ręcznej zwijarki do blach i sztancy do wybijania otworów uchwalono zażądać dwóch ofert.

Pomoce naukowe z kursu radiowego uchwalono w myśl propozycji Koła Radiotechnicznego Kołu temu wypożyczyć i umowę uzupełnić tak, aby wzamian za to Śl. T. Z. N. oddały do dyspozycji na kursy radiowe urządzone przez Ś. I. R. P. konieczne sale, w których kursy mogłyby się odbywać.

Sprawę wydania „Zwarć w uzwojeniach maszyn elektrycznych“ inż. Gimbuta uchwalono przekazać Zarządowi do omówienia i załatwienia.

Posiedzenie z dnia 10 marca 1933 r.

Komisja uchwaliła zakupić 6 wzorów dla kursu malarstwa dekoracyjnego za cenę 82,50 zł. Pozatem Komisja uchwaliła dla tegoż kursu kupno szafki i postumentów do usprawnienia prowadzenia kursu, w myśl listu kierownika kursu p. Jana Nygi, za cenę 75 zł.

Komisja przyjęła do wiadomości starania dyrektora Instytutu, poczynione w sprawie wynajęcia lokalu dla kursów praktycznych i postanowiła wynająć lokal na czas trwania kursu po zakomunikowaniu Komisji cen najmu. Kwestję tę postanowiono przedłożyć na najbliższem posiedzeniu Zarządu do omówienia.

Co do zakupienia większej ilości papieru, koniecznego do powielania skryptów, Komisja uchwaliła ściągnąć odnośne oferty, ustalić, jaki byłby zysk przy zakupieniu większej ilości papieru do 100.000 arkuszy wobec tych, które należałoby ponieść przy kupnie każdorazowo do 10.000 arkuszy.

Odnosnie kwestji wypożyczenia radjosprzętu Kołu Radiotechnicznemu Śl. T. Z. N. uchwalono wypożyczenie uzależnić od zgody Dyrekcji tychże zakładów na wynajmowanie na organizowane kursa radiowe Instytutu koniecznych sal.

W sprawie wydania podręcznika p. t. „Zwarcia w uzwojeniach maszyn elektrycznych“ p. Gimbuta uchwalono ustalić koszt korekty i wydania opinji i dane te podać Komisji na następnem posiedzeniu.

Posiedzeniu z dnia 21 marca 1933 r.

Na pismo Zakładu Wychowawczego im. ks. L. Marcełki w Bogucicach z dnia 15 marca 1933 r. Komisja uchwaliła zawiadomić pisemnie wyżej wymieniony zakład, że Instytut urządzi zasadniczo tylko kursy dokształcające dla czeladników i mistrzów. Przed ostatecznem zadecydowaniem tej sprawy należy ustalić i dowiedzieć się, czy wchodzące tu w rachubę nowicjuszek i kandydatki są czeladniczkami wzgl. mistrzyniami, pozatem jakie mają zasadnicze wykształcenie zawodowe.

Przystępując do załatwienia sprawy poruszonej w piśmie Izby Rzemieślniczej z dnia 14 marca 1933 r., odnoszącej się do zaprzestania przeprowadzania egzaminów końcowych na kursach przygotowawczych do egzaminów mistrzowskich, uchwalono sprawę tę odłożyć do następnego dnia i omówić ją z p. Radcą L. Ju z w a w Województwie. Po załatwieniu sprawy dnia następnego w Województwie postanowiono ostatecznie świadectw po ukończeniu się kursu przygotowawczego do egzaminów mistrzowskich nie wydawać uczniom tych kursów, a wydawać jedynie poświadczenia uczęszczania. Pozatem na poświadczeniach w końcowym ustępie należy wstawić następujący passus: „Uczęszczanie jego na kurs było regularne, albo nieregularne, z tem, że uczeń opuścił na ogólną liczbę godzin liczbę godzin“ Oficjalnych egzaminów po ukończeniu kursu nie należy odbywać. Następnie polecono wystosować do Izby Rzemieślniczej odpowiednie pismo w tej sprawie. Zaświadczenia ukończenia można na kursie przygotowawczym do egzaminów mistrzowskich wydać tylko tym rzemieślnikom, którzy w celu dokształcania zapisali się na kurs przygotowawczy do egzaminów mistrzowskich i o ile udowodnią, że złożyli już egzamin mistrzowski.

W kwestji wynagradzania nauczycieli, jako też i dyrektora Instytutu za nadgodziny przy egzaminach, polecono dyrektorowi Instytutu wypracowanie takiego projektu, któryby uzależnił wynagrodzenie za egzamin od liczby przeegzaminowanych uczestników, podając zarazem normalną

ilość uczestników, którą należy przeegzaminować w jednostce czasu. Propozycje te należy przedłożyć do zatwierdzenia Komisji Pedagogicznej przed najbliższym posiedzeniem Zarządu.

Pozatem Komisja uchwaliła przedłożyć Zarządowi sprawę wynagrodzenia wykładowców za ostatni egzamin, odbyty po kursie przygotowawczym do egzaminów mistrzowskich, celem zadecydowania, czy należy wynagradzać prelegentów według starych stawek za godzinę, — czy też według ostatniej nowej uchwały Zarządu.

Przystępując z kolei do punktu 5, Komisja uchwaliła wypożyczyć Śl. T. Z. N. maszynę bocznikową firmy „Sachsenwerke“ za gwarancją Dyrekcji Śl. T. Z. N., że omawiana maszyna zostanie zwrócona Śląskiemu Instytutowi Rzemieślniczo-Przemysłowemu na każde jego żądanie z obciążonym należycie kolektorem. W razie sporów, mogących wyniknąć z powodu wypożyczenia maszyny Śl. T. Z. N. reguluje je arbiter, na którego Komisja proponuje p. inż. Jana Obrąpalskiego.

Komisja Gospodarcza.

Komisję gospodarczą wybrano na posiedzeniu Zarządu Instytutu w dniu 10 listopada 1932 r. w składzie pp.: Józefa Hamerloka, Wiktora Jesionka i inż. Alfreda Marjana Elandta. Zadaniem Komisji jest zbadanie całokształtu gospodarki finansowej Instytutu, która przedkładać będzie Zarządowi Instytutu sprawozdania ze swych prac i odpowiednie wnioski.

Komisja pracę swoją rozpoczęła posiedzeniem w dniu 23 listopada 1932 r. Przewodniczącym Komisji wybrano p. Wiktora Jesionka. Na posiedzeniu tem Komisja postanowiła przeprowadzić zbadanie całokształtu gospodarki finansowej w trzech kierunkach, a to:

1. reorganizacji księgowości Instytutu,
2. przekroczenia budżetowe,
3. wydatki.

Po ustaleniu pewnych wytycznych dla dyrekcji Instytutu odnośnie przygotowania materiału, termin następnego posiedzenia Komisji ustalono na dzień 29 listopada 1932 r.

Posiedzenie Komisji Gospodarczej z dnia 29 listopada 1932 r.

Komisja, zbadawszy system księgowości Instytutu, nabrała przekonania, że jakkolwiek księgowość ta w myśl poprzednich zarządzeń Zarządu jest prowadzona starannie, to jednakże wobec tego, że rubryki dziennika amerykańskiego nie odpowiadają pozycjom budżetowym Instytutu, natychmiastowe porównanie wydatków Instytutu z budżetem jest możliwe tylko po złączeniu wzgl. rozbiściu poszczególnych rubryk, a zatem trudne. Komisja proponuje z nowym rokiem pewne zmiany odnośnie pro-

wadzenia księgowości w kierunku umożliwienia natychmiastowej orjentacji, w jakim stopniu budżet wyczerpano, względnie ustalenie stosunku wydatków do uchwalonego budżetu.

Posiedzenie Komisji Gospodarczej z dnia 5 grudnia 1932 r.

Po zbadaniu przedłożonego przez dyrektora Instytutu zestawienia wydatków Instytutu za pierwsze trzy kwartały roku sprawozdawczego, Komisja poza propozycjami ujętymi w protokóle z 29 listopada 1932 r. proponuje: a) obniżenie pborów personelowi biurowemu Instytutu, b) jako maksymalną stawkę wynagrodzenia dla wykładowców na kursach Instytutu 8,— zł, c) zmianę sposobu obliczenia diet dla dyrektora i personelu Instytutu, przy wyjazdach, jakoteż ustala dla członków Zarządu i komisji Instytutu odpowiednie stawki. Pozatem Komisja proponuje: a) stawki za nadgodziny dla dyrektora Instytutu i egzaminatorów, jakoteż dla personelu biurowego, b) dotychczasowy sposób obliczania diet i nadgodzin znosi się, c) Komisja proponuje opracowanie w terminie najkrótszym dla Zarządu i dyrektora Instytutu ścisłego regulaminu, któryby ustalił dokładne ich kompetencje, zwłaszcza w sprawach finansowych Instytutu. Przed zamknięciem posiedzenia Komisja wnosi, by wszelkie dostawy dla Instytutu zlecano firmom zarejestrowanym wzgl. prowadzącym samodzielnie przedsiębiorstwo.

Posiedzenie Komisji Gospodarczej z dnia 6 grudnia 1932 r.

Ostatnie w przewidzianym okresie sprawozdawczym posiedzenie Komisji odbyło się dnia 6 grudnia 1932 r., na którym między innymi ustalono sposób księgowania materiałów zużytych na wydawnictwa, mając na względzie wydawanie w przyszłości podręczników rzemieślniczych.

Komisja Administracyjna.

Zarząd Instytutu na posiedzeniu w dniu 20 grudnia 1932 r. wybrał Komisję Administracyjną w składzie pp.: inż. Jerzego Berezy i Józefa Hamerloka. Zadaniem tej Komisji jest zbadanie aparatu administracyjnego i biurowości Instytutu i przedłożenia Zarządowi wniosków w kierunku przeprowadzenia oszczędności w wydatkach administracyjnych. W okresie sprawozdawczym Komisja Administracyjna nie odbyła żadnego posiedzenia.

Komisja Rewizyjna

odbyła w okresie sprawozdawczym rewizję ksiąg a mianowicie: za I-szy kwartał 1932 r. w dniu 12 kwietnia, z powodu oddania agend przez p. dra Głuźnińskiego nowowybranemu skarbnikowi p. A. Sobocie dnia 20 kwietnia, za II-gi kwartał dnia 20 lipca 1932 r., za III-ci kwartał dnia

18 października 1932 r., za IV-ty kwartał dnia 19 stycznia, oraz za cały rok 1932 dnia 16 i 24 marca 1933 r., a z powodu odnośnej uchwały Zarządu przejścia z roku kalendarzowego na zamknięcie rachunkowe z rokiem budżetowym t. j. od 1 kwietnia do 31 marca zbadano dodatkowo I-szy kwartał 1933 r. dnia 13 kwietnia 1933 r. Z wszystkich posiedzeń Komisji Rewizyjnej sporządzono protokoły, które znajdują się w aktach Instytutu. Odnośne sprawozdania kasowe i bilanse zbadano i jako zgodne podpisano.

Komisja dla zapoznania się z propozycją przeniesienia Eksperymentalnej Placówki Szewskiej z Mikołowa do Katowic.

Zarząd Instytutu na posiedzeniu w dniu 13 kwietnia 1932 r. wybrał wymienioną w nagłówku Komisję, w skład której weszli pp.: Ludwik Skrzypek, Józef Hamerlok, Paweł Lotter i dyrektor Instytutu inż. Mieczysław Bizoń. Zadaniem Komisji jest zbadanie sprawy ewentualnego przeniesienia Eksperymentalnej placówki Szewskiej z Mikołowa do Katowic. Komisja w wyżej podanym składzie zwiedziła dnia 22 kwietnia 1932 r. w Mikołowie warsztat eksperymentalny i po wysłuchaniu odnośnej opinii p. Ernesta Cyrona, kierownika Spółdzielni, postanowiła wstawione przez Instytut maszyny przenieść do Katowic, skoro tylko w Katowicach będzie można po ich ustawieniu uruchomić je z korzyścią dla obuwników w ten sposób, aby opłaty dzierżawne, przeznaczone na amortyzację maszyn, wpływały regularnie do kasy Instytutu.

KONKURS NA GODŁO INSTYTUTU.

W okresie sprawozdawczym rozpisano konkurs na godło Instytutu. Wyznaczono trzy nagrody: I-sza nagroda 50.— zł, II-ga nagroda 30.— zł, III-cia nagroda 20.— zł. W konkursie uczestniczyły następujące instytucje i pojedyncze osoby:

1. Związek Architektów na Śląsku,
2. Związek Studentów Architektury Politechniki Lwowskiej,
3. Państwowa Szkoła Sztuk Zdobniczych i Przemysłu Artystycznego w Krakowie,
4. Związek Słuchaczy Architektury Politechniki Warszawskiej,
5. Bratnia Pomoc Studentów Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie,
6. p. Edward Stachoń z Sosnowca,
7. p. inż. Tadeusz Kałkowski z Katowic,
8. p. dr. Franciszek Juras z Katowic,
9. p. Daniel Bożek z Niwki.

Zarząd Instytutu na swoim posiedzeniu w dniu 31 maja 1932 r. wybrał specjalną komisję, w skład której weszli pp. inż. Jerzy Be-

reza, Józef Hamerlok i inż. Mieczysław Bizoń. Zadaniem Komisji było rozpatrzenie nadesłanych projektów na godło i zaopiniowanie swego orzeczenia Zarządowi. Komisja ta na posiedzeniu w dniu 4 czerwca 1932 r. postanowiła Zarządowi Instytutu zaproponować następujące godła:

- I-szą nagrodę godłu zatytułowanemu „Ines“,
- II-gą nagrodę godłu zatytułowanemu „Śląsk“,
- III-cią nagrodę godłu zatytułowanemu „A“.

Pierwsze godło przedłożone zostało przez Państwową Szkołę Sztuk Zdobniczych i Przemysłu Artystycznego w Krakowie, drugie godło przedłożone zostało przez Związek Studentów Architektury Politechniki Lwowskiej we Lwowie, trzecie godło przedłożone zostało przez Bratnią Pomoc Studentów Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie.

Zarząd Instytutu propozycji Komisji nie zaaprobował i na posiedzeniu w dniu 6 grudnia 1932 r. przyznał nagrodę za pracę:

- I. nagroda zł 50,— godłu zatytułowanemu „R. D.“, przedłożonemu przez Państwową Szkołę Sztuk Zdobniczych i Przemysłu Artystycznego w Krakowie,
- II. nagroda zł 30,— godłu zatytułowanemu „T. S.“, przedłożonemu również przez podaną wyżej szkołę,
- III. nagroda zł 20,— godłu zatytułowanemu „A“, przedłożonemu przez Bratnią Pomoc Studentów Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie.

Godło umieszczone będzie na wszystkich przedmiotach, drukach, broszurkach Instytutu, a także w formie pieczęci na listach.

Poniżej podajemy fotografie nagrodzonych godeł.

I-sza nagroda.

II-ga nagroda.

III-cia nagroda.

POMIESZCZENIA INSTYTUTU.

Wymienione w sprawozdaniu za rok 1931 lokale biurowe zajmuje Instytut nadal. Pod koniec okresu sprawozdawczego Instytut prowadził niektóre kursy na mieście w ubikacjach szkół miejskich. Korzystanie z sal w Śląskich Technicznych Zakładach Naukowych było prawie że niemożliwe, z uwagi na brak umeblowania tychże sal.

Zawarta umowa z Dyрекcją Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych została zaaprobowana przez Pana Wojewodę w dniu 26 sierpnia 1932 r.

ZESPÓŁ OSOBOWY BIURA ŚLĄSKIEGO INSTYTUTU RZEMIEŚLNICZO - PRZEMYSŁOWEGO W KATOWICACH.

Dyrektor Instytutu:

Inż. Bizoń Mieczysław, — od 1 sierpnia 1928 r. — Katowice,
ul. Młyńska 22, II. p. tel. 187.

Personel biurowy:

1. *Wicik Eugenjusz*, referent kursowy — od 1 kwietnia 1928 —
Przełajka, ul. Wiejska 29.
2. *Preisner Jan*, księgowy — od 26 marca 1928 r. — Mała
Dąbrówka, ul. Szpitalna 2.
3. *Szewczykówna Aleksandra*, stenotypistka, registratorka
i kasjerka kasy podręcznej — od 9 listopada 1928 r. —
Miłowice, ul. Saturnowska 12.
4. *Alkertówna Walburga*, stenotypistka — od 15 lutego 1929 —
Bytków, ul. Bytomska 12.
5. *Miśkiewicz Władysław*, rysownik i bibliotekarz, — od
1 października 1931 r. — Modrzejów, ul. Dąbrowska 16.
6. *Duda Stanisław*, goniec — od 15 kwietnia 1929 r. do 30-go
listopada 1932 r.
7. *Kubina Herman*, goniec — od 15 kwietnia 1932 r. — Kato-
wice, ul. Fabryczna 6.

Spis wykładowców.

1. *Biasion Jan* inż., Katowice, ul. Kościuszki 57.
2. *Bizoń Mieczysław* inż., Katowice, ul. Młyńska 22.

3. *Bobiński Witold*, prof. Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych.
4. *Blendowski Jan*, Katowice, ul. Wojewódzka 29.
5. *Branny Jan*, kierownik Doksztalczącej Szkoły Zawodowej w Rybniku.
6. *Ciachotny Jan*, Katowice, ul. Mieleckiego, „Polskie Radio“.
7. *Cwojdzinski Stefan*, Katowice, ul. Francuska 45.
8. *Derda Stanisław* inż., Dąbrowa Górnicza, ul. Królowej Jadwigi 23.
9. *Domański Karol* inż., Krzeszowice.
10. *Faryniakowa Stefanja*, Biała, ul. Hałcnowska 31.
11. *Groza A.* inż., prof. Państw. Szkoły Przemysłowej w Bielsku.
12. *Gruszka Edward*, Król. Huta, Dąbrowskiego 7.
13. *Hastermann Zygmunt* inż., Katowice, P. T. E.
14. *Igel Ignacy*, Katowice, ul. Jagiellońska 6.
15. *Juras Franciszek* dr., Katowice, ul. Francuska 45.
16. *Kałkowski Tadeusz* inż., Katowice, ul. Słowackiego 43.
17. *Karczmarski Adam* dr., Katowice, ul. Wandy 25.
18. *Kiciński Kazimierz* inż., Katowice, Śląskie Techn. Zakłady Naukowe.
19. *Klytta Jerzy*, Król. Huta, Kino „Colosseum“.
20. *Kotas Karol*, Katowice, ul. Krasińskiego 1.
21. *Kowalczykowa Stanisława*, Dąbrowa Górnicza, ul. Kościuszki 36.
22. *Kurkiewicz Czesław*, Rybnik, Doksztalcząca Szkoła Zawodowa.
23. *Lityński Michał*, Katowice, ul. Rejmona 1.
24. *Machocki Tadeusz* inż., Katowice, ul. Jagiellońska 24, I p.
25. *Markiewicz Kazimierz* inż., prof. Państw. Szkoły Przemysł. w Bielsku.
26. *Mielnicki Stanisław* inż., prof. Śl. Techn. Zakł. Naukowych, Katowice.
27. *Milobędzki Karol* inż., kierownik Radio-Stacji, Katowice, ul. Drzymały 9.
28. *Nowak Kazimierz*, Rybnik, Doksztalcząca Szkoła Zawodowa.
29. *Nowak R.*, prof. Państw. Szkoły Przemysłowej w Bielsku.
30. *Nyga Jan*, Szopienice, ul. Wałowa 6.
31. *Panek Piotr*, podinspektor Polskiego Radja, Katowice, ul. Mieleckiego.
32. *Prymula Ryszard*, Lipiny, ul. Byłomska 41.
33. *Rusek Klemens* inż., Katowice, ul. Wita Stwosza 19.
34. *Setnicki Franciszek*, instr. Państw. Szkoły Przemysłowej w Bielsku.
35. *Skrodzki Stefan* inż., Sosnowiec, Elektrownia.
36. *Smoleń Jan*, prof. Gimn. Państw., Katowice.
37. *Sobota Stanisław*, dyr. Rzeźni Miejskiej, Katowice.
38. *Szlichter Józef* inż., Katowice, ul. Marszałka Piłsudskiego 43.
39. *Szramowski Józef*, mistrz kowalski, Katowice, ul. Słowackiego 18.
40. *Sypniewski Józef*, prof. Państw. Szkoły Przemysłowej w Bielsku.
41. *Tokarski Bartłomiej* inż., prof. Państw. Szkoły Przemysłowej w Bielsku.
42. *Tulacz Piotr* inż., dyrektor Stowarzyszenia dla Rozwoju Spawania i Cięcia Metali w Polsce, oddz. Katowice, ul. Zamkowa 20 (Huta Marta).
43. *Unucka Leon*, prof. Państw. Szkoły Przemysłowej w Bielsku.
44. *Wróblewski Władysław* dr., Katowice, ul. Jagiellońska 36.

Zestawienie czynności biurowych w Sekretarjacie Instytutu.

Od 1 stycznia do 31 marca 1933 r. wpłynęło listów . 3.410

Od 1 stycznia do 31 grudnia 1932 r. wysłano listów . 29.965

Dane te sporządzono na podstawie systematycznie prowadzonego dziennika listów przychodzących i wychodzących.

Ruch członków.

W okresie sprawozdawczym liczył Instytut 8 członków wspierających, a mianowicie:

1. Polskie Towarzystwo Elektryczne,
2. Państwowe Zakłady Wodociągowe,
3. Wolny Cech Murarzy i Cieśli,
4. Izba Rzemieślnicza,
5. Zjednoczone Huty Królewska i Laura,
6. Huta Pokój Śląskie Zakłady Górniczo-Hutnicze,
7. Czernickie Towarzystwo Węglowe kop. „Hoym“,
8. Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Województwa Śląskiego.

Członków zwyczajnych było 420, w ciągu okresu sprawozdawczego przyjęto 18-tu nowych członków zwyczajnych. Regularnie płaciło 96 członków, nieregularnie 106, wogóle nie płaciło składek 128 członków.

Biblioteka, czasopisma i dzienniki.

W okresie sprawozdawczym zakupiono 88 książek, w tem: 56 dzieł polskich, 32 w językach obcych. Dotychczas w bibliotece znajduje się 1261 dzieł, obejmujących wiedzę fachową, rzemieślniczą i ogólnonaukową. Czasopism prenumerowano 12, a mianowicie:

1. Dziennik Urzędowy,
2. Rzemieślnik Śląski,
3. Technik,
4. Mechanik,
5. Baumarkt,
6. Przegląd Teletechniczny,
7. Przegląd Budowlany,
8. Przegląd Krawiecki,
9. Powszechna Gazeta Fryzjerska,

10. Przegląd Stolarski,
11. Gazeta Malarska,
12. Warsztat Metalowy.

Ponadto abonowano następujące żurnale:

1. Pan,
2. Faschionable,
3. Juno,
4. Revue Parisienne,
5. Konfektion moderne,
6. Elite,
7. Stella,
8. Creations chauteauses.
9. Carlton,
10. Przegląd Mody,
11. Przegląd Kobiocy.

Gazety prenumerowano następujące:

1. Polska Zachodnia,
2. Polonia,
3. Nowy Czas,
4. Gazeta Handlowa,
5. Goniec Śląski.

W okresie sprawozdawczym korzystało z biblioteki 31 osób. Zainteresowanie biblioteką ze strony członków Instytutu, rzemieślników jakoteż i uczestników kursów było słabe. Przeważnie interesowali się i korzystali z biblioteki wykładowcy naszych kursów.

Inwentarz.

W okresie sprawozdawczym zakupiono następujące przedmioty:

- 12 stojaków do kapeluszy damskich i 3 kozły pod stoły,
- 1 umywalka emaljowa,
- 2 szafy 200×120×50,
- 2 stoły na kozłach,
- 1 karafka i 1 szklanka,
- 2 szafy 200×150×50, 200×120×50,
- 1 komplet liczb stalowych w pudełku od 0—9,
- 1 stół 100×80,
- 1 szczotka do czyszczenia ubrań,
- 4 stoły 120×80×90,
- 4 kozły.

Pomóce naukowe.

Nabytki Instytutu.

W okresie sprawozdawczym zakupiono następujące przedmioty:

- 1 przesywarka K. D. IV.,
- 1 nacinarka F. V a,
- 6 tablic technicznych,
- 14 przeźroczy kolorowych,
- 1 waga stołowa i komplet odważników,
- 1 główka drewniana do kapeluszy damskich,
- 1 kij do tablic,
- 12 tablic kopyta konia,
- 1 tablica pogładowa „motor normalny“,
- 1 model nogi konia,
- 1 tablica pogładowa „domek transformatorowy“,
- 2 stoliki,
- 1 tablica miar i wag,
- 1 liczydło,
- 1 adapter,
- 1 potencjometr,
- 1 aparat dwulampowy radiowy,
- 6 stojaków do instrumentów pomiarowych,
- 38 płytek dyktowych,
- 1 szafa na instrumenty pomiarowe,
- 2 kozły drewniane i 2 listwy,
- 1 stojak pod instrumenty pomiarowe,
- 3 termometry chemiczne,
- 1 podstawka pod motor,
- 1 kula żelazna 10 cm,
- 1 miernik izolacyjny,
- 1 bąk syst. Hahna,
- 2 stojaki żelazne pod aparaty elektryczne,
- 1 płyta pod licznik i przykrywa oszklona,
- 1 głośnik „Uttaphon“,
- 1 tablica drewniana podków (36 sztuk podków),
- 1 płyta pod instrumenty pomiarowe,
- 10 zasuw do stojaków żelaznych,
- 1 przykrywa oszklona,
- 1 szczelinomierz (15 lamelek),
- 10 noży,
- 1 nożyczki,
- 1 miara ruletkowa 2 m,
- 2 blachy 1000×2000×2 mm, 1 blacha 1000×2000×3, żel. kątowe,

- 1 suwak „Columbus“,
- 1 suwak „Mauser“,
- 1 mikromierz do 25 mm w pudełku,
- 1 cyrkiel precyzyjny,
- 5 obcęgow do przecinania drutu,
- 2 kolby do lutowania 300 g i 600 g,
- 1 gwintomierz Wht. i S. I.
- 1 lampa do lutowania,
- 1 płaski kufer skórzany z kompl. urządzeniem do pomiarów oporowych M. E. T.,
- 6 izolatorów porcelanowych,
- 10 krążków różnych gatunków drutu uzwoj. bawełna,
- 1 lutowniak elektryczny formy młotkowej $\frac{3}{4}$ kg 250 wolt,
- 1 lampa lutown. benzyn. „Sierwert“ $\frac{1}{2}$ l,
- 5 kleszczy komb. 200 mm izolowanych na 7500 V,
- 10 śrubokrętów z uchw. i zapinką mosiężną 70 mm, 100 mm, 120, 130 i 160 mm,
- 10 młotków ręcznych z trzonem 100, 200, 300, 400, 500, 600, 700, 800, 900 i 1000 g,
- 5 imadeł równoleg. o szer. szczęk 2 — 100 mm, 2 — 120 mm, 1 — 140 mm,
- 5 ścinaków płaskich 250 mm długie,
- 1 nastawialnia kabłocznica dla pił 8—14",
- 12 sztuk piłek podwójnych do metali 12" dług.,
- 1 szt. pił do metali „Blitz“ wraz z 3-ma piłkami,
- 1 komplet gwintowników Whw. prec. wykon. $\frac{1}{8}$ ",
- 4 komplety gwintowników $\frac{3}{16}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{5}{16}$, $\frac{3}{8}$ ",
- 1 szt. gwintownic wraz z narzyrkami, bez gwintownik. $\frac{1}{8}$, $\frac{3}{16}$, $\frac{1}{4}$ ",
- 1 szt. gwintownic do gwintu $\frac{1}{4}$, $\frac{3}{8}$ $\frac{1}{2}$ ",
- 5 szt. pilników płaskich 6 i 8" S,
- 4 szt. pilników okrągłych S 6 i 8",
- 4 szt. pilników trójkątnych S 6 i 8",
- 1 metrówka 1 m,
- 3 sztuki kluczy francuskich 125 mm dług.

D a r o w i z n y.

W okresie sprawozdawczym nie tylko Instytut zakupił pomoce naukowe dla poszczególnych kursów, lecz także miejscowy przemysł ofiarował liczne przedmioty z zakresu elektrotechniki i mechaniki. Wiele z tych aparatów wzgl. maszyn było już w tym stanie, że nie nadawały się do użytku, natomiast dla Instytutu przedstawiały one dużą wartość, ponieważ mogły nam posłużyć jako materiał pokazowy na kursach,

Otrzymane maszyny, aparaty i instrumenty elektryczne wymagały jednak remontu, który przeprowadzono, doprowadzając je do należytego stanu.

W związku z temi pomocami Instytut odczuwa brak pomieszczenia, ponieważ jedynie pewna część tych przedmiotów jest ulokowana i uporządkowana w osobnych dwóch pokojach, natomiast reszta ich znajduje się częściowo w piwnicy, lub też maszyny i aparaty o większych rozmiarach umieszczone są na podwórzu Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych w prowizorycznych szopach.

Za bezinteresowne ofiarowanie nam niżej podanych przedmiotów, stanowiących dla nas cenną pomoc naukową, jesteśmy ofiarodawcom bardzo wdzięczni i pozwalamy sobie na tem miejscu złożyć serdeczne podziękowanie następującym Firmom i Instytucjom:

„Huta Pokój“ Śląskie Zakłady Górniczo-Hutnicze S. A.

używane części silnika.

Polskie Radio S. A. Oddział w Katowicach:

1 lampę katodową, Typ 4222-A Nr. 2230,

1 „ „ „ 4220-B Nr. 3574,

1 „ „ „ 4211-D Nr. 262,

1 „ „ „ 4212-D Nr. 136.

„Giesche“ Spółka Akcyjna:

1 maszynę prądu stałego,

1 silnik kolektorowy prądu zmiennego,

1 silnik asynchroniczny kolektorowy.

Fabryka Aparatów Elektrycznych S. Kleiman i Synowie:

1 odłącznik 1-biegunowy,

1 izolator wsporny z nasadką do drutu,

1 przełącznik z gwiazdy w trójkąt z bezp. omijanemi przy rozruchu,

1 skrzynkę przyłączynową,

1 pudełko żeliwne,

1 sprzęgło do lamp łukowych,

1 mufę trójkątową,

1 mufę końcową,

1 mufę łącznikową,

1 mufę butelkową,

3 złącza przelotowe,

3 końcówki lane,

3 zaciski uniwersalne,

1 automatyczny wyłącznik olejowy.

Spółka Akcyjna Przemysłu Elektrycznego „Czechowice“ w Czechowicach:

różne przybory porcelanowe, mające zastosowanie w elektrotechnice.

Oberschlesisches Kraftwerk Spółka Akcyjna „O. E. W.“:

- 1 regulator systemu „Tirill“,
- 1 silnik na prąd stały,
- 1 silnik na prąd trójfazowy,
- 1 regulator bocznikowy,
- 1 manometr,
- 1 próżniomierz,
- 2 kondensatory,
- 1 pompka,
- 1 stojan dynamo-maszyny,
- 1 twornik,
- 1 transformatorek prądu 400 amp.,
- 1 regulator magnetyczny,
- 2 wyłączniki olejowe 200 amp.,
- 1 transformatorek mierniczy 6000/110 wolt,
- 1 odłącznik 400 amp.,
- 1 wyłącznik trójbiegunowy,
- 1 woltomierz do 6000 wolt,
- 1 amperomierz na prąd stały,
- 6 watomierzy,
- 3 woltomierze,
- 6 różnych amperomierzy,
- 12 różnych przekaźników tablicowych,
- 1 szafa żelazna trzydziałowa.

Fabryka aparatów elektrycznych R. Szpotański i Ska, Sp. Akc., Warszawa:

- 20 fotografii różnych wyrobów elektrycznych firmy „Szpotański“ do użytku szkolnego.

Pracownia elektrotechniczna.

Kilkuletnie doświadczenie nasze w organizowaniu różnych kursów elektrotechnicznych oraz ankietą, przeprowadzoną wśród byłych uczestników kursów, przekonały nas o konieczności stworzenia pracowni elektrotechnicznej, zaopatrzonej w cały szereg różnego typu maszyn elektrycznych, aparatów, instrumentów pomiarowych i drobnego sprzętu elektrotechnicznego, któreby posłużyły jako materiał naukowy i pokazowy dla uczestników kursów. Nie mając środków materialnych na zakupienie nowych maszyn i innego sprzętu elektrycznego, zwróciliśmy się z apelem do okolicznych zakła-

dów przemysłowych i dzięki ofiarności takowych w chwili obecnej posiadamy już zaczątki doświadczalnej pracowni elektrotechnicznej.

Kierownictwo pracowni powierzyliśmy współpracującemu z nami p. inż. Kazimierzowi Kicińskiemu, który dzięki swojej energii i pomysłowości w niektórych przezeń zaprojektowanych konstrukcjach urządzeń pomocniczych, potrafił w krótkim czasie zebrać i uporządkować maszyny i aparaty elektryczne, pochodzące w darowizm okolicznych zakładów przemysłowych.

Zaczątki rozwoju doświadczalnej pracowni elektrotechnicznej w ogólnych zarysach przedstawiają się następująco:

I. Maszyny elektryczne.

Obecnie posiadamy kompletnie odnowione, wyreparowane i zdadne do użytku 2 maszyny prądu stałego mocy 2 kW i 15 kW, jeden silnik kolektorowy o mocy 8,5 kW, 1 silnik asynchroniczny 3-fazowy o mocy 5,0 kW i 1 silnik asynchroniczny krótkozwarty o mocy 2,2 kW. Maszyny te zostały zaofiarowane przez firmy „Giesche“ Sp. Akc. i Elektrownię Okręgową O. E. W. Dla obciążenia maszyn prądu stałego projektujemy kilka oporów omowych, przerobionych z darowanej starej opornicy. Równocześnie staramy się o uzyskanie kilku starych transformatorów olejowych jedno- i trójfazowych, które po wyreperowaniu i odnowieniu uzupełnią nasz dział maszyn elektrycznych.

Zamierzamy również zorganizować dział małych maszyn elektrycznych, jak wiertarki ręczne, różnego typu szlifierki ręczne itp. oraz zbiór specjalnych maszyn elektrycznych, przystosowanych do celów górniczych, jak przenośne wentylatory elektryczne, wrębiarki, przenośne transformatory do elektrycznych lamp ręcznych itp.

Wszystkie te maszyny elektryczne będziemy chcieli otrzymać w formie darów z okolicznych zakładów przemysłowych, jako części nie nadające się już dla nich do użytku. Maszyny takie, podobnie jak i już ofiarowane, zostaną wy-

reparowane i odnowione na specjalnie organizowanych w tym celu kursach, wzgl. przez specjalistę montera pod nadzorem kierownika pracowni elektrotechnicznej. W ten sposób, bez większych nakładów pieniężnych, otrzymamy zbiór powszechnie stosowanych w przemyśle maszyn elektrycznych, jako materiał naukowy dla dokształcania zawodowego elektro-monterów.

II. Aparaty elektryczne.

W tym dziale posiadamy zbiór kilku wyłączników olejowych na wysokie napięcie, szereg skrzynek wyłącznikowych różnego wykonania, cewkę dławikową jednofazową, kilka sztuk odłączników jednobiegunowych, 2 kondensatory starego typu wyrobu fabryki w Norymberdze, regulator syst. Tirilla w wykonaniu firmy A. E. G., przystosowany przez nas do celów demonstracyjnych i pokazowych, jeden nastawnik (kontroler) oraz cały szereg materiałów instalacyjnych kablowych i oświetleniowych. Wyżej wzmiankowany materiał, częściowo darowany jako nieużyteczny przez Elektr. Okr. O. E. W., który kompletnie odnowiliśmy i przystosowaliśmy do potrzeb naukowych, częściowo zaś jako zupełnie nowy materiał został ofiarowany przez firmę S. Kleimann i Synowie w Warszawie. Aparaty te zostały skompletowane i umieszczone na wspólnym stojaku.

Pozatem mniejsze aparaty zostały umocowane na deskach, dających się usuwać do specjalnych stojaków, co pozwala na używanie aparatów do ćwiczeń praktycznych. Stojaki te również mogą służyć do wstawiania w nie desek z instrumentami pomiarowymi.

Dwa wyłączniki olejowe na wysokie napięcie umieszczone zostały na stojakach żelaznych w ten sposób, że umożliwia to demonstrowanie ich w czasie pracy z równoczesnem pokazaniem sposobu działania kontaktów i mocy wyłącznika.

Kompletuje się również zbiór różnego typu izolatorów elektrycznych wiszących, odciągowych, stojących, przepustowych, napowietrznych, stacyjnych itd.

Pozatem robimy starania o uzyskanie w formie darów wyłączników olejowych i innego sprzętu elektrotechnicznego w wykonaniu przeciwybuchowem, przystosowanych do pracy w kopalniach z gazami wybuchowemi.

W wykonaniu znajduje się również normalna cewka na wysokie napięcie, specjalnie przystosowana do celów demonstracyjnych z wmontowanemi różnego typu aparatami elektrycznymi, przeznaczonemi na zapoznanie się z zasadą działania tych aparatów i właściwym sposobem ich montażu według odnośnych przepisów. Projektujemy również zorganizowanie działu kablowego, dostosowanego do potrzeb kopalnianych i hutniczych. Drobnny materiał instalacyjny, ofiarowany przez firmę „Czechowice“, został skompletowany w specjalnej gablotce pod szkłem i szczegółowo opisany z podaniem prawidłowej nomenklatury polskiej, celem poznania jego przeznaczenia, sposobu instalowania itp. Również analogiczne opisy z podaniem schematycznych oznaczeń według normalji polskich P. P. N. E., otrzymały inne aparaty elektryczne.

Opisy te mają na celu zapoznanie ogółu elektromonterów z prawidłowemi nazwami polskimi aparatów elektrycznych oraz przystosowania ich do potrzeb przemysłowych jak pod względem sposobu działania tak i pod względem bezpieczeństwa i pewności w pracy.

III. Instrumenty pomiarowe.

Na stworzenie działu pomiarowego skłonił nas nietylko wzgląd zapoznania słuchaczy z typami i zasadą działania różnego rodzaju instrumentów pomiarowych, lecz przede wszystkim możność operowania temi instrumentami dla celów pomiarowych w ćwiczeniach praktycznych na maszynach i aparatach elektrycznych.

Dzięki ofiarności Elektrowni Okręgowej O. E. W., otrzymaliśmy około 50 sztuk różnego rodzaju starych instrumentów pomiarowych. Instrumenty te zostały przez specjalnie do tego celu zaangażowanego montera kompletnie wyreparowane i odnowione tak, że po naprawie posiadają wygląd instrumen-

tów nowych. 36 sztuk z tych instrumentów, umocowanych pojedynczo każda na osobnej desce, zostały skompletowane podług ich typów w specjalnej szafie, której obraz niżej podajemy.

Większą część instrumentów stanowią amperomierze, woltomierze i watomierze różnych typów i budowy; pozostałe, to różnego typu przekaźniki tablicowe.

Dzięki uprzejmości Stowarzyszenia Dozoru Kotłów Parowych w Katowicach prawie wszystkie amperomierze i woltomierz zostały wywzorcowane w laboratorium elektrotechnicznym tej Instytucji bezpłatnie.

Celem umożliwienia korzystania z instrumentów, każdy z nich, umocowany na desce, da się wstawiać w specjalny stojak.

Co się tyczy liczników energii elektrycznej, to dwa z nich: jeden na prąd stały i drugi na prąd zmienny 3-fazowy zostały umocowane każdy na osobnej desce przenośnej i przykryte dającymi się zdejmować przykrywkami oszklonemi i zabezpieczającymi liczniki od kurzu; w razie manipulowania licznikami pokrywę tą się zdejmuje.

Ponadto każdy typ instrumentów pomiarowych, przekaźników tablicowych, liczników energii elektrycznej i regulatora Tirilla, otrzymają osobne tablice z opisem zasady działania i plastycznym schematem danego instrumentu pomiarowego, jak również oznaczenie schematyczne tego instrumentu i sposób dołączenia jego do sieci.

Zestawiając ten krótki opis wykonanych prac nad zorganizowaniem własnej pracowni doświadczalnej, przychodzimy do wniosku, że przy dalszej ofiarności przemysłu będziemy mogli dalej kontynuować nasze prace.

Ofiarność ta nawet w dobie przeżywanego kryzysu jest tem łatwiejsza, że przecież chodzi tu o stare, popsute i nie nadające się do użytku obiekty elektrotechniczne, z których, jak to wykazał wyżej przytoczony opis, przy niewielkim nakładzie kosztów możemy otrzymać bardzo cenny materiał

pokazowy i doświadczalny dla zasadniczych ćwiczeń i pomiarów elektrotechnicznych.

Nie wątpimy również, że i młody polski przemysł elektrotechniczny ze swej strony przyczyni się do pogłębienia wiadomości elektrotechnicznych licznej rzeszy elektromonterów z przemysłu, tembardziej, że da to możliwość zapoznania się z wyrobami rodzimej wytwórczości elektrotechnicznej.

To też zamykamy ubiegły rok naszej pracy w tym kierunku z nadzieją na lepsze jutro.

Kursy zatwierdzone w okresie sprawozdawczym.

L. p.	Nazwa kursu	Zatwierdzony
1	Kurs dokształcający dla ślusarzy górniczych	Reskr. Min. W. R. i O. P. z dnia 6. XII. 1932 r. Nr. I. P. 4393/32.
2	Kurs dla malarzy ceramicznych	Reskr. Min. W. R. i O. P. z dnia 6. XII. 1932 r. Nr. I. Pr. 4391/32.
3	Kurs tartacznictwa	Reskr. Min. W. R. i O. P. z dnia 6. XII. 1932 r. Nr. I. Pr. 4440/32.
4	Kurs preparowania i kontroli wody technicznej	Reskr. Min. W. R. i O. P. z dnia 6. XII. 1932 r. Nr. I. Pr. 4392/32.
5	Kurs przygotowawczy do egzaminu mistrzowskiego dla podmistrzów murarskich i ciesielskich	Reskr. Min. W. R. i O. P. z dnia 31. III. 1932 r. Nr. III. R. P. 1316/32.
6	Kurs kwiatów sztucznych	Reskr. Min. W. R. i O. P. z dnia 12. II. 1932 r. Nr. I. Pr. 504/32.
7	Kurs dla maszynistów parowozowych	Reskr. Min. W. R. i O. P. z dnia 1. VIII. 1932 r. Nr. I. Pr. 2964/32.
8	Kurs dla ślusarzy wagowych	Reskr. Min. W. R. i O. P. z dnia 24. I. 1933 r. Nr. I. Pr. 70/33.
9	Kurs szewsko-cholewkarski	Reskr. Min. W. R. i O. P. z dnia 24. I. 1933 r. Nr. I. Pr. 4849/32.
10	Kurs centralnego ogrzewania	Reskr. Min. W. R. i O. P. z dnia 23. III. 1933 r. Nr. I. Pr. 1020/33.
11	Kurs napraw różnorodnych uszkodzeń w maszynach elektrycznych	Reskr. Min. W. R. i O. P. z dnia 23. III. 1933 r. Nr. I. Pr. 1019/33.
12	Kurs informacyjny o radiotechnice odbiorczej	Reskr. Min. W. R. i O. P. z dnia 30. III. 1933 r. Nr. I. Pr. 1172/33.

Kursy przeprowadzone.

Według specjalnych zestawień, umieszczonych w niniejszym sprawozdaniu, ukończono 9 kursów zapoczątkowanych w roku poprzednim, zapoczątkowano i ukończono w roku sprawozdawczym 28 kursów, przygotowano do ukończenia w przyszłym roku sprawozdawczym 10 kursów. Liczba godzin wykładowych wynosiła 3672. Uczestników na kursach w roku sprawozdawczym było 890.

W poniższej tablicy zestawiono dla porównania ogólną ilość kursów czynnych, godzin wykładowych i uczestników kursów za lata 1927, 1928, 1929, 1930, 1931 i za czas od 1-go stycznia 1932 do 31 marca 1933 r.

Rok	Ogólna ilość kursów	Godzin wykładowych	Uczestników
1927	8	1096	124
1928	9+ 5	2294	256
1929	27+ 3	4420	882
1930	24+ 4	3962	762
1931	28+ 9	3618	859
1932/3	37+10	3672	890

Uwaga: Liczby +5, +3, +4, +9, +10 w drugiej kolumnie oznaczają ilość kursów przechodnich t. j. takich, które zaczęte w roku sprawozdawczym, przechodzą na rok następny.

Sprawozdanie tabelaryczne z kursów, urządzonych przez Śląski Instytut Rzemieślniczo-Przemysłowy w Katowicach w okresie sprawozdawczym.

Rubr. „liczba tygodni“, „ogólna liczba godzin“: Licznik oznacza liczbę tygodni, oraz liczbę godzin przeprowadzonych w roku sprawozdawczym, zaś mianownik liczbę tygodni i liczbę godzin wogóle. Są to kursy t. zw. przechodnie, t. zn. zaczęte w r. 1931 a ukończone w okresie sprawozdawczym.

L. b.	Nazwa kursu	Wieczorowy lub dzienny	Czas trwania				Liczba tygodni	Liczba godzin pod względem zawodowym	W y d a k i			Wpływy od słuchaczy	Wydatki ogólne na 1 słuchacza	Wpływy na 1 słuchacza
			odbyty w czasie od	liczba tygodni	liczba godzin tygodn	ogólna liczba godzin			na nauczanie	na admin. i org. prow. i prop. kursów	ogółem			
1	Kurs projektowania spawanych konstrukcji w Katowicach wspólnie ze Stowarzyszeniem dla Rozwoju Spawania i Cięcia Metali	wiecz.	16. XI. 1931 r. do 8. I. 1932 r.	1/4	8	10/32	19	3-ech konstruktorów, 4-ech techników, 9-ciu inżynierów, 1 technolog, 1 kreślarz, 1 wermistrz	37,40		37,40	29,—	1,96	1,52
2	Kurs „Transformator w ruchu“ w Katowicach	wiecz.	1. XII 1931 r. do 16. I. 1932 r.	2/5	6	12/30	15	14-tu elektromonterów, 1 sztygar maszynowy	453,28	563,95	1.017,23	245,—	67,81	4,52
3	Kurs dla podkuwaczy koni w Katowicach	dzienny	23 X. 1931 r. do 29. I. 1932 r.	4/14	15	25/207	41	41 czeladników kowalskich	1.221,01	1.468,81	2 689,82	755,—	65,60	18,40
4	Kurs kreśleń technicznych w Katowicach	wiecz.	11. XII 1931 r. do 5. II. 1932 r.	5/7	6	32/42	13	4-ch ślusarzy, 4-ch elektrykarzy, 1 uczeń mierniczy, 1 chemik, 1 wermistrz, 1 kowal, 1 oficer W. P.	669,84	647,68	1.317,52	420,—	101 34	32,30
5	Kurs dla elektromonterów oświetleniowych w Katowicach	wiecz.	15. XI. 1931 r. do 26. II. 1932 r.	6/8	6	37/45	11	8-miu elektromonterów, 3-ch pomocników elektromonterów	737,36	623,10	1.360,46	415,—	123,67	37,72
6	Kurs spawania elektrycznego i acetylenowego w Rybniku wspólnie ze Stowarzyszeniem dla Rozwoju Spawania i Cięcia Metali	dzienny	5. II. 1932 r. do 29. II. 1932 r.	4	25	100	19	10-ciu ślusarzy, 1 blacharz, 2-ch kowali, 1 instalator, 1 technik, 1 palacz, 1 spawacz, 1 maszynista, 1 przodownik	37,40		37,40	29,—	1,96	1,52
					do przeniesienia	216	11							

L. b.	Nazwa kursu	Wieczorowy lub dzienny	Czas trwania				Liczba względem zawodowym	Wydatki			Wpływy od słuchaczy	Wydatki ogólne na 1 słuchacza	Wpływy na 1 słuchacza
			odbyty w czasie od	liczba tygodni	liczba godzin tygodn.	ogólna liczba godzin		na nauczanie	na admin. i org. prow. i prop. kursów	ogółem			
7	Kurs przygotowawczy do egzaminów mistrzowskich w Katowicach	wiecz.	30.X.1931 do 7.III.1932	z przeniesienia 9 15 9		216 77/130	11	2.020,67	1.144,32	3.164,99	2.082,—	175,83	115,66
8	Kurs „Organizacja utrzymania maszyn elektrycznych w fabrykach, hutach i kopalniach w Katowicach“	wiecz.	22. I. 1932 do 11. III. 1932	7	6	42	25-ciu elektromonterów, 4-ch dozorców maszynowych, 2-ch inżynierów, 2-ch sztygarów, 3-ch wermistrzów 2-ch mechaników, 2-ch techników, 2-ch mistrz. maszyn.	387,90	1.035,60	1.909,50	920,—	83,02	40,—
9	Kurs spawania i cięcia metali w Katowicach wspólnie ze Stowarzyszeniem dla Rozwoju Spawania i Cięcia Metali	wiecz.	2.III.1932 do 30.III. 1932	4	25	100	1 3-ch spawaczy, 4-ch kowali, 7 ślusarzy, 1 kotlarz	37,40		37,40	29,—	2,49	1,93
10	Kurs technologii betonu w Katowicach	wiecz.	3.II.1932 do 14. IV 1932	10	8	80	16-ciu cieśli, 4-ch murarzy, 1 uczeń murarski, 1 przedsiębiorca budowl., 1 urzędnik P. K. U., 1 mostowniczy P.K.P., 2-ch kreślarzy budowlanych, 1 buchalter budowl., 1 wermistrz cementowni	1.799,43	1.172,01	2.971,44	919,90	165,08	51,—
11	Kurs dla kinooperatorów i ich pomocników w Katowicach	dzienny	15. IX 1931 do 23.IV. 1932	18/31	7	127/219	1 10-ciu kinooperatorów, 2-ch pomocników kinoop., 1 instalator, 1 ślusarz	2.293,51	1.397,72	3.691,23	1.365,—	263,66	97,50
				do przeniesienia		642	206						

L. b.	Nazwa kursu	Wieczorowy lub dzienny	Czas trwania				Liczba pod względem zawodowym	Wydatki			Wpływy od słuchaczy	Wydatki ogólne na 1 słuchacza	Wpływy na 1 słuchacza
			odbyty w czasie od	liczba tygodni	liczba godzin tygodn.	ogólna liczba godzin		na nauczanie	na admin. i org. prow. i prop. kursów	ogółem			
12	Kurs rachunków kreśleń i kosztorysów budowlanych w Katowicach	wiecz.	4. II. 1932 do 26. IV. 1932	11	11	120	206	1.878,24	1.375,98	3.254,22	1.340,00	216,94	89,33
13	Kurs dla palaczy kotłowych w Bielsku	wiecz.	9. XI. 1932 do 31. V. 1932	21/30	5	102/144	8	510,46	1.021,27	1.531,73	—	191,46	—
14	Kurs dla elektromonterów w Bielsku	wiecz.	9. X. 1931 do 31. V. 1932	20/28	6	119/168	1	588,90	1.243,56	1.832,46	—	166,58	—
15	Kurs dla nawijaczy maszyn trójfazowych w Katowicach	wiecz.	29. IV. 1932 do 9. VI. 1932	6	6	33	14	693,13	686,61	1.379,74	670,—	98,55	49,28
16	Kurs wyrobu sztucznych kamieni, teraźa i mozaiki dla właścicieli betoniarni i mistrów budowlanych w Katowicach	wiecz.	20. IV. 1932 do 10. VI. 1932	7	11	80	2	2.085,90	1.326,86	3.412,76	2.115,—	155,12	96,10
17	Kurs p. t. „Obsługa silników asynchronicznych, trójfazowych, pierścieniowych i krótkozwartych“ w Katowicach	wiecz.	13 V. 1932 do 13. VI. 1932	4	5	20	1	385,22	494,63	879,85	250,—	79,98	22,72
					do przeniesienia	1116	28						

L. b.	Nazwa kursu	Wieczorowy lub dzienny	Czas trwania			Liczba	Skład uczni od względem zawodowym	Wydatki			Wydatki od słuchaczy	Wydatki ogólne na 1 słuchacza	Wpływy na 1 słuchacza
			odbyty w czasie od	liczba tygodni	liczba godzin tygodn.			na nauczanie	na admin. i org. prow. i prop. kursów	ogółem			
18	Kurs modniarstwa w Katowicach	wiecz.	29. II. 1932 do 15. VI. 1932	15	11	116	7 modniarek, 4 uczennice, 2 urzędniczki, 4 bez zawodu	3 217,79	3.141,58	6.349,37	1 359,50	187,04	39,98
19	Kurs kwiatów stylizowanych w Katowicach	wiecz.	29. II. 1932 do 15. VI. 1932	15	7	110	"						
20	Specjalny kurs języka polskiego dla rzemieślników w Król. Hucie	wiecz.	5. II. 1932 do 4. VII. 1932	21	4	80	11 krawczyń, 1 modniarka	1 245,79	979 74	2.225,53	760,—	185,46	63,33
21	Kurs spawania elektrycznego i acetylenowego w Katowicach wspólnie ze Stowarzyszeniem dla Rozwoju Spawania i Cięcia Metali	wiecz.	13. VI. 1932 do 14. VII. 1932	4	25	100	1 instalator, 9-ciu ślusarzy, 2-ch techników, 1 maszynista, 1 przepalacz, 2-ch kowali, 1 mechanik, 1 spawacz	37,40	—	37,40	29,—	2,07	1,61
22	Kurs dla palaczy kotłowych w Katowicach	wiecz.	25. IV. 1932 do 15. VII. 1932	12	9	113	19-ciu palaczy, 3-ch ślusarzy, 2-ch robotników kotłowych	1.763,93	1.291,81	3.055,74	1.369,70	218,26	97,83
23	Kurs p. t. „Co powinien umieć obliczać każdy elektromonter“ w Katowicach	wiecz.	29. VI. 1932 do 15. VII. 1932	2	7 1/2	15	10-ciu elektromonterów	360,86	312,12	672,98	170,—	67 29	17,—
	Kurs przygotowawczy do egzaminów mistrzowskich w Katowicach	wiecz.	19. V. 1932 do 26. VII. 1932	10	14	140	11 mechanik, 2-ch szewców, 5-ciu piekarzy, 1 młynarz, 2-ch malarzy, 1 ślusarz, 2-ch elektromonterów, 1 kupiec	2.307,04	1 527,28	3.834,32	1.141,—	255,62	76,06
				do przeniesienia		1839							

L. b.	Nazwa kursu	Wieczorowy lub dzienny	Czas trwania				Liczba słuchaczy	Skład uczniowski względem zawodowym	Wydatki			Wpływy od słuchaczy	Wydatki ogólne na 1 słuchacza	Wpływy na 1 słuchacza
			odbyty w czasie od	liczba tygodni	liczba godzin tygodn.	ogólna liczba godzin			na nauczanie	na admin. i org. prow. i prop. kursów	ogółem			
25	Kurs dla podkuwaczy koni w Katowicach	dzienny	18. V. 1932 do 30. VII. 1932	7	15	108	390	13-tu czeladników kowalskich	1.270,36	1.229,77	2.500,13	860,—	192,31	66,10
26	Radjowy kurs informacyjny w Katowicach	wiecz.	24 V. 1932 do 27. VII. 1932	9	6	56	192	2-ch ślusarzy, 1 technik-mechanik, 5-ciu urzędników, 6-ciu elektromonterów, 1 instalator, 2-ch uczniów wydziału elektrotechnicznego Śl. Techn. Zakł. Nauk., 1 inżynier, 1 introli-gator	1.832,09	1.016,66	2.848,75	720,—	149,93	37,89
27	Bezpłatny informacyjny kurs kroju bielizny dla córek i żon bezrobotnych oraz inwalidów w Wielkich Hajdukach	dzienny	23. IX. 1932 do 29. IX. 1932	1	12	12	28		38,46	—	38,46	—	1,37	—
28	Bezpłatny informacyjny kurs kroju bielizny dla córek i żon bezrobotnych oraz inwalidów w Kamieniu	dzienny	30. IX. 1932 do 6 X. 1932	1	12	12	50		38,46	—	38,46	—	0,76	—
29	Bezpłatny informacyjny kurs kroju bielizny dla córek i żon bezrobotnych oraz inwalidów w Brzozowicach	dzienny	5. X. 1932 do 7. X. 1932	1	12	12	50		38,46	—	38,46	—	0,72	—
30	Kurs kroju sukien damskich w Katowicach	wiecz.	1. IX 1932 do 20 X. 1932	6	15	90	216	16 krawczyń, 2 urzędniczek, 7 bez zawodu	1.288,92	1.461,15	2.750,07	1.557,25	110,—	61,89
				do przeniesienia		2129	570							

L. b.	Nazwa kursu	Wieczorowy lub dzienny	Czas trwania				Liczba słuchaczy	Skład uczni od względem zawodowym	Wydatki			Wpływy od słuchaczy	Wydatki ogólne na 1 słuchacza	Wpływy na 1 słuchacza
			odbyty w czasie od	liczba tygodni	liczba godzin tygodn.	ogólna liczba godzin			na nauczanie	na admin. i org. prow. i prop. kursów	ogółem			
31	Bezpłatny informacyjny kurs kroju bielizny dla córek i żon bezrobotnych oraz inwalidów w Kończycach	dzienny	11. X 1932 do 13. X. 1932	1	12	12	578		38,46	—	38,46	—	0,87	—
32	Kurs spawania elektrycznego i acetylenowego w Katowicach wspólnie ze Stowarzyszeniem dla Rozwoju Spawania i Cięcia Metali	wiecz.	15. IX. 1932 do 20. X. 1932	5	20	100	162	2-ch spawaczy, 6-ciu ślusarzy, 1 pomocnik ślusarza, 1 lutownik, 1 dozorca, 1 blacharz, 1 inżynier, 1 mistrz maszynowy, 2-ch bez zawodu	37,40	—	37,40	29,—	2,33	1 81
33	Kurs dla elektromonterów oświetleniowych w Katowicach	wiecz.	12. XII. 1932 do 31. I. 1933	25,7	6	40	1818	18-tu elektromont-rów	752,08	579,09	1.331,17	645,—	73,45	—
34	Kurs przygotowawczy do egzaminów mistrzowskich w Katowicach	dzienny	22. XI. 1932 do 15. III. 1932	16	9	134	231	1 cieśla, 5-ciu elektromonterów, 2-ch zegarmistrzów, 3-ch malarzy, 1 ślusarz, 3-ch kowali, 4-ch piekarzy, 1 modelarz, 1 murarz, 1 stolarz, 1 młynarz	2.212,94	1.731,58	3.944,52	2.082,—	171,50	90,52
35	Kurs przygotowawczy do egzaminów mistrzowskich dla podmistrzów murarskich i ciesielskich w Katowicach	wiecz.	29. XII. 1932 do 28. III. 1933	12	24	288	2611	11-tu podmistrz. murarskich, 4-ch podmistrzów ciesielsk., 1 przedsiębiorca budowlany, 1 kreślarz budowlany, 1 technik, 1 księgowy, 1 praktykant	3.445,53	2 802,96	6.248,49	3.592,—	312,42	179,60
				do przeniesienia		2703	699							

L. b.	Nazwa kursu	Wieczo- rowy lub dzienny	Czas trwania				Liczba uczniów	Skład uczni od względem zawodowym	Wydatki			Wpływy od słuchaczy	Wydatki ogólne na 1 słuchacza	Wpływy na 1 słuchacza
			odbyty w czasie od	liczba tygodni	liczba godzin tygodn.	ogólna liczba godzin			na nauczanie	na admin. i org. prow. i prop. kursów	ogółem			
36	Kurs kroju męskiego dla czeladników krawieckich w Katowicach	dzienny	9. II. 1933 do 9. III. 1933	4	25	100	699	2121 czeladników krawieckich	1.546,67	1.411,95	2.958,62	780,—	140,88	37,14
37	Kurs spawania i cięcia metali w Katowicach, urządzony wspólnie ze Stowarzyszeniem dla Rozwoju Spawania i Cięcia Metali w Polsce	wiecz	15. II. 1933 do 17. III. 1933	4	25	100	23	11 ślusarzy, 1 instalator, 1 monter elektryczny, 1 kierow. warsztat., 1 urzędn., 1 kowal, 1 robotnik, 2-ch spawaczy, 1 pomocnik spawacza, 1 kotlarz, 1 kupiec, 1 szofer	37,40		37,40	29,—	1,62	1,26
						2903	743							

Przykład obliczania kosztów jednego uczestnika kursu „Transformator w ruchu”.

Obliczanie kosztów przypadających na jednego uczestnika przeprowadziliśmy w ten sposób, jak to podaje poniższy przykład obliczenia kosztów jednego uczestnika kursu „Transformator w ruchu”.

Koszta administracyjne za cały rok wynoszą zł 56.012,52.

W okresie sprawozdawczym uczęszczało na kursy ogółem 890 uczestników i odbyło się razem 3672 godzin nauki. Uczestniko-godzin 3.268.080 (3672×890).

Obliczenie:

I. Wydatki na nauczanie składające się:

1. z wynagrodzenia nauczycieli,
2. z wynagrodzenia za kierownictwo,
3. wydatków za lokal, opał i światło,
4. wynagrodzenia za czyszczenie sali,
5. z funduszu na przeprowadzenie egzaminu,
6. ewentualne koszty za zużyty materiał.

II. Wydatki obciążające kurs składają się:

1. z wydatków na bibliotekę,
2. kosztów inwentarza,
3. wydatków na pomoce naukowe,
4. wydatków na eksperymentalne placówki.

W okresie sprawozdawczym wynosi koszt pod rubr. II zł 18.374,96. Koszty przypadające na kurs w kwocie zł 18.374,96 dzielimy przez 3.268.089 uczestniko-godzin i otrzymujemy koszt jednej uczestniko-godziny, wynoszący zł 0,006. Wydatki na nauczanie wymienione pod I wynosiły przy kursie „Transformator w ruchu” zł 266,—. Do tych wydatków doliczamy koszty przypadające na kurs, które otrzymujemy w następujący sposób: roczne godziny kursowe razy uczestnicy danego kursu, razy 0,006 = 330,48 ($3672 \times 15 \times 0,006 = 330,48$). Następnie roczni uczestnicy kursów razy godziny danego kursu, razy 0,006 = 64,08 ($890 \times 12 \times 0,006 = 64,08$). Te dwie sumy dodajemy, następnie dzielimy przez 2 i otrzymujemy przeciętny koszt, obciążający dany kurs, czyli $330,48 + 64,08 : 2 = 187,28$ zł

Koszty wymienione pod rubr. I zł 266,— i koszty wymienione pod rubr. II zł 187,28 = 453,28, wstawiliśmy do rubryki 10 sprawozdania tabelarycznego.

Wydatki na administrację, wymienione w rubryce 11-tej obliczamy w podobny sposób. Koszty administracyjne, wynoszące zł 56.012,52, dzielone przez 3.268.080 uczestniko-godzin, dają koszt jednej uczestniko-godziny, wynoszący zł 0,017. Godziny kursowe razy uczestnicy danego

kursu razy 0,017 dają nam koszt jednej uczestniko-godziny ($3672 \times 15 \times 0,017 = 946,36$). Uczestnicy kursu razy godziny danego kursu razy 0,017 ($890 \times 12 \times 0,017 = 181,56$). Otrzymane sumy dodane i podzielone przez dwa dają przeciętne koszty administracyjne, obciążające dany kurs, które to koszty wynoszą w tym wypadku 563,95 zł. Kwotę tę wstawiamy do rubryki 11-tej.

Kwoty podane w rubryce 10 i 11 sumujemy w rubryce 12. W rubryce 13-tej podane są wpływy od słuchaczy. W rubryce 14 podane są koszty z rubryki 12 dzielone przez liczbę uczestników, w tym wypadku 15, co wyniesie 67,81. W rubryce 15 podano podzielone wpływy z rubryki 13 przez liczbę słuchaczy z rubryki 8-mej.

**Zestawienie tabelaryczne kursów przechodni¹ rozpoczętych w roku budżetowym 1932/33
a mających się zakończ² roku budżetowym 1933/34.**

L. b.	Nazwa kursu	Wieczorowy lub dzienny	Czas trwania				Liczba słuchaczy	Skład uczni pod względem zawodowym
			odbyty w czasie od	liczba tygodni	liczba godzin tygodn.	ogólna liczba godzin		
1	Kurs dla palaczy kotłowych w Bielsku	wiecz.	1. X. 1932		5	98	12	7-miu ślusarzy, 3-ch tokarzy, 1 elektromonter, 1 mechanik samochodowy
2	Kurs tkacki niższy w Bielsku	wiecz.	1. X. 1932		5	120	10	10-ciu tkaczy
3	Kurs tkacki wyższy w Bielsku	wiecz.	1. X. 1932		5	120	9	
4	Kurs dla elektromonterów w Bielsku	wiecz.	1. XII. 1933		4	66	8	8-miu elektromonterów
5	Kurs dla kinooperatorów i ich pomocników w Katowicach	dzienny	20. II. 1933	6	16	90/208	15	13-tu pomocników kinooperatora, 2-ch kinooperatorów
6	Kurs dla podkuwaczy koni w Katowicach	dzienny	1. III. 1933	4	13	75/150	20	20-tu czeladników kowalskich
7	Kurs malarstwa artystyczno - dekoracyjnego w Katowicach	dzienny	1. III. 1933	4 1/2	32	143 500	15	15-tu czeladników malarskich
8	Kurs przygotowawczy do egzaminów mistrzowskich w Rybniku	wiecz.	10. III. 1933	3	13	39/130	21	2-ch stolarzy, 1 kominiarz, 4-ch krawców, 13-tu rzeźników, 1 kowal
				do przesłania		751	100	

L. b.	Nazwa kursu	Wieczo- rowy lub dzienny	C z e s t w a n i a				Liczba słuchaczy	Skład uczni pod względem zawodowym
			odbyty w czasie od	liczba tygodni	liczba godzin tygodn.	ogólna liczba godzin		
9	Praktyczny kurs na- prawy różnorodnych uszkodzeń w maszy- nach elektr. w Ka- towicach	wiecz.	20. III. 1933	2	z przesilenia 6	751 12/50	100 20	1 uczeń elektr., 2-ch czeladników elektr., 1 pomocnik elektro- montera, 3-ch ele- ktrotechników, 1 in- żynier, 9-ciu elektro- monterów, 1 pomoc- nik cechowniczy, 1 pomocnik mistrza warsztatów, 1 nawi- jacz
10	Kurs centralnego o- grzewania dla mon- terów i instalatorów centralnego ogrzew.	wiecz.	22. III. 1934	1	6	6/40	17	1 pomocnik biurowy, 6-ciu ślusarzy, 1 po- mocnik ślusarza, 1 elektromont, 1 spa- wacz, 2-ch dozorców budowlanych, 1 ter- cjań, 1 kasztelan, 1 budowniczy, 1 technik
						769	147	

Kalkulacja kursów.

Trudnem zadaniem jest kalkulacja kursów, a to z tego powodu, że Instytut nie jest ani instytucją handlową, ani zakładem naukowym z stałym planem nauczania. Kursy prowadzone przez Instytut są tak różne i odbywają się w tak zmiennych czasokresach, że posługiwanie się jakimikolwiek stałymi formułami jest niemożliwe. Do obliczania kosztów administracyjnych- przypadających na dany kurs, posługiwano się określeniem „uczestniko-godzina“, którą uzyskano na podstawie danych z roku poprzedniego, jednak i ta formułka nie jest pewną, gdyż zauważamy przy przeglądzie obliczeń za lata 1928—1932 znaczne różnice. Również zależne to jest od samego zapatrywania się na to, co właściwie określamy kosztami administracyjnymi. Następnie istnieją także i inne wydatki, które nie są ani kosztami administracyjnymi, ani bezpośrednimi wydatkami kursowymi, jednak należałoby i te koszty uwzględnić, gdyż zostały one poczynione w związku z prowadzeniem kursów. Mianowicie chodzi tutaj o wydatki na zakupienie inwentarza, pomocy naukowych, biblioteki, wydawnictw i eksperymentalnej placówki. W pierwszych latach nie uwzględnialiśmy tych wydatków przy kalkulacji ze względu, iż wydatki te posiadają mało związku z wszystkimi prowadzonymi kursami, a mniej lub więcej tylko z niektórymi kursami. Z powodu niemożności rozłożenia tych wydatków tylko na niektóre kursy, przyszlśmy do przekonania, że należy temi kosztami każdy kurs przeciętnie obciążyć.

W sprawie, jak należy kalkulować, zwracaliśmy się do różnych fachowych osobistości, jednak nie uzyskaliśmy żadnych konkretnych wskazówek. Pan dr. Franciszek Juras, który przy kursach przygotowawczych do egzaminu mistrzowskiego wyklada „Kalkulację zawodową“, również twierdzi, że kalkulacji ściślej w Instytucie nie da się przeprowadzić, gdyż Instytut nie jest interesem handlowym.

Ostatecznie w roku sprawozdawczym ustaliliśmy następującą formę do obliczenia kosztów kursowych: wydatki kursowe składające się z wynagrodzenia za wykłady i kierownictwo kursu, z opłat za lokal, opał, światło i obsługę, z funduszu na przeprowadzenie egzaminu i z ewent. kosztów za zużyty materiał na kursach.

Do tych bezpośrednich wydatków kursu doliczamy wydatki przypadające na kurs, a składające się z kosztów: inwentarza, wydawnictw, pomocy naukowych, biblioteki, i eksperymentalnych placówek, stosunkowo rozdzielonych na każdy kurs.

Za koszty administracyjne uważamy wydatki na uposażenie personelu Instytutu, wydatki na ubezpieczenia społeczne, koszty podróży służbowych, czynsz za lokale biurowe, koszt opału i światła, wydatki na druki i przybory piśmienne, wydatki na opłatę telefonu i znaczki pocz-

towe, koszty reklamy, abonament gazet i koszty manipulacyjne w P. K. O. i bankach.

Przykład obliczenia tych kosztów jest podany przy sprawozdaniu tabelarycznem z kursów.

Odczyty.

W okresie sprawozdawczym urządził Instytut wspólnie ze Stowarzyszeniem dla Rozwoju Spawania i Cięcia Metali cztery odczyty o spawaniu, połączone z pokazami filmowemi, i to w Tarnowskich Górach dnia 25 maja, w Katowicach dnia 26 maja, w Bielsku dnia 21 września i w Rybniku dnia 28 września 1932 r.

W odczytach tych przedstawił dyrektor Stowarzyszenia dla Rozwoju Spawania i Cięcia Metali w Polsce najnowsze metody spawania, stosowane obecnie w krajach zachodnich w różnych dziedzinach produkcji przemysłowej i w budownictwie stalowem.

W czasie odczytów wyświetlano wykonany przez Stowarzyszenie film, przedstawiający przebieg naprawy krzyżownic kolejowych, przy zastosowaniu palnika acetylenowo-tlenowego.

Próby przeprowadzone w Polsce tą metodą dały bardzo dobre wyniki, zarówno pod względem własności mechanicznych materiału, jakoteż i pod względem ekonomicznym. Próby te spotkały się z dużem zainteresowaniem zagranicą i niektóre państwa, jak Szwajcaria, Szwecja, Niemcy i t. d., zakupiły kopję polskiego filmu.

Pozatem na odczytach tych demonstrowano film Szwajcarskiego Związku Acetylenowego, przedstawiający zastosowanie spawania autogenicznego w przemyśle metalowym szwajcarskim.

Instytut na Wystawie Rzemieślniczo-Przemysłowej.

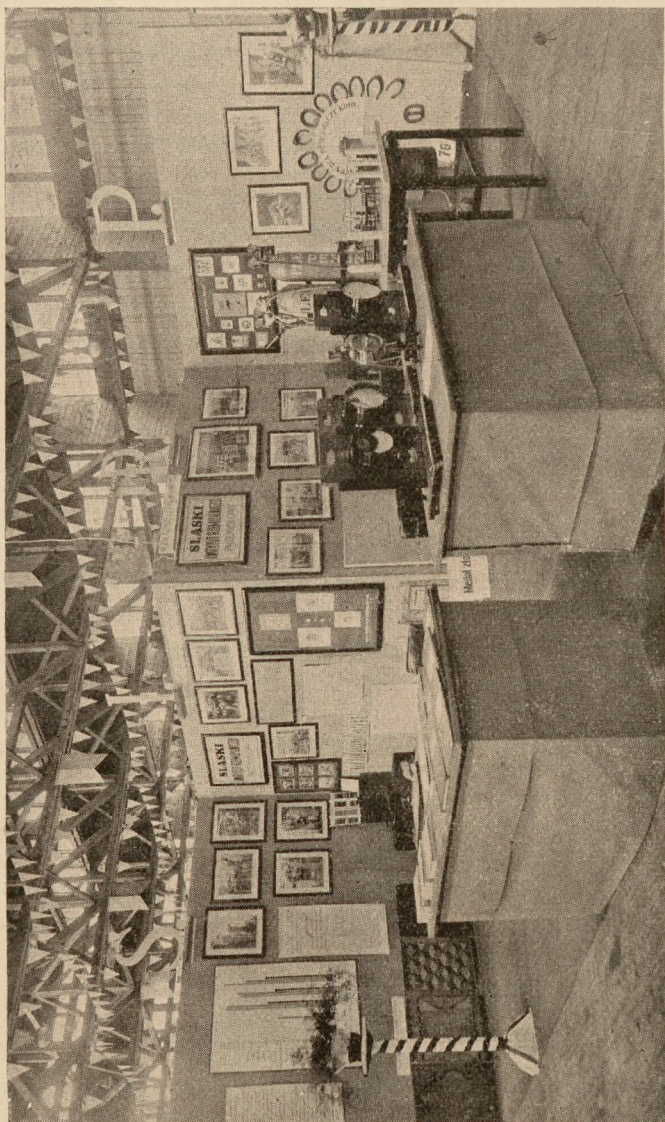
W zorganizowanej przez Śląską Izbę Rzemieślniczą w czasie od 17 września do 3 października 1932 roku wystawie rzemieślniczo-przemysłowej wziął również czynny udział Śląski Instytut Rzemieślniczo-Przemysłowy. Instytut, mając do dyspozycji 3 stoiska, wystawił cały szereg zdjęć fotograficznych i wykresów z urządzanych kursów, ilustrujących działalność Instytutu. Pozatem między innemi wystawiono rysunki techniczne z poradni betoniarskiej, projekty na godło Instytutu w związku z rozpisaniem przez Instytut konkursu, wzory prac z odbytych kursów imitacji drzew i marmurów, szereg wykresów, komplet wzorów podków

Medal złoty.

z kursów dla podkuwaczy koni, szereg instrumentów elektrotechnicznych, model szkoły spawaczy, metodykę ronda kapelusza i t. d.

Instytut odznaczono medalem złotym.

*Stoisko Instytutu na wystawie Rzemieślniczo-Przemysłowej
w Katowicach we wrześniu 1932 r.*

Wycieczki.

W okresie sprawozdawczym urządził Instytut kilka wycieczek naukowych uczestników poszczególnych kursów, a mianowicie:

L. p.	K u r s	odbyty w czasie	Wycieczka do:
1	„Organizacja utrzymania maszyn elektrycznych w fabrykach, hutach i kopalniach w Katowicach	22 stycznia do 11 marca 1932 r.	Warsztaty naprawcze firmy „A. E. G.” w Łagiewnikach
2	„Organizacja utrzymania maszyn elektrycznych w fabrykach, hutach i kopalniach w Katowicach	22 stycznia do 11 marca 1932 r.	„Wysokoprad“ w Hajdukach Wielkich
3	Kurs dla nawijaczy maszyn trójfazowych w Katowicach	29 kwietnia do 9 czerwca 1932 r.	Warsztaty Elektryczne Budowa maszyn i aparatów elektrycznych P. Manjura w Katowicach
4	Kurs dokształcający dla kinooperatorów i ich pomocników w Katowicach	rozpoczęty w dniu 20 II. 1933 r.	Kino „Colosseum“, Król. Huta
5	Kurs dokształcający dla kinooperatorów i ich pomocników w Katowicach	rozpoczęty w dniu 20 II. 1933 r.	Kino „Colosseum“, Król. Huta

Wyjazdy w celach organizacyjnych.

Dyrekcja Instytutu stara się nawiązać bliższy kontakt z cechami rzemieślniczymi. Czyniono starania, aby poszczególne cechy rzemieślnicze zapraszały Instytut na swoje posiedzenia, na których Dyrekcja wzgl. referenci Instytutu mogliby członków poszczególnych cechów informować o pracach bieżących Instytutu i nowych jego zamierzeniach.

W okresie sprawozdawczym uczestniczył Instytut w 25 posiedzeniach rzemieślniczych, a mianowicie:

L. p.	Dnia	Posiedzenie	Referent
1.	30. III. 1932 r.	Cechu Obuwników w Katowicach	<i>Preisner Jan</i>
2.	5. IV. 1932 r.	Cechu Obuwników w Katowicach	<i>Preisner Jan</i>
3.	26. IV. 1932 r.	Cechu Stolarzy w Król. Hucie	<i>Inż. M. Bizoń i Preisner Jan</i>
4.	9. V. 1932 r.	Zjazd Cechów Piekarskich	<i>Inż. M. Bizoń</i>
5.	25. V. 1932 r.	Cechu Obuwników w Szarleju	<i>Preisner Jan</i>
6.	6. VI. 1932 r.	Zjazd Cechów Rzeźniczych	<i>Preisner Jan</i>
7.	2. I. 1933 r.	Związku Czeladników Krawieckich w Rudzie	<i>Wicik Eugenjusz</i>
8.	8. I. 1933 r.	Walne Zebranie Cechu Fryzjerów w Król. Hucie	<i>Wicik Eugenjusz</i>
9.	9. I. 1933 r.	Cechu Krawców w Szarleju	<i>Wicik Eugenjusz</i>
10.	15. I. 1933 r.	Cechu Siodlarzy i Tapicerów w Tarnowskich Górach	<i>Wicik Eugenjusz</i>
11.	14. I. 1933 r.	Cechu Stolarzy w Wielkich Hajdukach	<i>Wicik Eugenjusz</i>
12.	15. I. 1933 r.	Cechu Piekarzy w Lublińcu	<i>Inż. M. Bizoń</i>
13.	15. I. 1933 r.	Cechu Obuwników w Król. Hucie	<i>Preisner Jan</i>
14.	16. I. 1933 r.	Cechu Krawców w Tarnowsk. Górach	<i>Inż. M. Bizoń</i>
15.	22. I. 1933 r.	Cechu Obuwników w Szarleju	<i>Inż. M. Bizoń</i>
16.	18. I. 1933 r.	Wolnego Cechu Rzeźników w Szarleju	<i>Wicik Eugenjusz</i>
17.	21. I. 1933 r.	Cechu Siodlarzy i Tapicerów w Król. Hucie	<i>Wicik Eugenjusz</i>
18.	23. I. 1933 r.	Cechu Krawców w Król. Hucie	<i>Preisner Jan</i>

L. p.	Dnia	Posiedzenie	Referent
19.	23. I. 1933 r.	Cechu Obuwników w Mysłowicach	<i>Wicik Eugenjusz</i>
20.	24. I. 1933 r.	Cechu Stolarzy w Król. Hucie	<i>Wicik Eugenjusz</i>
21.	25. I 1933 r.	Cechu Zdunów i Kaflarzy w Król. Hucie	<i>Wicik Eugenjusz</i>
22.	23. I. 1933 r.	Przymusowego Cechu Obuwników w Lipinach	<i>Inż. M. Bizoń</i>
23.	29. I. 1933 r.	Cechu Fryzjerów w Tarnowskich Górach	<i>Inż. M. Bizoń</i>
24.	30. I. 1933 r.	Cechu Obuwników w Tarnowskich Górach	<i>Wicik Eugenjusz</i>
25.	24 III. 1933 r.	Cechu Fotografów w Katowicach	<i>Inż. M. Bizoń</i>

Pozatem Dyrekcja Instytutu delegowała referenta do poszczególnych przedstawicieli cechów rzemieślniczych, a mianowicie:

L. p	Dnia	Wyjazd do:	Referent
26.	24. III. 1932 r.	Kierownika Szkoły w Bieruniu Starym w spraw. kursu mistrzowskiego	<i>Wicik Eugenjusz</i>
27.	17. III 1932 r.	3-ch Cechów w Król. Hucie	<i>Wicik Eugenjusz</i>
28.	17. III. 1932 r.	Cechu Piekarzy i Cechu Obuwników w Lipinach	<i>Wicik Eugenjusz</i>
29.	17. XII. 1932 r.	8-miu Cechów w Król. Hucie	<i>Wicik Eugenjusz</i>
30.	28. XII 1932 r.	do 8-miu Cechów w Tarnowskich Górach	<i>Wicik Eugenjusz</i>
31.	29. XII. 1932 r.	4-ch Cechów w Szarleju	<i>Wicik Eugenjusz</i>
32.	5. I. 1933 r.	do 4-ch Cechów w Świętochłowicach	<i>Wicik Eugenjusz</i>

Dyrektor inż. M. Bizoń wziął udział:

33.	22. XII. 1932 r.	w Walnem Zebraniu Instytutu Porady Zawodowej w Katowicach
34.	24. I. 1933 r.	w Konferencji Komisji Oświatowej w Ministerstwie W. R. i O. P. w Warszawie

Kursy projektowane na rok szkolny 1933/34.

1. Kurs dla czeladników i mistrzów blacharskich.
2. Kurs kreśleń technicznych dla czeladników: ślusarzy, tokarzy, mechaników i t. p.
3. Praktyczny kurs napraw różnorodnych uszkodzeń w maszynach elektrycznych.
4. Kurs dla kinooperatorów i ich pomocników.
5. Kurs dla kelnerów.
6. Kurs wyrobu obuwia o przyplatanej podeszwie.
7. Kurs centralnego ogrzewania dla monterów i instalatorów centralnego ogrzewania.
8. Kurs dla palaczy kotłowych.
9. Specjalny kurs języka polskiego dla czeladników i mistrzów.
10. Kurs kreśleń i kalkulacji zawodowej dla czeladników stolarstwa meblowego i budowlanego.
11. Kurs informacyjny o budowie najnowszych odbiorników radiowych dla radjomechaników.
12. Kurs dla podkuwaczy koni.
13. II-ga część kursu dla czeladników malarstwa dekoracyjnego.
14. Kurs kroju damskiego dla czeladników i ewent. mistrzów krawieckich.
15. Dwa kursy spawania i cięcia metali.
16. Kurs „zarys wiadomości fachowych z dziedziny urządzeń rozdzielczych i elektrowni dla elektromonterów“.
17. Kurs dla nawijaczy maszyn trójfazowych.
18. Kurs dla ślusarzy górniczych, obsługujących podziemne maszyny górnicze.
19. Dwa kursy przygotowawcze do egzaminów mistrzowskich.
20. Kurs dla elektromonterów oświetleniowych.
21. Kurs instalacji piorunochronów dla dacharzy, dekarzy i instalatorów.
22. Praktyczny kurs pomiarów elektrycznych stosowanych i spotykanych w przemyśle dla majstrów, sztygarów maszynowych i brygadzystów elektrotechnicznych.
23. Kurs imitacji drzew i marmurów dla malarzy i lakierników.
24. Kurs dla ślusarzy wagowych.
25. Kurs budowy nowoczesnych stropów betonowych dla podmistrzów i mistrzów budowlanych.
26. Kurs IV-ty zastosowanie betonu, wyrobów betonowych i żelbetu w budownictwie.
27. Kurs III-ci wyrobów betonowych i organizacji betoniarni.
28. I-szy kurs wstępny (rachunki, kreślenia, kalkulacja i przedmioty ogólnokształcące).
29. Kurs II-gi technologii betonu.

31. Cykl kursów drukarskich. Kurs I-szy o papierze.
32. Kurs II-gi wkłesłodruków.
33. Kurs III-ci wyrobu klisz.
34. Kurs IV-ty stereotypja.
35. Kurs V-ty wyrobu farb i pokostu.
36. Kurs VI-ty układ akcydensów.

Instytucje

zapraszane w okresie sprawozdawczym do komisji egzamin.

L. p.	I n s t y t u c j a	Wysłano zaproszeń	Wzięło udział w kom. egz.
1	Śląski Urząd Wojewódzki, Wydział Oświece- nia Publicznego	13	—
2	Izba Handlowa w Katowicach	12	3
3	Izba Rzemieślnicza w Katowicach	13	—
4	Przemusowy Cech Instalatorów Elektrycznych w Król. Hucie	2	1
5	Związek Polskich Samodzielnych Budowni- czych na Śląsku	3	2
6	Wolny Cech Murarzy i Cieśli, Katowice . . .	3	—
7	Związek Teatrów Świetlnych na Wojew. Śl.	1	1
7	Wyższy Urząd Górniczy, Katowice	4	1
8	Stowarzyszenie Dozoru Kotłów Parowych w Katowicach	1	1
10	Biuro Okręgowego Warszawskiego Stowarzy- szenia Dozoru Kotłów, Kraków	1	—
11	Stowarzyszenie Inżynierów i Techników, Wo- jewództwo Śl., koło w Bielsku	1	1

Likwidacja Eksperymentalnej placówki szewskiej w Mikołowie i przeniesienie jej do Katowic.

Działalność opisanej obszernie w poprzednich sprawozdaniach eksperymentalnej placówki szewskiej, która była umieszczona w warsztacie spółdzielni szewskiej z o. o. w Mikołowie, uległa pewnemu zahamowaniu. Spółdzielnia szewska rozwiązała się mianowicie dnia 28 lutego 1932 r. z powodu trudności finansowych. Zarząd Śl. Instytutu Rzemieślniczo-Przemysłowego rozwiązał istniejącą umowę z dnia 28 marca 1930 r., zawartą ze spółdzielnią szewską z o. o. w Mikołowie i uchwalił przenieść warsztat eksperymentalny do Katowic i ulokować maszyny szewskie, stojące narazie beczynnie w warsztacie szewskim mistrza obuwniczego p. Cyronia w Mikołowie, w nowej spółdzielni szewskiej w Katowicach.

Przetransportowanie wspomnianych maszyn nastąpi po uruchomieniu warsztatu przez spółdzielnię szewską w Katowicach.

Z powodu, że maszyny stoją beczynnie, nie mógł Instytut w okresie sprawozdawczym przeprowadzać żadnych dalszych doświadczeń, ani urządzić kursów.

O przyczynach likwidacji spółdzielni szewskiej w Mikołowie pisze kierownik jej p. Cyroń co następuje:

Sprawozdanie p. E. Cyronia.

W żadnym innym rzemiośle nie przedstawia sprawa zaprowadzania modernizacji tyle trudności, jak w rzemiośle obuwniczym.

Dochody wzgl. zyski nie stoją w żadnym stosunku do poniesionych wysiłków i straty czasu, ze względu na tradycyjne wykonywanie prac w tym zawodzie. Niezwykle długi czas pracy z małym zarobkiem i zubożenie rzemiosła obuwniczego są znamionami tegoż. Badanie powodów tych objawów przez kierowników zrzeszeń obuwniczych, ekonomistów i innych powołanych osobistości wykazało, że obok wpływów zewnętrznych, ważkie wpływy wywiera sama struktura zawodu obuwniczego, tak pod względem komercyjnym, jak i technicznym. Zmianę tych stosunków można osiągnąć tylko przez zupełną reorganizację rzemiosła obuwniczego. W interesie istnienia rzemiosła obuwniczego należałoby praktycznie zbadać wszelkie drogi, umożliwiające poprawę bytu rzemiosła. Z powodu braku odpowiednich instytutów doświadczalnych w kraju, pozostała tylko samopomoc. Do założenia specjalnego przedsiębiorstwa, materialnie i gospodarczo niewskazanego na koszt rzemieślników, nie było można przy-

stąpić z braku przekonania samych rzemieślników obuwniczych. Przełomowe kroki przedsięwzięła specjalnie dla tego celu założona spółdzielnia szewska w Mikołowie. W istniejącym warsztacie p. Cyronia znalazło się miejsce, oraz wystarczające zamówienia; strona finansowa natomiast nie została dostatecznie zabezpieczona. Spodziewano się uzyskaniem pożyczek i kredytem towarowym wyrównać ten niekorzystny stosunek. W ten sposób rozpoczął warsztat eksperymentalny swą działalność.

Jeszcze przed uruchomieniem warsztatu eksperymentalnego planowano mechanizację przedsiębiorstwa, gdyż dotychczasowe metody pracy nie miały racji bytu. Zmechanizowanie warsztatu nastąpiło jednak dopiero po dwóch latach przy pomocy Śląskiego Instytutu Rzemieślniczo-Przemysłowego. W okresie tych dwóch lat stracono jednak dużo kosztownego czasu przy tradycyjnej metodzie pracy, przynoszącej tylko straty, powstające przez zwiększone koszty administracyjne z jednej strony, a z drugiej przez zachody organizacyjne.

Gdy maszyny w roku 1931 zostały nareszcie uruchomione, panował już całkowicie kryzys gospodarczy, który zniweczył wszelkie przygotowane plany i prace programowe, opierające się tylko na bieżących wpływach, z powodu braku innych źródeł dochodowych. Również względ na posiadany personel, który miał zostać przeszkolony, w celu dalszego zatrudnienia go, doprowadził do poważnych strat, tak w czasie, jak w materiale, przyczem zauważono wielki spadek zamówień. Również zwracano za mało uwagi na udzielanie kredytu klienteli, spodziewając się, że stosunki przecież się polepszą. Należności z tego tytułu wzrosły w styczniu 1932 r. na około 9000,— zł. Większa część dłużników została z początkiem roku 1932 bezrobotna i tem samem ściągальność długów stała się niemożliwa.

Z tego powodu spółdzielnia nie mogła się ze swych długów wywiązać. Zaproszono zatem głównych wierzycieli na dzień 5 marca 1932 r. na zebranie ugodowe. Na zebraniu tem stwierdzono, że bez pomocy finansowej dalsze prowadzenie spółdzielni jest niemożliwe. Wierzyciele obniżyli swe żądanie o 50% i zgodzili się na spłatę zredukowanej zaległości w ten sposób, iż przy każdorazowym rachunku doliczy się 10% na spłatę zaległości, przyczem zobowiązała się spółdzielnia zapotrzebowanie pokrywać u dotychczasowych dostawców. Jednak i na tych warunkach dalsze prowadzenie spółdzielni bez obcej pomocy finansowej było bezcelowe i na walnem zebraniu spółdzielni postanowiono ją rozwiązać. Konkursu spółdzielni nie ogłoszono, ponieważ wartości jej były zbyt małe, aby mogły zostać pokryte koszta. Urządzenie spółdzielni pojedynczo sprzedano, a uzyskaną gotówkę użyto na spłatę zobowiązań.

W ten sposób upadło wiele obiecujące przedsiębiorstwo, nie mogąc swych szczytnych ideałów zrealizować z powodu niepomysłnych i nieprzewidywanych objawów życiowych.

Ankiety.

W roku sprawozdawczym rozpiisał Instytut ankietę do byłych uczestników kursów, w celu zapoczątkowania statystyki, umożliwiającej Instytutowi utrzymanie stałego kontaktu z byłymi uczestnikami kursów. Ankieta rozesłana do uczestników kursów przedstawia się następująco:

„WPan ukończył w dniu . . . , 19 . . . r. kurs , urządzony przez Śląski Instytut Rzemieślniczo-Przemysłowy w Katowicach.

Niniejszem zwracamy się do W Pana z uprzejmą prośbą o doniesienie nam:

1. Czy wiadomości nabyte na kursie W Panu się przydały?
2. Gdzie, kiedy i w jakiej mierze mógł je W Pan w życiu praktycznem zastosować?
3. Czy otrzymał W Pan lepsze t. zn. płatne stanowisko po ukończeniu kursu?
4. Jakie uwagi co do przyszłych podobnych kursów nasunęły się W Panu?
5. Jeżeli kurs nie odpowiadał W Panu względnie nie spełnił pokładanych w nim nadziei, to dlaczego?
6. Czy poziom wykładów był odpowiedni, czy też za wysoki?
7. Ogólne wszelkie uwagi jakie W Panu nasuwają się w odniesieniu do powyższego kursu.

Na podstawie zebranego materiału mamy zamiar prowadzić w dalszym ciągu odpowiednią statystykę, umożliwiającą nam utrzymanie stałego kontaktu z wszystkimi tymi uczestnikami naszych kursów, którzy je ukończyli.

W tym celu prosimy na pytania odpowiedzieć możliwie szczegółowo, kierując się życzliwą krytyką.

Na 1998 wysłanych listów otrzymaliśmy 300 odpowiedzi.

Pozatem rozpisano ankietę do pracodawców. Wzór ankiety podajemy poniżej:

„Niniejszem zwracamy się do W Panów z nader uprzejmą prośbą o łaskawą odpowiedź na poniżej postawione pytania. Odpowiedzi te posłużą nam jako wskazówki do dalszych naszych poczynąń i przeprowadzenia ewentualnych poprawek na kursach urządzanych przez nas tak, aby ich organizacja i poziom odpowiadał wszelkim wymaganiom W Panów.

1. Czy W Panowie zauważyli u uczestników kursu, którzy go ukończyli, takie zmiany, które ujawniły się w lepszym i poprawniejszym wykonywaniu powierzonych im czynności?

2. W jaki sposób uczestnicy kursów naszych zużytkowali nabyte na kursach wiadomości?

3. Czy WPanom nasuwają się ogólne uwagi odnośnie przeprowadzonych przez nas kursów?

Zauważone ewentualne braki czy niedociągnięcia odnośnie poziomu kursów, sposobu nauczania, czasu trwania kursów, treści zawartej w programach i t. p. zechcą WPanowie łaskawie nam zakomunikować.

Poniżej pozwalamy sobie podać wszystkie te kursy, w których uczestniczyli pracownicy WPanów, z prośbą o łaskawe rychłe nadesłanie nam powyższych odpowiedzi."

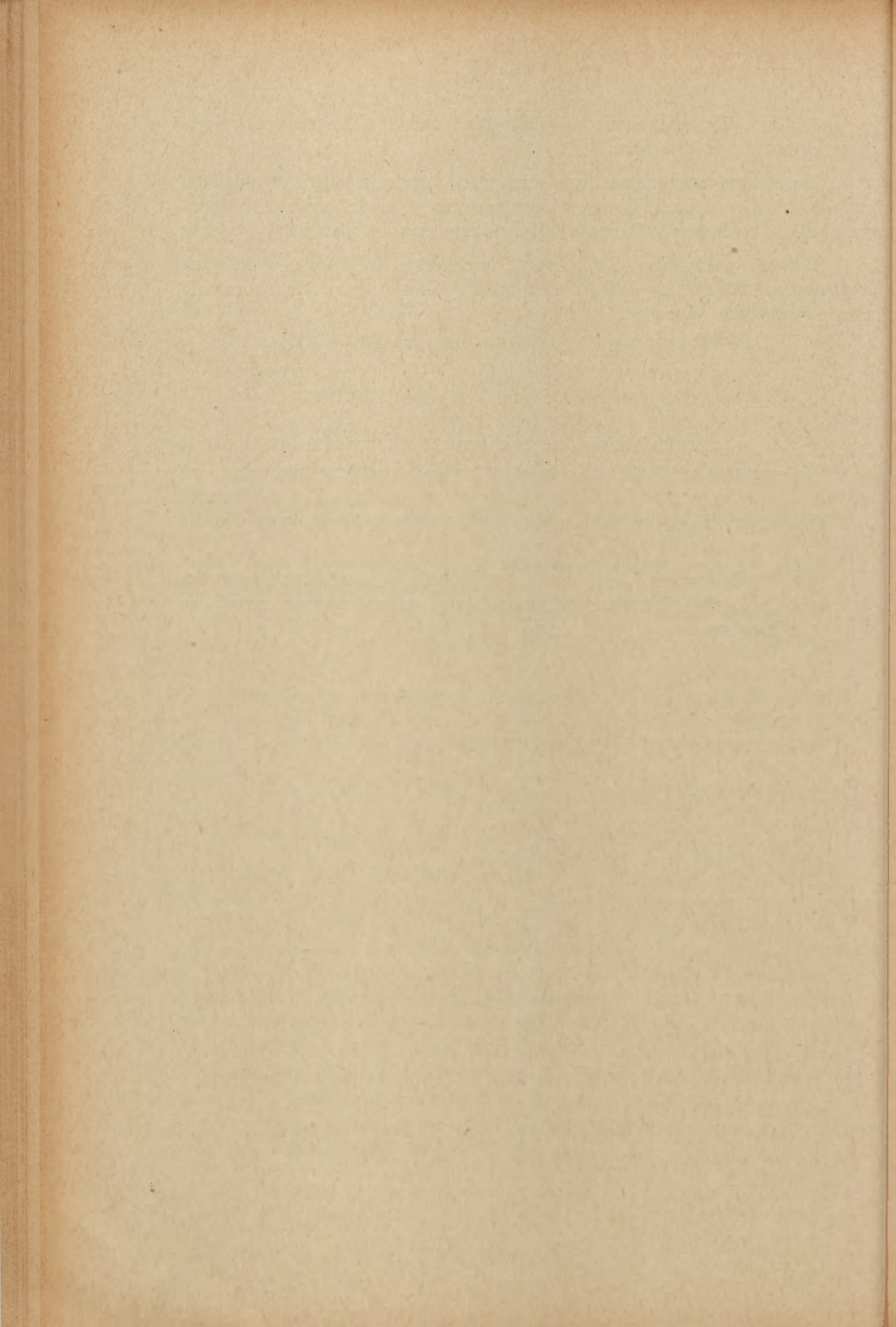
Z poważaniem

(—) B i z o Ń, inżynier
Dyrektor

Na 63 wysłanych listów otrzymaliśmy 24 odpowiedzi.

Na przesłanych 300 odpowiedzi w sprawie ankiety pierwszej od byłych uczestników otrzymaliśmy na pierwsze pytania 220 odpowiedzi przytakujących, 26 odpowiedzi negatywnych, wreszcie 17 odpowiedzi ogólnikowych a wkońcu 37 bez odpowiedzi.

Uporządkowaniem i zużytkowaniem materiału pozostałych odpowiedzi, jako też odpowiedziami ankiety drugiej mamy zamiar zająć się w roku przyszłym.

Wydział Rzemiosł Budowlanych.

1. Wstęp.

W roku ubiegłym wydzielono rzemiosła budowlane w osobną grupę, którą nazwano Wydziałem Rzemiosł Budowlanych, pragnąc zaznaczyć w ten sposób ich wzajemną łączność na wspólnej podstawie, jaką tworzy dla nich *budownictwo*.

W roku sprawozdawczym podział ten utrzymano, stwierdzwszy jego celowość i praktyczność, a mając przede wszystkim na oku doksztalcanie rzemieślników - betoniarzy, z widokiem na formalne utworzenie *rzemiosła betoniarского* w sensie ustawy przemysłowej. Rzemiosło to odegra niewątpliwie pierwszą rolę w budownictwie lat najbliższych, zaczęło warto tej sprawie poświęcić specjalną uwagę.

Pogłębiające się przesilenie gospodarcze i związany z niem zastój w budownictwie nie pozwoliły niestety Wydziałowi Rzemiosł Budowlanych rozwinąć w roku sprawozdawczym tak ożywionej działalności, jak to projektowano w roku 1931. Niemniej jednak, mimo trudnych warunków, nie zaniedbano w miarę możliwości żadnej sposobności do osiągnięcia zamierzonych celów:

1. *wykształcenia kwalifikowanych betoniarzy dla budownictwa betonowego i żelbetowego;*
2. *stworzenia zorganizowanego przemysłu wyrobów betonowych dla potrzeb budownictwa, inżynierji i rolnictwa;*
3. *stworzenia zorganizowanego przemysłu sztucznych kamieni.*

Środkami do osiągnięcia tych celów były, podobnie jak w roku poprzednim, kursy doksztalcające i Poradnia betoniariska.

Co się tyczy kursów, to z cyklu 5 kursów, obejmujących całość betoniarstwa, zdołano w roku sprawozdawczym uruchomić tylko trzy, a mianowicie: kurs pierwszy (*wstępny*), drugi (*technologii betonu*) i piąty (*sztucznych kamieni*). Natomiast kurs trzeci (*wyrobów betonowych*) i czwarty (*budownictwa betonowego*) nie doczekały się potrzebnej ilości zgłoszeń. Z in-

nych kursów budowlanych otwarto w ostatnich dniach grudnia 1932 roku 3-miesięczny kurs przygotowawczy do egzaminu na mistrzów murarskich i ciesielskich, na który zgłosiło się 19 pod-mistrzów.

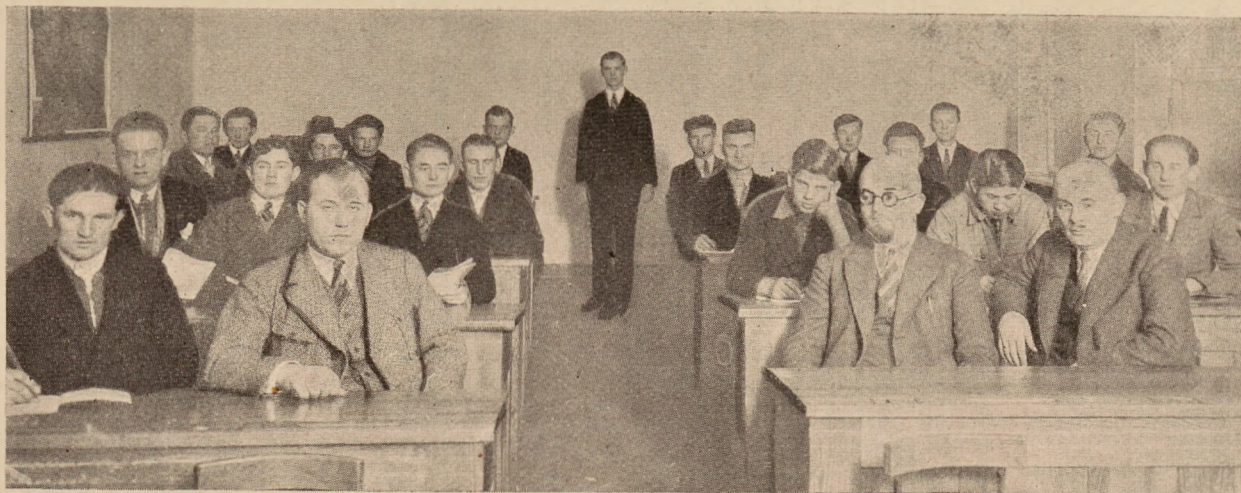
Działalność Poradni betoniarsko-budowlanej wobec za-stoju, panującego w budownictwie, byłaby bardzo skromna, gdyby nie akcja budowy betonowych dołów do kiszenia pasz zielonych, która prowadzona przez Śląską Izbę Rolniczą, a za-krojona na skalę bardzo szeroką, dała stosunkowo pokaźne rezultaty. Szczegółowe sprawozdanie podajemy poniżej.

2. Kurs betoniarski wstępny

odbył się w Katowicach, w czasie od 4. II. do 26. IV. 1932 roku.

Kurs ten pomyślany jako niezbędne przygotowanie mło-dych pracowników budowlanych do uczestnictwa w następnych kursach betoniarskich, okazał się bardzo potrzebny i będzie w latach następnych silnie propagowany. Już w poprzednim roku Instytut stwierdził stosunkowo niski poziom wykształcenia ogóln-zawodowego u uczestników kursów betoniarskich. Nie wchodząc zasadniczo głębiej w przyczyny tego niepożądanego zjawiska, wywołanego prawdopodobnie niskim poziomem szkoły zawodowo-kształcącej, Instytut jest i będzie zmuszony do-puszczać do udziału w kursach betoniarskich tylko tych kandy-datów, którzy wykażą pewne minimum wiadomości ogóln-zawodowych. O ile ich nie posiadają, nasz kurs wstępny ma właśnie na celu przygotować tych młodych ludzi w takim stopniu, aby na kursach następnych, specjalnych, mogli bez szczególnych trudności opanować podawany im materiał nauko-wy zwłaszcza w zakresie rysunku technicznego i kalkulacji zawodowej.

Program tego kursu znikomo mały w stosunku do pro-gramu szkoły zawodowo-dokształcającej, uwarunkowany jest stosunkowo krótkim czasem trwania kursu (120 godzin), ten zaś ustalono na podstawie preliminarza budżetowego kursu, który musi być samowystarczalny i tani, ze względu na niezamożność uczestników, w większości małoletnich. Mając te okoliczności na względzie, ustalono opłatę kursową w kwocie 80,— zł, co czyni około 60 groszy za godzinę lekcji, pod założeniem wpi-sania się co najmniej 20 uczestników, nie więcej jednak jak 30, ze względu na pomoc w ćwiczeniach rysunkowych i kalkulacyj-nych, jakiej prelegent musi udzielać kursistom, którzy przed-stawiają naogół materiał dość surowy i niejednolity.

Ryc. 1. Uczestnicy kursu betoniarskiego wstępnego.

Na odbyty kurs. wpisało się 21 uczestników, z czego świadectwo ukończenia kursu uzyskało 15, świadectwo uczęszczania 3, odpadło 3 uczestników.

Według wieku mieliśmy:

poniżej 20 lat	14 uczestników
20—25 „	5 „
25—30 „	2 „

Razem: 21 uczestnik,

przeważał zatem element młody (uczniowie i młodszy czeladnicy budowlani), zgodnie z założeniami kursu. Byłoby rzeczą nader pożądaną, aby przedsiębiorcy budowlani zachęcali swoich najmłodszych pracowników do udziału w tym kursie. Będzie to dla nich zachętą do bliższego poznania rzemiosła betoniarskiego na następnych kursach specjalnych, a następnie do poświęcenia się *przemysłowi betoniarskiemu*, który u nas, ściśle biorąc, jeszcze nie istnieje, gdy zagranicą jest podstawą bytu setek ludzi.

Według pochodzenia, wszyscy uczestnicy kursu byli *rodowitymi Górnolązłakami*. Reprezentowane były następujące zawody:

murarze	18 uczestników
cieśle	2 „
inni	1 uczestnik

Razem: 21 uczestnik.

Okazuje się zatem, zgodnie z panującą koniunkturą, że *najbardziej w poznaniu betoniarstwa zainteresowani są murarze*, którzy naogół stanowią przeważający procent ogółu rzemieślników budowlanych. Zauważono, że kursieści rekrutowali się przeważnie z gmin wiejskich Górnego Śląska. wzgl. miasteczek. Uderzał brak uczestników z Katowic, chociaż kurs odbywał się w Katowicach. Objaw ten tłumaczy się doskonale faktem, że *przemysł wyrobów betonowych w granicach rękodziela jest przedewszystkiem sprawą osiedli mniejszych*.

Prelegentami na kursie byli:

1. Dr. Adam Kaczmarski,
2. Inż. Tadeusz Kalkowski.*)

*) Autor niniejszego sprawozdania.

Program kursu obejmował następujące przedmioty:

1. *Rachunki budowlane* 20 godzin

Krótkie powtórzenie czterech działań rachunkowych. Obliczanie powierzchni figur płaskich i objętości brył z zastosowaniem do najprostszych przykładów z dziedziny budownictwa i przemysłu betonowego.

2. *Kreślenia zawodowe betoniarza* 40 godzin

Wykonanie 8—10 rysunków z dziedziny pracy betoniarza (miękkim ołówkiem na papierze pakunkowym), poprzedzone lekcją o rzutach i przekrojach technicznych, skalach rysunkowych i zasadach kotowania rysunków. Zestawienie wykonanych rysunków patrz niżej.

3. *Kalkulacja zawodowa betoniarza* 20 godzin

Potrzeba kalkulacji w przemyśle i rzemiośle. Zasada kalkulacji i koszty własne. Zysk i cena wyrobu. Koszt materiału: proste przykłady obliczania ilości materiałów i ich kosztów loco pracownia lub plac budowy. Koszt robocizny. Koszta ogólne.

4. *Język polski* 10 godzin

Podstawowe zasady gramatyki i pisowni na podstawie krótkich dyktatów.

5. *Korespondencja betoniarza* 15 godzin

Przykłady typowych listów w interesie betoniarza. Przekaz i czek pocztowy. Weksel.

6. *Nauka o Polsce* 15 godzin

Podstawowe wiadomości o ustroju Rzeczypospolitej i o prawie przemysłowym.

Razem: 120 godzin

Naukę rozłożono na 10 tygodni po 12 godzin tygodniowo. Lekcje odbywały się 3 razy w tygodniu po 4 godziny w porze popołudniowej i wieczornej. Czas trwania jednej lekcji 50 minut. Przerwy między lekcjami 10-minutowe.

Z powyższego zestawienia godzin lekcyjnych okazuje się, że na poszczególne przedmioty kursowe przeznaczono tylko tyle czasu, ile potrzeba na odnowienie w pamięci uczniów wia-

domości, nabytych w szkole zawodowo-dokształcającej. Należy zatem zwrócić uwagę zainteresowanych czynników, głównie *Izb i Związków rzemieślniczych* na konieczność pilnego baczania, aby szkoły zawodowo-dokształcające w branży budowlanej spełniały należycie swoje obowiązki. W razie stwierdzenia u uczniów braku potrzebnych wiadomości, winny one zwracać się do władz o poprawę systemu nauczania. Pomijając nawet możliwość korzystania w późniejszych latach z różnych kursów specjalnych, należy uznać szkołę zawodowo-dokształcającą, a zwłaszcza udzielaną w niej naukę kreśleń i kalkulacji jako niezwykle ważną podstawę, na której opiera się organizacja i racjonalne prowadzenie każdego warsztatu rękodzielniczego.

W związku z powyższem, Instytut będzie dążył w przyszłości do przedłużenia kursu do 160 godzin, przy utrzymaniu obecnej opłaty 80,— zł. To potanień kursu do 50 groszy za godzinę będzie możliwe przy ustaleniu liczby uczestników na 30, przez co kurs będzie nadal samowystarczalny, chociaż dział rozchodów znacznie się powiększy. Nadwyżka godzin powinna być i będzie rozłożona na kreślenia zawodowe i kalkulację, przyczem jest rzeczą niezbędną wprowadzić nowy przedmiot, pod tytułem: „*Wiadomości o betonie*”. Brak jego dawał się na odbytym kursie bardzo odczuwać, ponieważ kalkulacja robót i wyrobów betonowych, wskutek braku wiadomości o sposobach mieszania betonu, natrafiała na poważne trudności. Pozatem ze względu na cały cykl 5 kursów betoniarskich jest rzeczą pożądaną, aby na kursie wstępnym dać uczestnikom kursu pogląd na całość betoniarstwa, które będzie przedmiotem czterech kursów następnych. Z ogólnej liczby 10 godzin, jakie przewiduje się na ten przedmiot, należy 8 godzin poświęcić na wykład, zaś 2 na obrazy świetlne z dziedziny betoniarstwa.

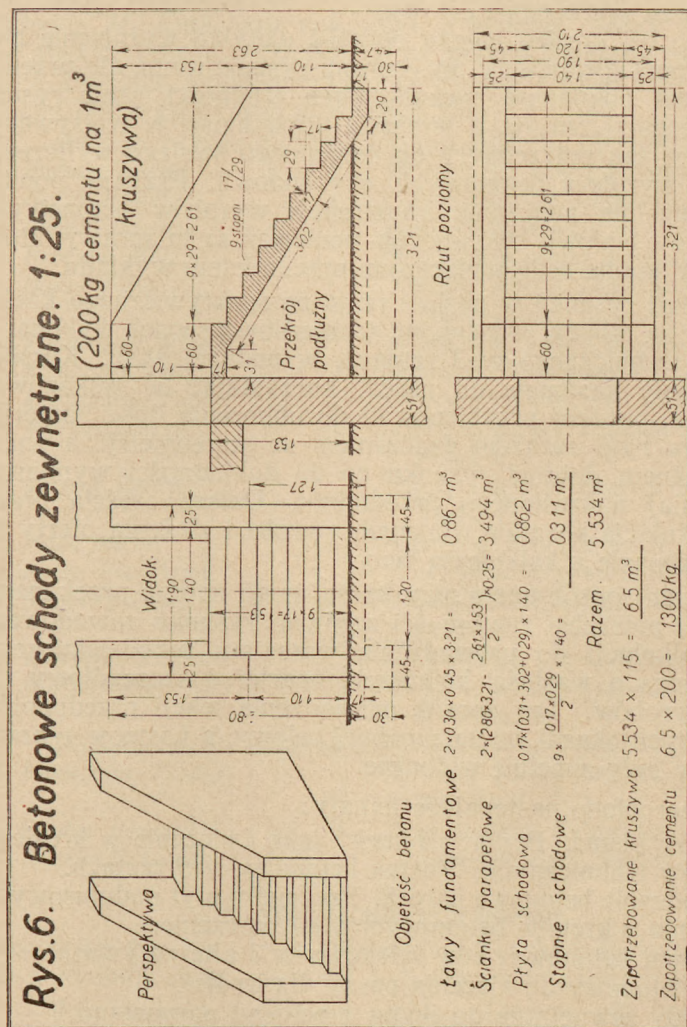
W ten sposób poprawiony program kursu przedstawia się następująco:

1. Rachunki betoniarskie	20 godzin
2. Kalkulacja betoniarska	30 „
3. Kreślenia betoniarskie	60 „
4. Wiadomości o betonie	10 „
5. Korespondencja betoniarza	15 „
6. Nauka o Polsce	15 „
7. Język polski	10 „

Razem: 160 godzin

w 10 tygodniach po 16 godzin tygodniowo. Lekcje 4 razy tygodniowo po 4 godziny w godzinach popołudniowych i wie-

czornych. Wymagana liczba uczestników, jak zaznaczono powyżej, winna wynosić 30 uczniów i młodszych czeladników z zawodu murarskiego i ciesielskiego.

Ryc. 2. Przykład arkusza rysunkowego na kursie betoniarskim wstępnym.

Odnośnie do programu kursowego warto nadmienić jeszcze kilka słów o wynikach pedagogicznych kursu przede wszystkim w odniesieniu do ćwiczeń rysunkowych i kalkulacyjnych. Biorąc pod uwagę niejednorodność poprzedniego wy-

kształcenia i niewyrobienie kursistów, pochodzących przeważnie z małych miasteczek i wsi górnośląskich, należy wyniki, uzyskane na tak krótkim kursie, uznać naogół za zadowalające, zaś sam kurs za potrzebny i celowy.

Jako cel kreśleń należy określić nie tylko wyrobienie biegłości w posługiwaniu się przyborami rysunkowymi, ale przede wszystkim pokonanie początkowych trudności skali rysunkowej, techniki rzutów, a wreszcie dokładności w wpisywaniu wymiarów, tak potrzebnych do następnego ścisłego wyliczenia objętości wyrobów betonowych, czy budowli. Przytem pomija się tu zupełnie nauczanie konstrukcji wyrobów betonowych i elementów budowli betonowych, ponieważ są to sprawy, które na III i IV kursie będą wyłącznym przedmiotem wykładu.

Temat rysunku w postaci rzutu perspektywicznego kreślił prelegent na tablicy, objaśniając szczegółowo sposób wykonania rysunku technicznego w 3 rzutach, w podanej skali. Kursiści zabierali się następnie do pracy, korzystając ze wskazówek prelegenta, poczem przystępowali do obliczenia ilości materiałów, które było zarazem ćwiczeniem ze stereometrii, a nadto sprawdzianem dobroci rysunku co do dokładności wymiarów (kotowania) nakreślonego przedmiotu. Dalszą częścią pracy była kalkulacja kosztów własnych wyrobu i złożenia oferty na jego wykonanie z kalkulacją ceny.

W ten sposób uczestnicy kursu mogli nabrać przekonania o istotnej potrzebie znajomości zarówno rysunku zawodowego jak i kalkulacji do prowadzenia warsztatu rękodzielniczego, a zwłaszcza o wartości kalkulacji, opartej o szczegółowy rysunek wyrobów. Ten sposób prowadzenia lekcji przedmiotów zawodowych okazał się najzupełniej celowy, a postępy w pracy kursistów były zupełnie widoczne.

Przerobiono następujące tematy:

1. Wzory pisma. Bryła: „domek“ jako ćwiczenie w kreśleniu rzutów technicznych. Pustak betonowy w 3 rzutach.
2. Ogrodzenie betonowe parceli. Szczegóły płyt nadmurowych.
3. Studnia z kręgów betonowych i jej otoczenie.
4. Element betonowy: rów ściekowy w 3 alternatywach.
5. Dół betonowy do kiszenia paszy dla bydła.
6. Schody zewnętrzne do domu z pełnymi parapetami.
7. Ściany żużlobetonowe najmniejszego domku $6 \times 8 \text{ m}^2$.

W przyszłości podwyższy się ilość tematów do dziesięciu.

Podobne do powyższych zadanie rysunkowo-kalkulacyjne p. t. *Oferta na wykonanie nagrobka betonowego*, było przed-

miotem egzaminu piśmiennego, który odbył się łącznie z egzaminem ustnym w dniu 29 kwietnia 1932 r. pod przewodnictwem dyrektora Instytutu, a w obecności przedstawicieli śląskiego przemysłu budowlanego, WP.: inż. *Jan Krygowski* z Katowic, budown. *M. Kutschera* z Katowic i budown. *Jerzy Schalscha* z Katowic, którzy występowali w imieniu Związku Samodzielnych Polskich Budowniczych na Śląsku i imieniem Wolnego Cechu Murarzy i Cieśli w Katowicach.

Świadectwo ukończenia kursu uzyskało 15 kursistów:

1. <i>Badura Teodor</i>	Węzłowiec, koło Chorzowa, nr. 12.
2. <i>Białas Paweł</i>	Świętochłowice, Długa 2.
3. <i>Blauth Antoni</i>	Król. Huta, Wandy 66.
4. <i>Bobrzyk Alojzy</i>	Przegędza, poczta Leszczyny, nr. 28.
5. <i>Dusza Józef</i>	Gostyń, poczta Łaziska Średnie, ul. Mikołowska.
6. <i>Komendera Wilhelm</i>	Nowa Gać, poczta Imielin, nr. 9a.
7. <i>Konieczny Jan</i>	Ruda Śl., Słowackiego 1.
8. <i>Krzyżowski Teodor</i>	Wiry, pow. Pszczyzna, ul. Pszczyńska.
9. <i>Myszor Alojzy</i>	Gostyń, poczta Łaziska Średnie, ul. Polna 3.
10. <i>Myszor Robert</i>	Gostyń, poczta Łaziska Średnie, ul. Tyska 7.
11. <i>Pelka Antoni</i>	Chorzów, Król. Hucka 27.
12. <i>Rokus Franciszek</i>	Król. Huta, Krzywa 5.
13. <i>Swoboda Ernest</i>	Chorzów, Państwowa Fabr. Zw. Azot. nr. 8.
14. <i>Wojacek Paweł</i>	Chwałowice, poczta Rybnik.
15. <i>Woźnikowski Gotfryd</i>	Gostyń, poczta Łaziska Średnie, ul. Kościelna 19.

Poświadczenie uczęszczania na kurs uzyskało 3 kursistów:

16. <i>Danielczyk Teodor</i>	Gostyń, poczta Łaziska Średnie, ul. Mikołowska.
17. <i>Głados Bernard</i>	Siemianowice, Katowicka 5.
18. <i>Wiecha Szczepan</i>	Tarnowskie Góry, Klauzy 22.

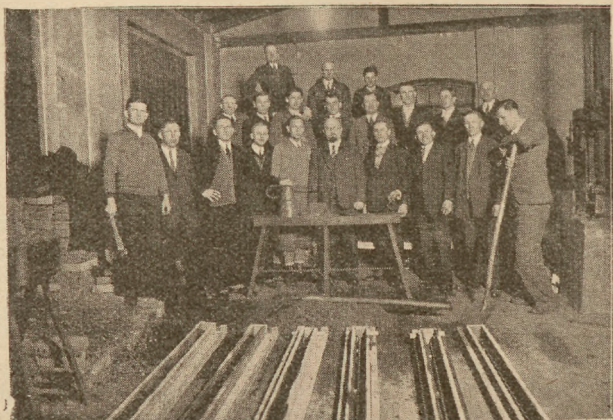
3. Kurs technologii betonu.

jako drugi z cyklu pięciu kursów betoniarskich Instytutu, odbył się w Wełnowcu w czasie od 3. II. do 14. IV. 1932 roku.

Jest to kurs specjalnie ważny. Technologia *betonu jako surowca* konstrukcyj budowlanych i wyrobów betonowych, postąpiła w ostatnich latach tak daleko, że śmiało można zażytkować twierdzenie o niefachowości olbrzymiej większości rzemieślników budowlanych i przemysłowców betonowych,

którzy nie mają gdzie uzupełnić o tym kierunku posiadanych wiadomości fachowych.

Można powiedzieć, że na ogół kurs ten odbywał się, podobnie jak w roku poprzednim, w warunkach bardzo nie-

Ryc. 3. Betonowanie belek próbnych na kursie technologii betonu.

Ryc. 4. Łamanie belek próbnych na kursie technologii betonu.

pomyślnych. Daleki dojazd z Katowic i zimna hala fabryczna mogły zniechęcić niejednego uczestnika. Jeżeli tak się nie stało

i jeżeli frekwencja utrzymała się na jednym poziomie, należy to przypisać zrozumieniu potrzeby kursu u uczestników, którzy zobaczywszy na pierwszych ćwiczeniach kursowych, jak interesujące i praktycznie ważne własności okazuje beton, potrafili pokonać rzeczywiście przykre niedogodności i ćwiczenia te odbyć do końca.

Kurs ten trwał ogółem 80 godzin tj. obejmował 7 tygodni po 12 godzin tygodniowo. Wykłady i ćwiczenia odbywały się 3 razy tygodniowo po 4 godziny w czasie popołudniowym i wieczornym. Opłata kursowa wynosiła 40 złotych, bardzo niewiele w stosunku do faktycznie poniesionych kosztów ćwiczeń. Uczestników było ogółem dwudziestu.

Według wieku było:

poniżej 20 lat	1 uczestnik
od 20—25 „	9 uczestników
„ 25—30 „	7 „
powyżej 30 „	3 „

Razem: 20 uczestników

Według pochodzenia było:

z wojew. śląskiego	17 uczestników
„ „ kieleckiego	3 „

Razem: 20 uczestników

Według zawodu było:

murarzy	7
cieśli	6
podmistrzów	2
innych	5

Razem: 20

Egzamin kursowy odbył się w dniu 21. IV. 1932 w obecności p. inż. *Jana Piechnika*, delegata ze Związku Polskich Samodzielnych Budowniczych na Śląsku. Prelegentem na kursie był p. inż. *Tadeusz Kalkowski*.

Świadectwo ukończenia kursu otrzymali:

1. <i>Bobrzyk Alojzy</i>	Leszczyny G. Śl., nr. 28.
2. <i>Burghardt Herbert</i>	Kostuchna, Szkolna 42.
3. <i>Kawa Emil</i>	Ślupna, koło Mysłowic, Krakowska 26.
4. <i>Kiecka Ludwik</i>	Łaziska Górne, Kopanina nr. 12.
5. <i>Łyp Stanisław</i>	Katowice II, Krakowska 14.

6. *Mazur Franciszek*
7. *Mrożkiewicz Jan*
8. *Myrczik Franciszek*
9. *Ploch Szymon*
10. *Pokluda Erwin*
11. *Polak Edward*
12. *Renka Roman*
13. *Wojaczek Paweł*
14. *Zieliński Antoni*
15. *Zimon Józef*

Strzebień, poczta Koszęcin.
 Katowice, Wojewódzka 38.
 Kalety, Lubliniecka 2.
 Król. Huta, Klimzy 10.
 Kostuchna, Miodowa 13.
 Grodziec, Konopnickiej 24.
 Tarnowskie Góry, Łukaszyka 8.
 Chwałowice, pow. Rybnik, nr. 49.
 Piotrowice Śl., Mikołowska 28.
 Łaziska Górne, Zakłady Elektro.

Poświadczenie uczęszczania na kurs otrzymali:

16. <i>Anderko Józef</i>	Tychy, Glinczańska 12.
17. <i>Giolbas Antoni</i>	Repty Nowe, pow. Tarn. Góry, ul.
Tarnogórska 33.
18. <i>Klimasiński Franciszek</i>	Czeladź, Krótka 1.
19. <i>Król Henryk</i>	Kryry, poczta Mizerów, Wiejska 42.
20. <i>Osuch Władysław</i>	Czeladź, Gawrońca 50.

Podajemy program kursu:

1. Składniki betonu.

Wstęp. Cementownie w Polsce. Technologia cementu portlandzkiego. Cementy wodoszczelne i glinowe. Wiązanie i twardnienie cementu. Inne własności. Rodzaje kruszywa do betonu. Kruszywa naturalne. Próba ilości i rodzaju zanieczyszczeń. Uziarnienie kruszywa. Próba przesiewu. Kruszywa sztuczne. Żużel kotłowy. Woda do betonu. Próba opadnięcia stożka. (10 godzin wykładu i ćwiczeń w badaniu kruszywa.)

2. Beton.

Wytrzymałość betonu zależnie od ilości cementu i wody, oraz od wieku betonu. Oznaczanie mieszanin. Kostki próbne. Przepisy odnoszące się do prób betonu. Belecзки próbne. Własności betonu. Szczelność betonu. Ogniotrwałość. Przewodnictwo ciepła. Wpływy chemiczne na beton. Rodzaje betonu. Beton ceglany. Betony lekkie. Beton twardy. Beton wodoszczelny. Środki uszczelniające beton. Powłoki izolacyjne (22 godziny wykładu).

3. Betonowanie.

Urządzenie placu budowy do robót betonowych. Wyznaczenie stosunku objętościowego mieszaniny z danej ilości cementu na 1 m³ kruszywa. Mieszanie ręczne i mechaniczne. Betoniaraki. Transport betonu. Rusztowania i deskowania. Betonowanie. Beton ubijany, plastyczny i lany. Przerwy w be-

tonowaniu. Opieka nad świeżym betonem. (10 godzin wykładu.)
Ogółem wykład obejmuje $10 + 22 + 10 = 42$ godziny wykładu.

Osobno wypada omówić ćwiczenia kursowe, na które poświęcono 38 godzin. Starano się zaprojektować je w ten sposób, aby dać kursistom choćby ogólny pogląd praktyczny na *przemysł cementowy*, tak silnie zainteresowany w powodzeniu na najważniejsze własności betonu. Okazało się to możliwe dzięki zastosowaniu do pokazów praktycznych tzw. *betonowych beleczek próbnych*. Sposób, który na budowie oddaje doskonałe praktyczne usługi, wskazując doraźnie jakoś wytwarzanego betonu, okazał się również niezawodnym na sali wykładowej. Używając z reguły beleczek 8-dniowych, można było przy dostatecznej liczbie form do belek wykonać w czasie kursu z górą 80 beleczek próbnych i następnie złamać je, oraz wysnuć odpowiednie wnioski na zasadzie podanego tematu ćwiczenia.

Pomijając nawet względy techniczne, sposób taki prowadzenia ćwiczeń praktycznych z technologii betonu na kursach betoniarskich należy uznać za *jedynie celowy pod względem pedagogicznym*, zmusza on bowiem każdego uczestnika kursu do praktycznego nastawienia się do przerabianych ćwiczeń, a odpowiedni podział czynności uniemożliwia mu pozostanie w roli biernego widza. Uczestnicy kursu otrzymawszy temat zadania, przystępują sami do określenia stosunku objętościowego mieszaniny, sami ją następnie przygotowują, betonują beleczki, w sposób identyczny, jak się to czyni na budowie, zaś po 8 dniach łamią je na specjalnem rusztowaniu, (por. ryc. 5) i obliczają w końcu wyniki.

Ze względów praktycznych byłoby bardzo pożądanem, aby tych kursów, przyszedł Instytutowi z pomocą w naturze, ofiarowując *przrzęd do łamania beleczek próbnych*, w miejsce obecnie używanego ciężkiego wielkiego rusztowania i kłopotliwego balastu z cegieł. Śląskie Techniczne Zakłady Naukowe, w których gmachu mieści się lokal Instytutu, nie powinny zaś dopuścić, aby lokalu na wykłady i ćwiczenia tego kursu trzeba była szukać (za drogie pieniądze) poza Katowicami, z obawy zanieczyszczenia gmachu, który przecież ma służyć potrzebom oświaty technicznej.

Jak już wspomnieliśmy, lokal, w którym odbywały się ćwiczenia kursowe (hala fabryczna w Wełnowcu), był z gruntu nieodpowiedni do tego celu, przede wszystkim ze względu na niską temperaturę, na którą beton jest szczególnie wrażliwy. Aby uzyskać efektowne wyniki przy łamaniu belek, trzeba było wobec tego posługiwać się większą ilością cementu w betonie,

[illegible]

Ryc. 5. Rusztowanie do łamania beleczek próbnych i forma do ich betonowania.

106

Ćwiczenie Nr.	Opis ćwiczenia	Ilość belek		Łamano belki po upływie dni	Sprawdzona wytrzymałość belkowa kg/cm ²	U w a g i (Wnioski końcowe)
		poj.	razem			
I.	Wpływ ilości wody na wytrzymałość betonu o 400 kg cementu na 1 m ³ kruszywa.					Dodatek wody zmniejsza wytrzymałość betonu.
	Serja I. opadnięcie stożka 7 cm	3		8	281	
	" II. " " 19 "	3	6	8	208	
II.	Wpływ ilości cementu na wytrzymałość betonu.					Dodatek cementu zwiększa wytrzymałość be- tonu.
	Serja I. 200 kg cm na 1 m ³ krusz.	3		8	102	
	" II. 300 " " " 1 m ³ "	3		8	129	
	" III. 400 " " " 1 m ³ "	3	9	8	198	
III.	Wytrzymałość betonu z różnych kruszyw (400 kg cm na 1 m ³ krusz.).					Wynik, otrzymany dla żuźła parowozowego jest uderzająco wy- soki.
	Serja I. żwir odrzański	3		8	176	
	" II. tłuczeń ceglany	3		8	144	
	" III. żużel parowozowy	3		8	198	
	" IV. termozyt	3	12	8	81	
IV.	Wytrzym. betonu zanieczyszczonego (400 kg cm na 1 m ³ krusz.).					Amoniak nie wywiera wpływu na beton. Zanieczyszczenie ziemią osłabia beton.
	Serja I. Beton czysty	3		8	292	
	" II. Zanieczyszczenie ziemią	3		8	204	
	" III. " amoniakiem	3		8	291 (!)	
	" IV. " kwasem siark.	3	12	8	242	
	Do przeniesienia		39			

Ćwiczenie Nr.	Opis ćwiczenia	Ilość belek		Łamano belki po upływie dni	Sprawdzona wytrzymałość belkowa kg/cm ²	U w a g i (Wnioski końcowe)
		poj.	razem			
	Z przeniesienia		39			
V.	Wytrzym. betonu z cementu „Alca“ (300 kg cm na 1 m ³ krusz.).					
	Serja I. Alca 1 dzień	3		1	322	Korzyści stosowania cementów glinowych. Wysoka wytrzymałość po upływie jednej doby.
	„ II. Alca 3 dni	3		3	394	
	„ III. Alca 8 dni	3		8	401	
	„ IV. Portland 8 dni	3	12	8	253	
VI.	Wytrzymałość betonu z cementu glinowego „Fuso“ (zwietrzałego).					
	Serja I. 400 kg cm na 1 m ³ krusz.	3		2	210	Cement glinowy podlega również wietrzeniu.
	„ II. 200 „ „ „ 1 m ³ „	3	6	2	53	
VII.	Wytrzymałość żużlobetonu z żużla parowozowego.					
	Serja I. żużlobeton bez wapna	3		7	57	Pewna drobna różnica.
	„ II. „ z wapnem	3	6	7	77	
VIII.	Wytrzymałość chudych betonów glinowych.					
	Serja I. 150 kg cementu na 1 m ³ krusz. . .	3		4	193	Nawet w chudych mieszankach wytrzymałości ogromne.
	„ II. 200 „ „ „ 1 m ³ „ . . .	3		4	364	
	„ III. 250 „ „ „ 1 m ³ „ . . .	3	9	4	382	
IX.	Wpływ ilości wody na wytrzymałość betonu glinowego.					
	Serja I. Opadnięcie stożka 3 cm	3		1	173	Wpływ jak w ćwiczeniu I.
	„ II. „ „ 8 „	3		1	105	
	„ III. „ „ 20 „	3	9	1	80	
	Ogółem wykonano belek:		81	beleczek próbnych		

O ile sam zakres wykładu nie wymaga zasadniczo uzupełnień, program ćwiczeń będzie w roku przyszłym wydatnie powiększony. Łączy się to ściśle z organizacją ćwiczeń, które będzie się prowadziło równolegle w dwóch grupach, dzieląc uczestników kursu na dwie drużyny robocze. Uzyska się przeto lepszą wydajność, która obecnie przy 20 uczestnikach mimo wszystko nieco szwankowała, ponadto zwiększy się podwójnie ilość ćwiczeń, dodając wysoce aktualne zadania z dziedziny betonów lekkich, szybkiego twardnienia i wietrzenia cementu i t. p. Litografowane sprawozdanie z przebiegu ćwiczeń, które jako dodatek do skryptów już w bieżącym roku okazało się nader celowe, będzie w przyszłości również wydawane.

Głównym postulatem tego kursu obok gwałtownej potrzeby powiększenia inwentarza ćwiczeń, jest pomieszczenie tego szczególnie ważnego kursu w gmachu Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych i zezwolenie na korzystanie bodaj przez kilkanaście godzin z urządzeń Stacji Doświadczalnej Zakładów, celem wykonania odpowiedniej ilości prób kostkowych, dotąd z przyczyn technicznych nie wykonywanych.

4. Kurs wyrobu sztucznych kamieni.

jako piąty z cyklu pięciu kursów betoniarskich Instytutu odbył się w Katowicach w czasie od 20. IV. 1932 do 10. VI. 1932.

Korzystając z możliwości zaangażowania w charakterze prelegenta Wp. inż. *Karola Domańskiego*, znanego specjalisty z Krzeszowic, otwarto kurs ten poniekąd na próbę, jako *kurs ogólny z działu sztucznych kamieni*, który to dział wyodrębnia się już z całości betoniarstwa jako jego szlachetne dopełnienie, z odrębną technologią materiałów surowych oraz specjalną techniką fabrykacji.

Potrzeba takiego kursu musiała być naprawdę dość wielka, skoro w bardzo krótkim czasie zebrano znacznie więcej niż potrzebnych do uruchomienia kursu 15 kandydatów tak, że musiano powiększyć ich ilość do ogólnej liczby 22 uczestników.

Kurs odbywał się w gmachu Śl. Technicznych Zakładów Naukowych — wykłady w jednej z sal wykładowych, ćwiczenia natomiast w korytarzu, w warunkach gorzej niż opłakanych, ponieważ Dyrekcja Zakładów nie zgodziła się na odnajęcie (zresztą za drogie pieniądze) bardziej odpowiedniej sali. Ogółem kurs obejmował 18 godzin wykładów i ćwiczeń, w 7 tygodniach po 11 godzin. Lekcje odbywały się w godzinach popołudniowych i wieczornych, 3 razy w tygodniu po 4 godziny. Prelegen-

tem był jak wyżej podano p. inż. *Karol Domański*, właściciel firmy „Litozyt“ z Krzeszowic.

Kurs ten spowodował dla Instytutu stosunkowo bardzo znaczne wydatki na uzupełnienie inwentarza i zakup materiałów. Należy wziąć pod uwagę, że każdy uczestnik musiał mieć do swego osobistego użytku przybory do ćwiczeń, których musiał dostarczyć Instytut. W związku z tem Instytut zwrócił się z prośbą do Związku Polskich Fabryk Portland - Cementu w Warszawie, aby zechciał poprzeć finansowo kursy betoniarskie Instytutu, jako pokrywające się z istotnym interesem przemysłu cementowego. Miano przytem na uwadze także i inne kursy, a zwłaszcza kurs technologii betonu, na którym opłaty kursowe nie mogły być kalkulowane wysoko, a koszty ćwiczeń były bardzo znaczne. Związek przychylił się do prośby Instytutu *przesyłając na ten cel subwencję w kwocie 550,— zł*, za którą Zarząd Instytutu składa Mu na tem miejscu serdeczne podziękowanie.

Z kolei należy przedstawić nieco statystyki kursowej. Ogólna liczba uczestników wynosiła 22 ludzi. Z tego było według wieku:

poniżej 20 lat	2 uczestników
od 20—25 „	8 „
„ 25—30 „	5 „
powyżej 30 „	7 „

Razem: 22 uczestników

przeważali zatem ludzie starsi.

Według pochodzenia było:

z wojew. Śląskiego	19 uczestników
„ „ Kieleckiego	2 „
„ „ Krakowskiego	1 uczestnik

Razem: 22 uczestników

Według zawodów było:

murarzy	8
cieśli	2
betoniarzy	6
techników budowlanych	2
innych	4

Razem: 22

Zaświadczenie ukończenia otrzymało

z wynikiem b. dobrym . . . 5 uczestników

„ „ „ dobrym . . . 13 „

„ „ „ dostatecznym . . . 1 uczestnik

Poświadczenie uczęszczania

otrzymało 3 uczestników

Razem: 22 uczestników

Egzamin końcowy odbył się w dniu 10. VI. 1932 r.

Świadectwo ukończenia kursu otrzymali:

1. Chłapek Ignacy	Katowice, Raciborska 33b.
2. Gabrys Paweł	Strumień, Ks. Londzina 13.
3. Hartmann Walter	Siemianowice, Piaskowa.
4. Haskiel Mojżesz	Bedzin, Czeladzka 25.
5. Januszczyk Kazimierz	Kęty, Wszystkich Świętych 109.
6. Janyga Józef	Sumina, poczta Łyski.
7. Kepiński Antoni	Sosnowiec, Królewska 3.
8. Konieczny Jan	Ruda Śl., Słowackiego 1.
9. Mielimaka Paweł	Żytina, pow. Raszczyce, nr. 27.
10. Molinek Rajmund	Bielsko, Szkolna 2.
11. Mrożkiewicz Jan	Katowice, Wojewódzka 38.
12. Pokluda Erwin	Kostuchna, Miodowa 13.
13. Przegędza Karol	Brzezina n/Odra, nr. 269.
14. Roter Alojzy	Katowice, Kamieniołomów 25.
15. Skupny Karol	Świętochłowice, Długa 33.
16. Sobczyk Ludwik	Krasow, poczta Brzezinka, ul. Zarzina 15.
17. Szopa Wincenty	Wiry, pow. Pszczyna, Kopalni 60.
18. Wycisk Wiktor	Szopienice, Sobieskiego 3.
19. Zieliński Antoni	Piotrowice Śl., Mikołowska 28.

Poświadczenie uczęszczania na kurs otrzymali:

20. Kmiecik Stanisław	Katowice, Zabrska 3.
21. Pelka Antoni	Chorzów, Król-Hucka 27.
22. Richter Karol	Piotrowice Śl., Kordeckiego 5.

Co się tyczy programu kursu, trzeba podkreślić, że musiał on być z konieczności ustalony w dość szerokich granicach, Instytut liczył się bowiem poważnie z faktem, że na kurs ten, prócz fachowców, szukających uzupełnienia swych wiadomości zawodowych, uczęszczać będą również ludzie, którzy z zawodem tym stykają się po raz pierwszy i pragną ogarnąć przedewszystkiem jego całość, zanim wybiorą sobie tę lub ową

specjalność. Ponieważ kurs ten odbywał się poraz pierwszy, ci ostatni musieli być przede wszystkim zadowolnieni, chociaż o jak najszerzą popularyzację tego nowego rękodzieła.

Ryc. 6. Uczestnicy kursu sztucznych kamieni.

Stąd program kursu potraktowano raczej ogólnie, odkładając specjalizację do lat następnych. Przedstawiał się on następująco:

1. Zasady mineralogji i petrografji.

Najpospolitsze minerały. O powstaniu skał. Wiek i rodzaj skał. Skały do wyrobu sztucznych kamieni.

2. Spoiwa.

Cement portlandzki. Inne cementy. Próby cementu. Rodzaje wapna i jego zanieczyszczenia. Wapno hydrauliczne i jego zanieczyszczenia. Składanie i przechowywanie wapna.

3. Farby.

Farby cementowe i wapienne. Próba na zmielenie. Próba wydajności. Próba czystości. Próba trwałości na działanie światła. Próba na zawartość aniliny i gipsu.

4. Kruszywo.

Sposób wyrobu i jakość. Maki, piaski i żwiry, wielkość ziarn i zabarwienie. Składanie i przechowywanie żwirów. Zdolność gładzenia i polerowania. Kruszywo twarde. Kruszywo połyskujące. Łyszczuk.

5. *Sztuczny kamień bez obróbki, oplukany dla zaoszczędzenia robocizny.*

Właściwości surowców, żwiru i woda. Jak winien wyglądać warsztat. Narzędzia, ich używanie i pielęgnowanie. Formy z drzewa, gipsu, cementu, żelaza, ich wyrób we własnym zakresie. Stosunek mieszania składników, różnych kamieni sztucznych i ich zbrojenie. Jak należy nakładać sztuczny kamień na budowie, aby wiązał z murem. Postępowanie w czasie wiązania (twardnienia). Gładzenie, utwardzanie i polerowanie. Objasnienie i demonstrowanie maszyn, materiałów i narzędzi do obrabiania, gładzenia i polerowania. Zapobieganie tworzeniu się plam i pęknięć. Zakładanie książek pracy, fabrykacji, kalkulacji i magazynów.

6. *Sztuczny kamień, wyrabiany w warsztacie i na budowie.*

Właściwości i rodzaje żwirów, środki wiążące. Stosunek mieszania składników. Ubijanie w formy. Oplukiwanie przedmiotów sformowanych. Dalsze postępowanie z przedmiotami sformowanymi. Używanie i pielęgnowanie aparatów do skrapiania. Inne metody wyrobu sztucznego kamienia bez obróbki.

7. *Terazzo i mozaika.*

Daty historyczne terazza, mozaiki kamiennej, szklanej, drewnianej, intarsja. Objasnienia, dotyczące materiałów i różnych wielkości ziarn. Mieszanki terazzowe na tła i fryzy. Wykonywanie na budowie. Zapobieganie pęknięciom. Jak powinien być zrobiony pokład. Układanie terazza na budowie. Mozaika kopjowana. Mozaika płytkowa. Wykonanie wkładek mozaikowych. Wykonanie rozet, ozdób i obrazów mozaikowych. Wykonanie terazza na belkowaniu. Recepty i sposoby mieszania składników. Gładzenie podłóg. Mieszanki do formowania. Ubijanie w formy, gładzenie i polerowanie.

8. *Płytki posadzkowe, cementowe, terazzowe i mozaikowe.*

Objasnienia dotyczące materiału, form, maszyn, pras dźwigniowych i hydraulicznych. Jak winny wyglądać pracownię i składy. Sposób fabrykacji i kalkulacja. Ubijanie i prasowanie. Postępowanie w czasie wiązania (twardnienia). Gładzenie i polerowanie ręczne i maszynowe. Błyszczące powłoki cementowe. Jak należy płytki przechowywać, aby nie miały plam. Układanie płytek na budowie.

9. *Sztuczny marmur, z cementu, polerowany do połysku.*

Zastosowanie w budownictwie, przemyśle meblowym i elektrycznym. Jaki wygląd i urządzenie winne mieć warsztaty

i wytwórnie. Właściwości surowców, środków wiążących i wody. Stosunek mieszania składników, recepty i kalkulacje. Wykonanie żył, plam i charakterystyki marmurowej. Kierunek i krzyżowanie żył i przerwy w ich biegu. Wyrób płyt, bloków i przedmiotów formowanych. Postępowanie podczas twardnienia (wiązania). Gładzenie, utwardzanie i polerowanie. Sporządzenie zwojów do gładzenia i polerowania ręcznego i maszynowego. Zasady politurы podkładowej i politurы błyszczącej i używane do tego celu materiały i kamienie.

10. Sztuczny granit, serpentyn, sjenit, portir, bez widocznych środków wiążących.

Właściwości surowców. Stosunek mieszania składników, recepty. Wygląd i struktura różnych rodzajów tych kamieni. Wyrób płyt, bloków i przedmiotów formowanych. Gładzenie i polerowanie. Postępowanie podczas wiązania (twardnienia). Zastosowanie tych kamieni, jako przedmiotów użytkowych i zbytkowych, w budownictwie i przemyśle meblowym.

11. Kitowanie w ogniu.

Klamrowanie i kitowanie złamanych przedmiotów, płyt i bloków. Gładzenie i polerowanie skitowanych miejsc. Sposób wykonania kitu.

12. Wyrób kul bez form.

Kule z sztucznego marmuru. Kule z innych sztucznych kamieni. Postępowanie podczas wiązania (twardnienia). Gładzenie, polerowanie i utwardzanie.

13. Szlachetna wyprawa fasadowa.

Właściwości wypraw, ich zasadniczy skład. Jakość surowców, uziarnienie. Różne rodzaje wykonania wypraw szlachetnych. Mur, rusztowanie, podkład. Wykonanie fasad, kalkulacja. Wyprawa nakrapiania. Sgraffito.

14. Kamienna wyprawa fasadowa.

Właściwości surowców i środków wiążących. Zasadniczy stosunek mieszania składników. Wykonanie odpowiedniego podkładu. Sposób nakładania wyprawy i dalsza obróbka. Kalkulacja. Pokaz i sposób użycia narzędzi i maszyn.

15. Wyrób kamieni młyńskich, do gładzenia i polerowania.

Objaśnienie i sposób użycia surowców. Objąśnienie i sposób użycia środków wiążących. Sporządzenie form. Wyrób kamieni.

Cały powyższy program został na kursie wykonany. Był on ponadto uzupełniony *ćwiczeniami praktycznymi*. W szczególności wykonano:

1. sztuczny marmur czerwony i zielony, szlifowany i polerowany,
2. sztuczny granit,
3. sztuczny kamień w różnych gatunkach, w postaci płytek, oraz modeli stopni schodowych i pomniczków,
4. terazzo, w postaci fragmentu podłogi z fryzem i podłogi dzielonej,
5. stopnie schodowe terazzowe, blokowe i ścięte,
6. mozaikę ornamentową,
7. wyprawę fasadową szlachetną i kamienną,
8. sgraffito w postaci tarcz z herbami miast.

Ponadto przeprowadzono praktycznie: próbę cementu, wapna i farb, hydratyzowanie wapna i obróbkę kamieniarską.

Okazało się na podstawie zebranego doświadczenia, że program ćwiczeń, aczkolwiek celowo obmyślany, wymagałby na przyszłość znacznie większego czasu, niż na to tu przeznaczono, jeżeli uczestnicy jego mieliby odnieść zeń istotne korzyści praktyczne. Instytut zamierza w przyszłości rozwiązać problem ten w ten sposób, że kurs ten zostanie uzupełniony szeregiem krótkich kursów specjalnych, a sam stanowić będzie ich ogólną podstawę. *Projektuje się urządzenie następujących kursów:*

1. kurs terazza i mozaiki,
2. kurs sztucznych marmurów,
3. kurs budowy form, formowania i obróbki kamieniarskiej,
4. kurs wypraw fasadowych i sgraffita.

Na kursa te będą przyjmowani wyłącznie absolwenci kursu ogólnego.

Organizacja przeprowadzonego kursu, zgodna z dotychczasową praktyką Instytutu w tym wypadku zawiodła i na przyszłość będzie potraktowana odmiennie. Odbywanie takiego kursu kilka razy tygodniowo w godzinach popołudniowych, paraliżowało prawidłowe prowadzenie ćwiczeń. Główny materiał tych ćwiczeń: *cement* zmienia bowiem niemal z godziny na godzinę swoje własności i wymaga wielkiej czujności, jeżeli chodzi o dogodny moment rozpoczęcia poszczególnych czynności warsztatowych. W tych warunkach Instytut przeprowadzi ten kurs w roku przyszłym jako kurs kilkodniowy, przy 8-godzinnyim dniu pracy. Powstanie też w ten sposób pewne udogodnienie dla kursistów, gdyż odpadną wielokrotne dojazdy

do Katowic nieraz z odległych stron, połączone z kosztami i z stratą czasu, a kursисти będą mogli zamieszkać na kilka dni w Katowicach. Podobnie też będą potraktowane kursy specjalne, o których powyżej była mowa. Każdy z nich obejmie 2—3 tygodnie, przy całodzienniej pracy.

5. Kurs przygotowawczy do egzaminu mistrzowskiego

dla podmistrzów murarskich i ciesielskich otwarto po bardzo długich przygotowaniach w dniu 29 grudnia 1932 r. Trwał do 28 marca 1933 r.

Jeszcze w jesieni r. 1931 zgłosiła się w Instytucie grupa podmistrzów budowlanych, prosząc o otwarcie tego kursu. Instytut z całą gotowością zabrał się do jego organizacji, natrafiając zaraz na wstępie na silną przeszkodę i to ze strony, obowiązanej do pomagania rzemiosłu — Śląskiej Izby Rzemieślniczej. Z wielką przykrością notujemy tu smutny fakt, że potrzebny do organizacji kursu wykaz ustawowo wymaganych przedmiotów egzaminu mistrzowskiego, „załatwiał“ się w Izbie Rzemieślniczej kilka miesięcy, i że nie pomagały ani telefoniczne i ustne interwencje, ani piśmienne urgensy. Ten brak odczucia interesu z górą 40 zgłoszonych podmistrzów budowlanych był przyczyną, że minęła zima 1931/32, a do otwarcia kursu nie doszło. Dopiero w ostatnich dniach 1932 roku udało się go uruchomić przy ledwo 19 uczestnikach.

Kurs ten, który trzeba zaliczyć do całkowicie udanych, liczył ogółem 288 godzin wykładów, rozłożonych na 12 tygodni po 24 godzin nauki. Wykłady odbywały się 6 razy w tygodniu po 4 godziny, zaś obejmowały następujące przedmioty:

Przedmiot	Wykładowca	Ogółem godzin
Budownictwo ogólne	Inż. J. Biasion	48
Projektowanie budynków	„	24
Kosztorysowanie	„	36
*) Organizacja robót budowl.	„	12
*) Urządzenie techniczne w budynkach	Inż. S. Mielnicki	24
*) Prawo budowlane	„	12
*) Technologia materiałów bud.	„	24
Budownictwo żelbetowe	Inż. T. Kałkowski	24
*) Statystyka budowli	„	24
*) Technologia betonu	„	12
Geometria	„	12
*) Ustawodawstwo przemysłowe i społeczne	Dr. A. Kaczmarek	18
Stylistyka zawodowa	„	18
Razem godzin:		288

Z przedmiotów oznaczonych gwiazdkami wydano skrypta, jako druki maszynowe, powielone. Skrypta te oddał Instytut kursistom bezpłatnie pragnąc, by pogłęбили oni przez to nabyte na kursie wiadomości, wykłady bowiem były podane w formie bardzo streszczonej, ze względu na bardzo małą ilość godzin, jak to widać z powyższego wykazu.

Jak powiedzieliśmy, uczestników kursu było 19.

Z tej liczby było:

a) według wieku:

poniżej 25 lat	7 uczestników
25—20 „	6 „
30—35 „	3 „
powyżej 35 „	3 „
Razem:	19 uczestników

b) według zawodu:

murarzy	10 uczestników
cieśli	3 „
techników budowlanych	2 „
innych	4 „
Razem:	19 uczestników

c) według pochodzenia:

z woj. śląskiego	9 uczestników
„ „ poznańskiego	4 „
„ „ kieleckiego	2 „
„ innych województw	4 „
Razem:	19 uczestników

Na zakończenie kursu projektowany był egzamin, oczywiście nie mający nic wspólnego z właściwym egzaminem mistrzowskim, który kandydaci będą składali w swoim czasie przed Komisją Państwową. Niestety w ostatnim dniu kursu Śląska Izba Rzemieślnicza sprzeciwiła się odbyciu w Instytucie egzaminu, który miał być niczem innym, jak zwykłym aktem porządkowym, świadczącym o odbyciu kursu. Świadczenia ukończenia kursu, należące się niewątpliwie jego uczestnikom, nie mogły im być wobec tego wydane. Wywołało to nawet niemiłe zarzuty, skierowane przeciw Instytutowi. Jest rzeczą szczególnie przykłą, co musimy jeszcze raz podkreślić, że zarówno spóźnione otwarcie tego kursu, jak i jego niemiłe zakończenie muszą ślascy rzemieślnicy budowlani odnieść do działalności Śl. Izby Rzemieślniczej, na którą Instytut niema żadnego wpływu.

Zaświadczenia uczęszczania na kurs otrzymali:

1. Andrelewski Kazimierz	Siemianowice, Pszczelnicza 7.
2. Bieniek Paweł	Tarnowskie Góry, Łukaszyka 8.
3. Dratwa Marjan	Ząbkowice, Ogrodowa 9.
4. Górol Jan	Kamienica, poczta Lubsza.
5. Hartmann Walter	Siemianowice, Piaskowa 2.
6. Holotta Józef	Giszowiec, Mickiewicza 9.
7. Hornik Franciszek	Giszowiec, Agaty 5.
8. Kaczmarek Józef	Katowice V, Król.-Hucka 177.
9. Kuczok Józef	Hajduki Wielkie, Krakowska 13.
10. Ogórek Augustyn	Rybnik, Barbary 22.
11. Parylak Zbigniew	Katowice, Plac Wolności 2.
12. Peszke Antoni	Sosnowiec, Żeromskiego 6.
13. Pokluda Erwin	Kostuchna, Miodowa 13.
14. Szlachetka Stanisław	Świętochłowice, Kolejowa 6.
15. Walda Wilhelm	Katowice, Plac Miarki 7.
16. Walla Hugon	Katowice, Karbowa 51.
17. Wawrzyniak Kazimierz	Katowice II, Markiefki 54.
18. Zimmermann Paweł	Katowice, Powstańców 10.
19. Żok Karol	Katowice III, Wojciechowskiego 28.

6. Nasza ankieta.

Ankieta rozpisana przez Instytut wśród uczestników kursów w sprawie *oceny odbytych kursów*, nie ominęła również i absolwentów kursów betoniarskich. Niestety ilość nadesłanych odpowiedzi (6) była zbyt mała, aby można było wysnuć z nich jakie wnioski. Dlaczego tak było, skoro liczba absolwentów naszych kursów przekroczyła już setkę, trudno dociec. Najpewniej należy to odnieść do *ogólnego zastoju budownictwa*, powodującego ogólną nędzę rzemieślników budowlanych, którzy nawet w czasach pomyślnych, jako pracujący sezonowo nigdy nie wykazywali znaczniejszego dobrobytu.

Jeżeli z tych kilku nadesłanych odpowiedzi można wogóle o czemkolwiek wnioskować, należy podkreślić że naogół absolwenci kursów betoniarskich Instytutu uznali je za odpowiednie i pożyteczne, choć praktyczne zużytkowanie nabytych wiadomości z powodu ogólnego bezrobocia było utrudnione, względnie niemożliwe.

Charakterystyczne są dwie odpowiedzi:

1. „*Wiadomości nabytych na kursie, nie mogłem nigdzie spo-
trzebować, bo mówią u nas: co tam beton! każdy może go
sobie sam sporządzić!*”

2. „U nas, w... jest dużo partaczy, którzy coś o tem słyszeli i już wielkimi działaczami są.”

Oba te zdania potwierdzają tylko wyrażone na wstępie uwagi o przemyśle betonowym. Jako nowe rzemiosło budowlane, nie istnieje ono dotąd ani prawnie w Ustawie przemysłowej, ani faktycznie w budownictwie. Nowoczesne budownictwo obejmuje wprawdzie bardzo nieraz rozległe i skomplikowane roboty betonowe, jednak wykonują te rzeczy murarze i cieśle, w olbrzymiej większości nie mający pojęcia ani o technologii betonu, ani o zasadniczych formach konstrukcyj betonowych. Jeżeli zaś chodzi o przemysł wyrobów betonowych, który zagranicą stoi już w stosunku do nas nieprawdopodobnie wysoko i daje dobry chleb tysiącom ludzi, to u nas znajduje się on dotąd w powiatach, a zajmują się nim z nader małemi wyjątkami ludzie zupełnie niefachowi.

W tym stanie rzeczy Instytut musi zwrócić szczególną uwagę na konieczność uznania betoniarstwa za odrębne rzemiosło tembardziej, że koniec przesilenia gospodarczego będzie niewątpliwie początkiem wspaniałej konjunktury zarówno dla betoniarzy, pracujących w budownictwie, jak też dla fabrykantów wyrobów betonowych. Jedni i drudzy muszą być starannie szkoleni, jeżeli mają wykonywać jak należy obowiązki swego zawodu.

Instytut, jako pierwsza w Polsce instytucja, którą rozpoczęła programowe szkolenie betoniarzy i program swój z roku na rok rozwija, śledzi pilnie i popiera wszelkie usiłowania, zmierzające równoległe z tą akcją do spopularyzowania wśród ogółu rzemieślników pojęć o betoniarstwie i możliwościach jego rozwoju. Jedną z dróg do tego celu wiodących jest działalność Poradni betoniarskiej.

7. Poradnia betoniarska.

Rok sprawozdawczy, jak rok zastoju budowlanego z natury rzeczy mało sprzyjał rozwojowi Poradni, założonej w r. 1931. Brak pracy u rzemieślników budowlanych, wywołany brakiem budów — nie powodował potrzeby szukania w Poradni pomocy we wszystkich skomplikowanych przypadkach praktyki rzemieślniczej. Ilość zapytań ogranicza się do kilkunastu i nie przynosi niczego takiego, co wartoby specjalnie wymienić.

W jednym kierunku natomiast Poradnia wyszła sama poza zwykłą swą rolę udzielania porady na żądanie i wystąpiła z inicjatywą, obejmującą nie tylko Województwo Śląskie, ale cały obszar Rzeczypospolitej. Inicjatywa ta dotyczyła zasto-

sowania betonu, a ściślej biorąc *bloków betonowych do budowy dołów do kiszenia pasz zielonych w rolnictwie*.

Pomijając sam problem rolniczy kiszenia pasz zielonych, stanowiący ośrodek zainteresowania Śląskiej Izby Rolniczej w Katowicach, z którą Poradnia Betoniarska współpracuje, należy zwrócić uwagę na momenty, dotyczące w wysokim stopniu przemysłu betonowego, a przez to wchodzące w *bezpośredni kontakt z pracą rzemieślników-betoniarzy*.

Fabrykacja bloków betonowych do budowy tych dołów będzie bowiem polem działania betoniarzy, przeszkolonych na kursach betoniarskich Instytutu, a zatem posiadających już to minimum wiadomości teoretycznych, jakie betoniarz winien bezwzględnie posiadać. Jak zaznaczono powyżej, przy omawianiu kursu wstępnego, większość uczestników tych kursów rekrutuje się przeważnie z gmin wiejskich. Pomyślnie składa się zatem, że Instytut, zachęcając młodych, a bezrobotnych ludzi do zajęcia się nowym rzemiosłem, równocześnie stwarza dla nich zajęcie, które może bardzo łatwo — przy ich inicjatywie — przemienić się w stały warsztat betoniarski, produkujący dla potrzeb rolników różne wyroby betonowe, których ilość z roku na rok będzie się stale powiększać.

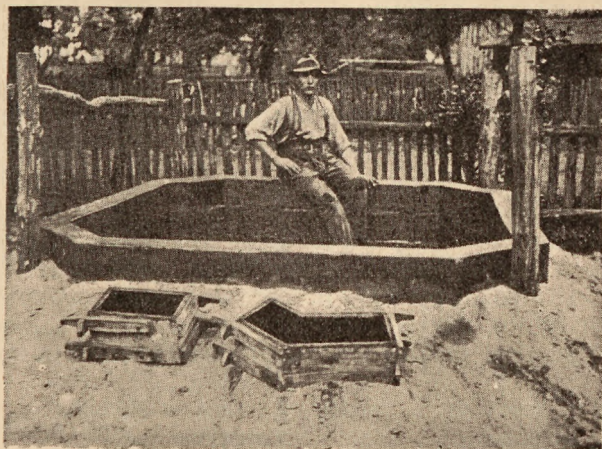
Wracając do działalności Poradni należy zaznaczyć, że współpraca jej z Śląską Izbą Rolniczą w Katowicach doprowadziła w roku sprawozdawczym do budowy w 13 gospodarstwach śląskich ogółem 36 komór betonowych do kiszenia pasz. Większość ich wybudowano systemem blokowym „Piaś”, zgłoszonym do patentu przez założyciela i kierownika Poradni, inż. *Tad. Kałkowskiego*, który całoroczne doświadczenia na tem polu ogłosił pod firmą Poradni w warszawskim czasopiśmie „*Beton*”. Praca została następnie — również pod firmą Poradni — wydana przez Związek Polskich Fabryk Portland-Cementu w Warszawie, jako osoba broszura pod tytułem:

**Budowa dołów betonowych
do kiszenia pasz zielonych w małych gospodarstwach
wiejskich, na tle doświadczeń poczynionych w r. 1932
na terenie Województwa Śląskiego.**

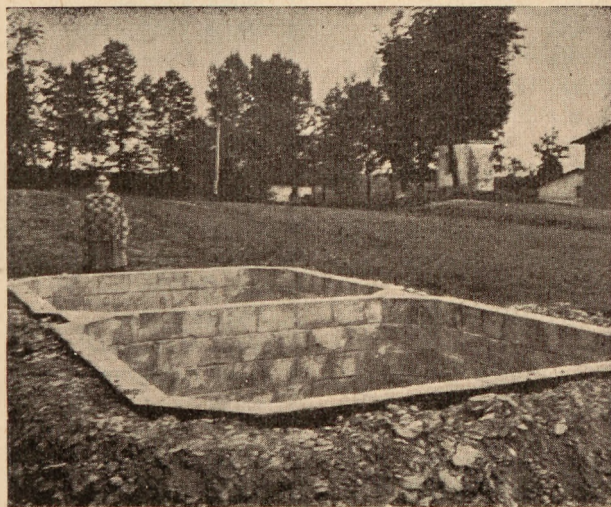
Warszawa 1933. 57 stron i 20 rycin.

Z broszury tej reprodukowujemy tu dwie charakterystyczne ryciny, dotyczące tych interesujących budowli gospodarskich.

Na tem miejscu Instytut jeszcze raz podkreśla znaczenie tej sprawy *dla rozwoju małych warsztatów betoniarskich* w gmi-

Ryc. 7. Jednokomorowy dół kiszonkowy z bloków betonowych systemu „Piaś” w gospodarstwie p. Antoniego Świerkota w Suszczu, pow. Pszczyna.

Ryc. 8. Dwukomorowy dół kiszonkowy z bloków betonowych systemu „Piaś” w gospodarstwie p. Jana Wróbla w Osinach, pow. Rybnik.

nach wiejskich województwa Śląskiego, przez co kursy betoniar-skie Instytutu nabierają specjalnej wagi. Stanowią one jedyne źródło wiadomości fachowych betoniarzy, którzy nietylko znaj-dą chleb sami, ale mogą jeszcze zatrudnić rzesze pomocników, a działalność swoją rozwinąć szeroko, jak to się już obecnie dzieje w krajach zachodnich.

Zakończenie.

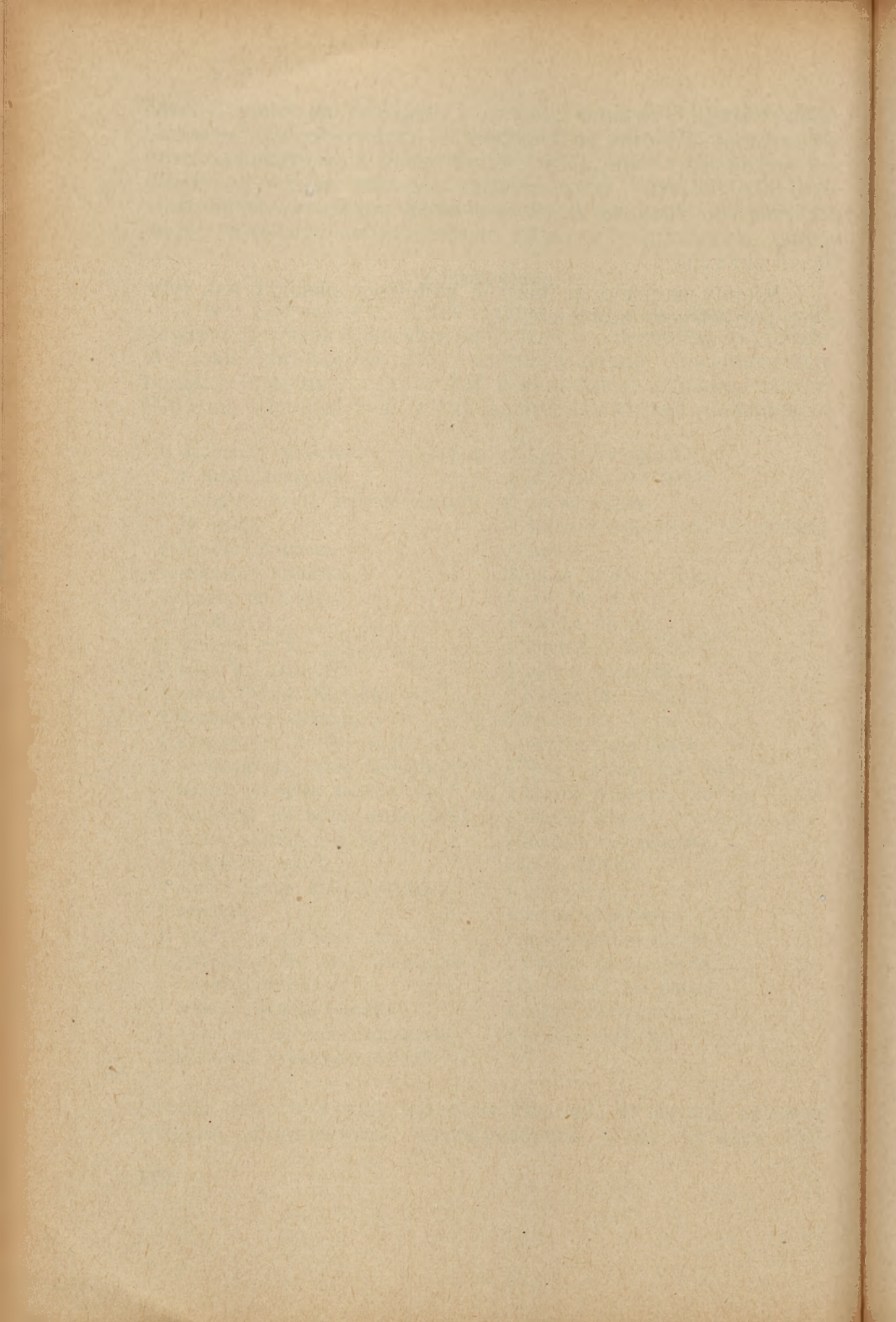
Na zakończenie sprawozdania Wydziału Rzemiosł Bu-dowlanych trzeba kilka słów nadmienić o inwentarzu Wydziału. W roku sprawozdawczym przeprowadzono inwentaryzację majątku Instytutu, zaczem stan inwentarza, przypadającego na Wydział Rzemiosł Budowlanych, przedstawia się następująco:

1 decymetr sześcienny z blachy	2 formy na schodki.
z drew. kostkami,	1 skrzynia 90×70×30,
1 komplet brył geometrycznych 140 części ramek,	
(9 sztuk),	2 śruby z nakrętkami skrzydełko-
1 wiadro blaszane,	wemi,
1 siekiera ciesielska,	23 blach 31/50 ½ mm,
2 łopaty do piasku,	5 sit 45×45×10,
3 słoiki ½ l,	1 ramka do sita,
13 słoików ¼ l,	1 młotek hamburski,
1 piłka do drzewa,	1 ubijak z nasadką,
1 mapa Polski (Romera).	1 kielnia dł. 35 cm,
1 konewka z sitkiem,	1 kielnia dł. 30 cm,
1 komplet sit do kruszyw,	1 oczyszczacz desek,
12 spodków do belek betonowych,	4 formy z żeliwa do kostek,
24 boków do belek betonowych,	1 kielnia trójkątna, 25×21,
36 zacisków do belek betonowych,	1 ubijak żelazny z nasadką,
2 formy stożkowe z blachy,	3 ubijaki bez nasadki,
1 ubijak do betonu,	6 szyb 20×30,
1 model formy belki próbnej,	1 oliwiarka,
1 pendzel;	1 miara cechowana 1 l,
1 pieczętka „Prawo autor...“,	1 miara cechowana ½ l,
1 pieczętka „Śl. Inst. Rzemieślni-	1 ramka do ściągania,
czo-Przemysłowy“,	1 kielnia 18 cm długa,
1 poduszeczka do pieczęci,	1 ubijak drewniany,
1 wanienka z blachy cynkowej,	1 szafka oszklona.
3 skrzynki drewniane 50×30×10,	

Oprócz tego Wydział Rzemiosł Budowl. dysponuje czasowo różnemi przedmiotami, wypożyczonemi przez Związek Pol-

skich Fabryk Portland-Cementu. Jest to inwentarz więcej niż skromny. Miejmy nadzieję, że w latach następnych powiększy się do tego stanu, jaki jest potrzebny do normalnego prowadzenia ćwiczeń. Jako pierwszą potrzebę należy wymienić *przyrząd do łamania belek próbnych na kursie technologii betonu*, wymagający wydatku pieniężnego w wysokości około 700,— złotych.

Miejmy nadzieję, że już rok najbliższy obdarzy nas tym pilnie potrzebnym nabytkiem.

Kursy

10127

Sprawozdanie z kursów ukończonych w roku 1932-33.

Kursy spawania.

Kursy spawania elektrycznego i acetylenowego prowadzi Instytut na terenie Województwa Śląskiego tak jak w latach ubiegłych wspólnie ze Stowarzyszeniem dla Rozwoju Spawania i Cięcia Metali na podstawie obopólnego porozumienia. Kierownictwo kursu spoczywa w rękach dyrektora Stowarzyszenia dla Rozwoju Spawania i Cięcia Metali inż. *Piotra Tulacza*. W roku sprawozdawczym odbyły się następujące kursy:

1. Kurs projektowania spawanych konstrukcji w Katowicach w czasie od 16. XI. 1931 r. do 8. I. 1932 r. przy 19-tu uczestnikach. W roku sprawozdawczym odbyto 10 godzin nauki.

Program wykładów na Kursie Spawania autogenicznego i elektrycznego dla konstruktorów.

I. Rodzaje spoin i ich zastosowanie.

Wykład 1. Rzut oka na rozwój historyczny różnych sposobów spawania, dziedziny zastosowania każdego rodzaju spoiny, przygotowanie pracy, wykonanie szwu różnymi metodami.

Wykład 2. Zjawiska wtórne (niekorzystne) i ich usunięcie, błędy wykonania i metody badań spoiny.

Wykład 3. Metale spawalne i materiały dodatkowe; spawanie heterogeniczne.

Wykład 4. Autogeniczne cięcie jako element konstrukcyjny, przebieg prawidłowego cięcia, własności materiałów w szczelinie. Cięcie autogeniczne żelaza, stali i żelwa, cięcie maszynowe.

II. Wytrzymałość spoiny.

Wykład 5. Dotychczas stosowane metody prób spoiny na rozrywanie, wydłużenie, gięcie, skręcanie i zmęczenie. Porównanie wytrzymałości różnego rodzaju spoin.

Wykład 6. Przepisy, dotyczące zastosowania spawania w konstrukcjach żelaznych.

Wykład 7. Ćwiczenia pisemne obliczeń wytrzymałości.

III. Elementy konstrukcji spawanych.

Wykład 8. Elementy spawanych konstrukcji żelaznych w budownictwie naziemnem.

Wykład 9. Elementy spawanych konstrukcji w budowie maszyn, zbiorników i rurociągów.

Wykład 10. Spawanie przy fabrykacji masowej oraz spawanie pomocnicze w ruchu fabrycznym.

Wykład 11. Ćwiczenia w projektowaniu konstrukcji spawanych.

IV. Kalkulacja.

Wykład 12. Obliczenie kosztów własnych spoiny acetylenowo-tlenowej, przy różnych metodach wykonania.

Wykład 13. Obliczenie kosztów własnych spoiny łukowej i kombinowanej łukowo-wodorowej.

Wykład 14. Porównanie kosztów spawania rozmaitemi metodami. Kalkulacja kosztów autogenicznego cięcia.

Wykład 15. Ćwiczenia pisemne w kalkulowaniu kosztów własnych spoiny.

V. Projektowanie.

Wykład 16. Szkicowe wykonanie projektu konstrukcji spawanej z kompletnem obliczeniem statystycznym i kalkulacją kosztów własnych.

Ćwiczenia spawania acetylenowego i łukowego odbywać się będą codziennie, według normalnego programu „Kursów spawania“.

Absolwenci kursu:

1. <i>Berger Izidor</i>	Król. Huta, Gimnazjalna 2/3.
2. <i>Bielański Mieczysław</i>	Król. Huta, Sobieskiego 10.
3. <i>Biernacki Teodor</i>	Król. Huta, Mieleckiego 45.
4. <i>Chromik Wincenty</i>	Król. Huta, Bytomska 53.
5. <i>Fischer Tomasz</i>	Łaziska Górne, Kopalniana 17.
6. <i>Gamza Alojzy</i>	Katowice, I, Ludwika 46.
7. <i>Herma Adolf</i>	Katowice, Sienkiewicza 3.
8. <i>Klarnier Witold</i>	Katowice, Jagiellońska 36.
9. <i>Król Józef</i>	Janów Miejski, Kol. Piłsudskiego 59.
10. <i>Malhomme Stanisław</i>	Katowice, Zabrzka 13.
11. <i>Mallek Paweł</i>	Król. Huta, Ligota Górnicza 41.
12. <i>Muszyński Wojciech</i>	Mysłowice, Pszczyńska 22.
13. <i>Pelc Józef</i>	Król. Huta, Gimnazjalna 4.

14. <i>Szczyrba Wiktor</i>	Sosnia Góra, pow. Pszczyna.
15. <i>Sokolowski Jan</i>	Król. Huta, Gimnazjalna 12.
16. <i>Stopa Jan</i>	Ruda, Walentego 22.
17. <i>Szatranowski Albin</i>	Mikolów, Miarki 15.
18. <i>Weindling Łazarz</i>	Król. Huta, Drzymały 10.
19. <i>Sobolewski</i>	Chorzów, Państw. Fabryka Zw. Azot.

2. Kurs spawania w Rybniku w czasie od 5. II. do 29. II. 1932 r. przy 19-tu uczestnikach. Wykłady prowadzone były w Rybniku w starej szkole powszechnej przy ul. Cmentarnej, zaś ćwiczenia praktyczne w młotowni Adolfa Bartońka w Rybniku. Ogółem odbyto na kursie 100 godzin nauki.

Absolwenci kursu:

1. <i>Brejza Edmund</i>	Rybnik, Wiejska 34 b.
2. <i>Czyż Wilhelm</i>	Rydułtowy, Biertułowska 15.
3. <i>Dudek Wilhelm</i>	Rybnik, Listopadowa 13.
4. <i>Gładysz Jan</i>	Świerklany Górne.
5. <i>Hajek Paweł</i>	Kop. Emma, Mieleckiego 10.
6. <i>Karwot Alojzy</i>	Świerklany Górne, Żorska.
7. <i>Knop Antoni</i>	Czuchów, pow. Rybnik.
8. <i>Kowalski Edward</i>	Czernica 179, pow. Rybnik.
9. <i>Kominek Paweł</i>	Markłowice Dolne 35, pow. Rybnik.
10. <i>Ligeża Józef</i>	Radlin 2, pow. Rybnik.
11. <i>Małek Józef</i>	Bujaków, pow. Rybnik.
12. <i>Mika Fryderyk</i>	Knurów, Administracyjna 9.
13. <i>Nowak Wilhelm</i>	Rydułtowy, Dworcowa 22.
14. <i>Ochojski Feliks</i>	Chwałowice, Kolonja 29.
15. <i>Roj Szymon</i>	Dębieńsko Stare, pow. Rybnik.
16. <i>Szymura Paweł</i>	Chwałowice, Kol. St. 35.
17. <i>Thiel Wilhelm</i>	Rydułtowy, Paderewskiego 75.
18. <i>Tkorz Alfons</i>	Rybnik, Limanowskiego 12.
19. <i>Woryna Jan</i>	Markłowice Dolne, pow. Rybnik.

3. Kurs spawania w Katowicach w czasie od 2. III. do 30. III. 1932 r. przy 15-tu uczestnikach.

Absolwenci kursu:

1. <i>Drzyzga Teodor</i>	Król. Huta, Jadwigi 13.
2. <i>Dytko Franciszek</i>	Łaziska Górne, Orzeska 60.
3. <i>Eck Włodzimierz</i>	Drohobycz, Wierzbowa 14.
4. <i>Hilgner Franciszek</i>	Kochłowice, 3 Maja 15.
5. <i>Kaliciński Jan</i>	Będzin, Małobądzka 101.
6. <i>Kopeć Henryk</i>	Mała Dąbrówka, Siemianowicka 7.

7. Kornfeld Jojne
8. Latusek Ludwik
9. Malcherek Norbert
10. Michalski Wojciech
11. Pajda Jan
12. Ptak Rudolf
13. Ratajczak Józef
14. Schröder Józef
15. Sowa Alojzy

Będzin, Kołłątaja 19.
 Katowice II, Niedurnego 4.
 W. Hajduki, św. Jadwigi 27.
 Król. Huta, Karola Miarki 6.
 Mysłowice, Rymera 3.
 Król. Huta, Mieleckiego 19.
 Chorzów, Maciejkowicka 9.
 Chorzów, Szkolna 25.
 Bytków, Wiejska 10.

4. Kurs spawania w Katowicach w czasie od 13. VI. do 14. VII. 1932 r. przy 18-tu uczestnikach.

Absolwenci kursu:

1. Borla Józef
2. Bak Paweł
3. Cepeusz Leopold
4. Cholewa Marjan
5. Fijałkowski Leon
6. Gawlik Eryk
7. Gębuś Teofil
8. Kampa Józef
9. Kiecka Franciszek
10. Koffer Franciszek
11. Kokott Wilhelm
12. Konafa Tomasz
13. Kurek Wilhelm
14. Mecner Emil
15. Ossadnik Paweł
16. Rusek Józef
17. Szostek Wiktor
18. Unruh Adolf

Dąbrowa Górnicza, Łukasieńskiego 27.
 Klimontów, Główna 20, pow. Będzin.
 Częstochowa—Raków, D. Fabr. 2.
 Szopienice, Warszawska 11.
 Ostrowiec, Sandomierska 7, m. 4.
 Jaśkowice 130, pow. Pszczyna.
 Ostrowy 77, pow. Częstochowa.
 Chorzów. Pl. św. Jana 18.
 Łaziska Górne, Kopanina.
 Dąb, Królewskohucka 180.
 Kosztowy, pow. Pszczyna.
 Klimontów I, Główna 9, pow. Będzin.
 Dąbrówka Mała, Hallera 3.
 Chrzanów, Mickiewicza 13.
 Katowice III, Limanowskiego 15.
 Będzin, Kościuszki 60.
 Stary Bieruń, Pszczyńska.
 Katowice, Francuska 27.

5. Kurs spawania w Katowicach w czasie od 15. IX. do 20. X. 1932 r. przy 16-tu uczestnikach.

Absolwenci kursu:

1. Błaszczyk Jan
2. Bonk Paweł
3. Czembor Franciszek
4. Cygan Gedeon
5. Goldring Herman
6. Kuchnia Hugon
7. Łaskawiec Ludwik

Kol. Wiktora 6, pow. Tarn. Góry.
 Ruda, Bytomska 50.
 Piasek 99, pow. Pszczyna.
 Rydułtowy, Podleśna 14.
 Pszczyna, Lompy 8.
 Kalety, pow. Lubliniec.
 Chropaczów, Polna 12.

8. <i>Panek Sylwester</i>	Dąbrówka Mała, Narutowicza 9.
9. <i>Plaza Paweł</i>	Katowice, Kościuszki 31.
10. <i>Schibiłok Teodor</i>	Brzeziny Śl., Stowackiego 13.
11. <i>Scholz Gerhard</i>	Rojca, pow. Tarn. Góry.
12. <i>Stefan Ryszard</i>	Katowice, Kamienna 12.
13. <i>Syty Albin</i>	Mikolów, Krakowska 28.
14. <i>Władasz Albert</i>	Katowice III, Bocheńskiego 14.
15. <i>Weinreb Emanuel</i>	Sosnowiec, Modrzejowska 22.
16. <i>Zieliński Stefan</i>	Sosnowiec, Piłsudskiego 28.

Wszyscy uczniowie złożyli egzamin przed Komisją Egzaminacyjną z wynikiem dodatnim. Niektórzy absolwenci odbywali dwutygodniową praktykę dodatkową przy spawaniu przedmiotów użytkowych z różnych dziedzin zastosowania spawania.

Należy zaznaczyć, iż wskutek kryzysu gospodarczego oraz ogólnego bezrobocia frekwencja uczestników była znacznie mniejsza, niż w latach ubiegłych.

W roku sprawozdawczym przeprowadziliśmy remont warsztatów i wzbogacono inwentarz kursów przez zakupienie nowych urządzeń m. in. palnika dwupłomiennego i t. p.

Poza powyższymi kursami prowadzono również dział bezpłatnego pośrednictwa pracy dla spawaczy, którzy kurs ukończyli. W miarę napływających zgłoszeń z przedsiębiorstw przemysłowych — polecano spawaczy poszukujących pracy.

Pozatem Stowarzyszenie dla Rozwoju Spawania i Cięcia Metali w Polsce zorganizowało poradnię zawodową i udzielało wyczerpujących odpowiedzi spawaczom wykwalifikowanym, którzy zwracali się z jakiegokolwiek zapytaniem, dotyczącymi zawodu spawacza.

Kurs „Transformator w ruchu” w Katowicach, odbyty w czasie od 1 grudnia 1931 r. do 16 stycznia 1932 r.

Kurs „Transformator w ruchu” rozpoczęty w dniu 1 grudnia 1931 r. w Katowicach w gmachu Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych, ukończono w dniu 16 stycznia 1932 r. Ogółem odbyto 30 godzin nauki, z czego w roku sprawozdawczym godz. 12. Uczęszczając bardzo regularnie na naukę, kurs ukończyło 15 uczestników, otrzymując zaświadczenie uczęszczania.

Są to:

1. <i>Broda Józef</i>	Jaworzno.
2. <i>Flak Hubert</i>	Chorzów, pl. Piastowski 16.

3. *Fleischer Erwin*
4. *Galeziok Reinhold*
5. *Gluch Paweł*
6. *Koj Piotr*
7. *Langner Józef*
8. *Musiół Józef*
9. *Machajski Antoni*
10. *Nawrath*
11. *Russek Maksymilian*
12. *Szeibel Alfons*
13. *Ulfig Jan*
14. *Urbanek Paweł*
15. *Błaszczuk Edward*

- Chorzów, Kościelna 32.
 Chorzów, pl. św. Jana 27.
 Węzłowiec, Wiejska 13.
 Siemianowice, Dr. Szczęślickiego 7.
 Katowice III, ks. Strzybnego 50.
 Roździen-Szopienice, Hutnicza 16.
 Grodziec, Grodkowska 8.
 Giszowiec, Mieleckiego 17.
 Katowice, Jagiellońska 4.
 Ruda, św. Józefa 3.
 Nikiszowiec, Mieleckiego 7.
 Katowice III, Bocheńskiego 16.
 Nikiszowiec, Mieleckiego 5.

Bliższe dane znajdzie czytelnik w sprawozdaniu za rok 1931.

Kursy dla podkuwaczy koni w Katowicach.

W roku sprawozdawczym przeprowadzono dwa kursy dla podkuwaczy koni i to obydwie w Katowicach w czasie od 23. X. 1931 r. do 29. I. 1932 r., oraz od 18. V. 1932 r. do 3. VII. 1932 r. Kurs pierwszy ukończyło 41 uczestników, zaś kurs drugi 13-tu. Zajęcia praktyczne odbywały się w warsztacie kowalskim mistrza *Jana Szramowskiego* w Katowicach, przy ul. Sowackiego 18, zaś wykłady w sali Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych w Katowicach, przy ul. Krasińskiego 3. Kursy ukończyło 54 uczestników, zaś egzamin przed Państwową Komisją Egzaminacyjną dla majstrów i czeladników kowalskich pod przewodnictwem radcy wojewódzkiego i inspektora weterynaryjnego *Wójcickiego* złożyło 52-ch kandydatów. W roku sprawozdawczym odbyto ogółem 133 godzin nauki. Zajęcia praktyczne prowadzono pod kierownictwem mistrza kowalskiego *Jana Szramowskiego*, zaś wykłady prowadził dyrektor Rzeźni Miejskiej w Katowicach *Stanisław Sobota*. Część praktyczna obejmowała fabrykację normalnej oraz anormalnej podkowy, przygotowanie do kucia kopyt normalnych, anormalnych i chorobliwych, zaś część teoretyczna obejmowała wykłady z anatomii i fizjologii końskich nóg, o kuciu zdrowych i chorobliwych kopyt, oraz o chorobach kopyt i nóg. Przy wykładach posługiwano się podręcznikiem *Dr. Kazimierza Szczudłowskiego* p. t. „Kucie kopyt i racic“, przyczem każdy z uczestników kursu nabył ten podręcznik. Podczas wykładów zademonstrowano różne modele, przygotowane preparaty świeże i konserwowane, które częściowo zakupił Instytut z własnych fundu-

*Egzamin uczestników kursu dla podkuwaczy koni, odbytego
w Katowicach od 18. V. do 30. VII. 1932 r.*

szów, zaś częściowo z funduszu wyznaczonego na ten cel przez Inspektorat Weterynaryjny Śl. Urzędu Wojewódzkiego, lub dostarczonych przez wykładowców. Jeden bardzo ładny zbiór rozmaitych podków podarował Instytutowi były dyrektor Rzeźni Miejskiej p. *Gansenmüller*, za co na tem miejscu Dyrekcja Instytutu wyraża mu podziękowanie. Uczestnicy uczęszczali regularnie na lekcje i byli bardzo pilni od początku aż do końca.

Uczestnicy kursu I-go:

1. <i>Bak Franciszek</i>	Ruda, Damrota 1.
2. <i>Bogacki Stanisław</i>	Urbanowice, Kopanina 109.
3. <i>Bugdoł Jan</i>	Pszów, Karola Miarki 2.
4. <i>Bulla Jerzy</i>	Łyski, pow. Rybnik.
5. <i>Czempiel Jan</i>	Knurów, Kościelna 28.
6. <i>Cieplik Paweł</i>	Brzezinka, Laryszka 158.
7. <i>Czopnik Paweł</i>	Pszczyna, Pocztarzyniec 14.
8. <i>Czyłok Bernard</i>	Gardawice, pow. Pszczyna.
9. <i>Eljasz Juliusz</i>	Turza, pow. Rybnik.
10. <i>Fojt Franciszek</i>	Orzupowice, pow. Rybnik.
11. <i>Gołąb Jan</i>	Ornontowice, Miejska 98.
12. <i>Gruszczyk Adolf</i>	Chwałowice, pow. Rybnik.
13. <i>Galbierz Alojzy</i>	Pszczyna, Bieruńska 20.
14. <i>Gryń Karol</i>	Zory, Mikołowska.
15. <i>Helios Franciszek</i>	Wilkowyje, Krakowska 33.
16. <i>Hałacz Wilhelm</i>	Czernica, pow. Rybnik.
17. <i>Hübner Emil</i>	Krzyżkowice, poczta Pszów.
18. <i>Imiolczyk Ignacy</i>	Radzionków, Wiktora 65.
19. <i>Jojko Franciszek</i>	Gierałtówce, Główna, pow. Rybnik.
20. <i>Krupa Józef</i>	Bieruń Stary, Mikołowska.
21. <i>Kasza Józef</i>	Pstrązna, pow. Rybnik.
22. <i>Mentel Emil</i>	Jankowice.
23. <i>Moczny Jan</i>	Piotrowice, Mikołowska 6.
24. <i>Musiół Jan</i>	Szarlej, Wolności 1.
25. <i>Ostrowski Ludwik</i>	Żwaków, gmina Tychy.
26. <i>Pilot Augustyn</i>	Król. Huta, Słowackiego 3.
27. <i>Polok Paweł</i>	Paniówki, Wiejska 61.
28. <i>Plichta Józef</i>	Kobiór, Plichtowa.
29. <i>Pudysiak Walenty</i>	Katowice, Zamkowa, Dwór Marii
30. <i>Ratajewski Stanisław</i>	Król. Huta, Łukaszczyka 12.
31. <i>Rożek Roman</i>	Gierałtówce, Ligonja 2.
32. <i>Solis Brunon</i>	Katowice II, ks. Bończyka 2.
33. <i>Skolik Franciszek</i>	Król. Huta.
34. <i>Staroń Karol</i>	Katowice, Wandy 12.

35. *Trzempas Bartłomiej*
36. *Twardokęs Leon*
37. *Wodok Franciszek*
38. *Wolny Mikołaj*
39. *Wolny Eryk*
40. *Wróbel Paweł*
41. *Zgorzyński Józef*

Piotrowice, Młyńska 21.
 Radzionków, Kowalska.
 Szczekowice, poczta Czerwionka.
 Rybnik, Łany 7.
 Bykowina, 11 Listopada 16.
 Gostyń, Powstańców 8.
 Chorzów, pl. św. Jana 18.

Uczestnicy kursu II-go:

1. *Blinda Hubert*
2. *Czempka Robert*
3. *Dąbek Paweł*
4. *Krzemek Franciszek*
5. *Lorenz Józef*
6. *Okoń Roman*
7. *Panicz Wojciech*
8. *Piechota Józef*
9. *Różek Gerhard*
10. *Sacher Edward*
11. *Śwadźba Antoni*
12. *Smolnik Mikołaj*
13. *Waldera Eryk*

Bełk, pow. Rybnik.
 Ochojec, Zielona 23.
 Świętochłowice, Vogta 11.
 Kochłowice, Górna 94.
 Rybna, dwór, poczta Strzybnica.
 Cielmice, nr. domu 2.
 Roździeń-Szopienice, Łąk 10.
 Koszęcin, pow. Lubliniec.
 Bujaków, ul. Wiejska.
 Paniowy, pow. Pszczyna.
 Łaziska Górne, Kol. Kieszki 15.
 Gierałtowice, ul. Główna.
 Król. Huta, 3 Maja 24.

Kurs kreśleń technicznych

odbyty w czasie od 11 grudnia 1931 r. do 5 lutego 1932 r.
 w Katowicach.

W dniu 11 grudnia 1931 r. otwarto w Katowicach w gmachu Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych kurs kreśleń technicznych. Program kursu obejmował 42 godziny nauki. Początkowo prowadzono 9 godzin nauki tygodniowo, przy końcu zaś po 6 godzin, a to celem dania możliwości uczniom pracowania poza wykładami, po opanowaniu pierwszych trudności praktycznych.

Celem kursu była *nauka praktycznego przyswojenia sobie podstaw i sposobów kreślarskich przy wykonaniu rysunku technicznego* z uwzględnieniem niezbędnych podstaw z zakresu teorii, a to:

1. Geometrii wykresnej stosowanej, jak: rzutowanie, kreślenie przekrojów, rzuty przestrzenne (aksonometria).

2. Sposoby kreślenia krzywych w płaszczyźnie, a spotykanych w praktyce, jak: elipsa, parabola (połączenia harmoniczne w odlewnictwie i budownictwie), linie jajowe, koszykowe

(główki nitów, rury kanalizacyjne), ślimakowe, wreszcie krzywe cykliczne, w przystosowaniu do wykresu zarysu zębów kół zębatach.

3. Miary, podziałki (skale) i ich stosowanie w praktyce, oraz sposoby kreślarskie podziału okręgu koła na części.

4. Rozwijanie powierzchni brył foremnych i linie przenikające.

5. Normy pisma rysunków technicznych i rodzaje pisma używanego w technice.

6. Normy rysunków technicznych i praktyczne ich wykonanie.

7. Kopjowanie tuszem rysunków technicznych na matryce.

8. Kreślenie różnych części maszyn, rysunków budowlanych i elektrotechnicznych — praktyczne.

Wykłady w początkach kursu, przeplatane były zajęciami praktycznymi, przy użyciu przyborów kreślarskich i na sposób wykonywania rysunków technicznych do potrzeb przemysłowych.

Główny nacisk wywarty był na praktyczną stronę wykonywania rysunków technicznych i opanowania sposobów kreślarskich i techniki kreśleń.

Trudnością przy prowadzeniu kursu był niejednorodny poziom zawodowy uczestników kursu, brak przygotowania, oraz brak przyborów kreślarskich.

Mimo to uczestnicy kursu mieli możliwość zapoznania się w tak krótkim czasie z zadaniem kreślarza w życiu praktycznym i w przemyśle, o celu znajomości rysunku technicznego i jego praktycznym wykonaniu.

Z 20 uczestników, uczęszczających na pierwsze wykłady, 7 odpadło w ciągu kursu ze względów finansowych i trudności napotykaných w opanowaniu przedmiotu; 13 pozostałych uczęszczało z zamiłowaniem i wykazało dużo inicjatywy, wczucia się w technikę rysunku i osiągnęło żądany poziom, któremu brak tylko rutyny.

Uczestnicy kursu, na ćwiczeniach praktycznych pracowali nad rysunkami odpowiadającymi ich zawodowi i życzeniom osobistym, bądź ze szkiców dostarczonych przez wykładowcę, bądź przyniesionych przez siebie, bądź też wreszcie z modeli części maszyn, które ich interesowały. Rysunki techniczne z budownictwa, a nawet z miernictwa uwzględniane były w miarę przygotowania poszczególnych uczestników kursu. nadto zapoznali się z szeregiem rysunków konstrukcyjnych, dostarczonych przez wykładowcę z różnych dziedzin techniki.

Poziom udzielanych wykładów i wskazówek praktycznych uwzględniał również indywidualne zdolności poszczególnych uczestników kursu i wykazaną przez nich inicjatywę.

Brak zaś rysunków wzorowych, jako pokazowych i modeli do kreśleń uzupełniono z własnych zbiorów wykładowcy i z przeróbek w trakcie kursu.

Uczestnicy kursu:

1. <i>Andraszek Eryk</i>	Nowy Bytom, Korfantego 2.
2. <i>Gilewski Felician</i>	Katowice, Młyńska 45.
3. <i>Górecki Fryderyk</i>	Knurów, Wilsona 4.
4. <i>Kłimek Augustyn</i>	Zawodzie, Walerjana 12.
5. <i>Książek Józef</i>	Wełnowiec, Janasa 3.
6. <i>Kszoń Władysław</i>	Wełnowiec, Szpitalna 5.
7. <i>Lacheta Jerzy</i>	Ruda, Bytomska 11.
8. <i>Marcisz Franciszek</i>	Knurów, Wiktorii 4.
9. <i>Magiera Franciszek</i>	Wełnowiec, Józefa Bedera 16.
10. <i>Moll Wilhelm</i>	Orzegów, Bytomska 48.
11. <i>Pyszny Ryszard</i>	Janów, Kopalnia Richthofen.
12. <i>Skworz Jan</i>	Katowice, Markiecki 58.
13. <i>Zajac Leon</i>	Katowice II, Katowicka 13.

Kurs dla elektromonterów oświetleniowych, odbyty od 15 grudnia 1931 r. do 26 lutego 1932 r. w Katowicach.

Kurs dla elektromonterów oświetleniowych, rozpoczęty dnia 15 grudnia 1931 r., ukończono dnia 26. II. 1932 r. Program kursu, jako też bliższe dane podaliśmy w sprawozdaniu naszym za rok 1931.

W roku sprawozdawczym odbyto 37 godzin nauki. Po ukończeniu kursu, w dniu 7. IV. 1932 r. odbył się egzamin, do którego zgłosiło się 11-tu następujących kandydatów:

1. <i>Drynda Ernest</i>	Siemianowice, Kościuszki 2.
2. <i>Kowol Jan</i>	Siemianowice, Kościuszki 2.
3. <i>Kaczyński Wilhelm</i>	Bielszowice, Kopalniana 4.
4. <i>Machwitz Piotr</i>	Chorzów, Królowej Jadwigi 25.
5. <i>Marniok Jan</i>	Kostuchna, Wojciecha 7.
6. <i>Muc Gerhard</i>	Siemianowice, Matejki 10.
7. <i>Ogierman Ryszard</i>	Katowice III, Wolnego 1.
8. <i>Plischke Paweł</i>	Katowice III, Kochanowskiego 2.
9. <i>Poloczek Eryk</i>	Piotrowice, Poczтова 14.
10. <i>Rolnik Paweł</i>	Katowice III, Wojciechowskiego 144.
11. <i>Theda Jerzy</i>	Katowice-Załęże, Lisa 1.

**Kurs przygotowawczy do egzaminów mistrzowskich,
odbyty w czasie od 30 października 1931 r. do 7 marca 1932 r.
w Katowicach.**

W dniu 30 października 1931 r. otwarto w Katowicach, w gmachu Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych kurs przygotowawczy do egzaminów mistrzowskich. Na kurs zapisało się 32 kandydatów, uczęszczało zaś regularnie 23 kandydatów. Nauka odbywała się 3 razy w tygodniu a mianowicie: w poniedziałki, środy i piątki od godz. 17—20-ej.

W roku sprawozdawczym odbyto 77 godzin nauki.

Nauki udzielali:

1. *Dr. Adam Kaczmarek* — ustawodawstwo ogólne i podatkowe, godz. 30.
2. *Jan Blendowski* — księgowość, godz. 25.
3. *Dr. Franciszek Juras* — kalkulacja rzemieślnicza, godz. 35.
4. *Michał Lityński* — nauka o handlu i wekslu, godz. 15; stylistyka i korespondencja, godz. 10.
5. *Prof. Witold Bobiński* — rachunki, godz. 17.

Kurs zakończono egzaminem dnia 14 marca 1932 r., do którego zgłosiło się 20 kandydatów.

Egzamin złożyli:

1. <i>Bramorski Augustyn</i>	Świętochłowice, Wolności 4.
2. <i>Burkot Leon</i>	Pawłów, Wolności 1.
3. <i>Friedrich Henryk</i>	Giszowiec, Modrzejowska 16.
4. <i>Kuczmarek Teodor</i>	Bogucice, Francla 27.
5. <i>Kern Emanuel</i>	Nowe Hajduki.
6. <i>Konowski Wiktor</i>	Giszowiec, Modrzejowska 18.
7. <i>Koźmicki Józef</i>	Król. Huta, Bytomska 44.
8. <i>Kraguljac Rajmund</i>	Bielszowice, Górna 4.
9. <i>Malcharek Józef</i>	Kobiór.
10. <i>Ptok Gerhard</i>	Król. Huta, Pudlerska 16.
11. <i>Rduch Antoni</i>	Mszana, pow. Rybnik.
12. <i>Rogowski Paweł</i>	Dąbrówka Mała, Narutowicza 1.
13. <i>Schnajder Rudolf</i>	Brzeziny Śl., Warszawska 47.
14. <i>Sekula Jan</i>	Wilcza Górna.
15. <i>Szaforz Antoni</i>	Rybnik, Dr. Grażyńskiego 11.
16. <i>Świgoń Antoni</i>	Tychy, Karola Miarki 5.
17. <i>Wacławek Wiktor</i>	Brzeziny Śl., 3 Maja.
18. <i>Wawrzyniak Kazimierz</i>	Bogucice, Markieki 54.

**Kurs „Organizacja utrzymania maszyn elektrycznych
w fabrykach, hutach i kopalniach”,
odbyty w czasie od 22 stycznia do 11 marca 1932 r.
w Katowicach.**

W dniu 22 stycznia 1932 r. otwarto w Katowicach w gmachu Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych kurs „Organizacja utrzymania maszyn elektrycznych w fabrykach, hutach i kopalniach”. Nauki na kursie udzielał *p. Inż. Kazimierz Kiciński*.

Kurs ten zorganizowany przez Śl. I. R. P. dla majstrów, sztygarów i brygadzystów okolicznych zakładów przemysłowych, miał na celu zapoznanie ogółu słuchaczy z zagadnieniem racjonalnego konserwowania maszyn elektrycznych stałych i wirujących.

Ponieważ poruszony temat dotyczył zagadnień naogół mało znanych szerszemu ogółowi elektrotechników, oraz słabo rozpracowanych przez polską literaturę elektrotechniczną, przeto kurs ten miał charakter raczej systematycznego wykładania rzeczy, niepodlegających żadnej szerszej dyskusji.

Na kurs składały się następujące zagadnienia:

Organizacja brygad konserwacyjnych, oraz odpowiedni dobór ludzi z pośród personelu elektrotechnicznego do tych brygad.

Warunki i charakter pracy poszczególnych maszyn elektrycznych w zależności od miejsca ich ustawienia i charakteru napędzanych maszyn.

Podział maszyn elektrycznych na poszczególne części składowe, które ulegają najczęstszemu uszkodzeniu. W związku z tym tematem podano słuchaczom wiele materiału statystycznego, dotyczącego uszkodzeń poszczególnych części maszyn elektrycznych w zakładach przemysłowych, amerykańskich i europejskich.

Strona teoretyczna organizacji konserwacji maszyn, a więc periodyczna kontrola maszyn elektrycznych w ruchu, sposoby sporządzania odpowiednich kartotek i ksiąg ewidencyjnych maszyn elektrycznych konserwowanych, rezerwowych i znajdujących się w naprawie.

Współpraca oddziału elektrotechnicznego z innymi oddziałami danego zakładu przemysłowego pod względem ogólnego nadzoru nad maszynami elektrycznymi, znajdującymi się w ruchu.

Organizacja pracy w lokalnych warsztatach reprezentacyjnych zakładów przemysłowych.

Dobór maszyn rezerwowych pod względem mocy, obrotów, napięcia i wykonania.

Ze względu na dobre zaawansowanie elektrotechniczne słuchaczy, w drugiej części kursu wyłożono zasadnicze pomiary na maszynach elektrycznych stałych i wirujących.

Słuchaczom podano cały szereg podstawowych pomiarów elektrotechnicznych, zastosowanych do warunków przemysłowych i naogół szczupłego sprzętu pomiarowego, jakim przeciętnie rozporządza zakład przemysłowy.

Specjalną uwagę zwrócono na te pomiary, które pozwalają badającemu zorientować się co do stopnia wyzyskania maszyny elektrycznej w ruchu, zdolności jej do przeciążalności, oraz znajomości innych danych elektrycznych.

Celem szerszego rozwinięcia powyższego tematu, który ze względu na ograniczoną ilość godzin kursu nie mógł być dość szczegółowo ujęty, wydano skrypta, podające szczegółowo wszystkie te pomiary, które mogą się zdarzyć w praktyce.

Na specjalną uwagę zasługuje fakt, jak się zdaje dotąd nie praktykowany w Polsce, próby zaznajomienia ludzi o średnim zaawansowaniu elektrotechnicznym z wykresem kołowym silnika indukcyjnego asynchronicznego.

Próba ta dała doskonale wyniki, bowiem słuchacze nie tylko przyswoili sobie zasadę wykresu kołowego, lecz samodzielnie wykonali wykresy kołowe dla 2-ch różnych silników asynchronicznych trójfazowych.

Na specjalne życzenie słuchaczy, kurs został przedłużony o kilka godzin, celem dodatkowego wyłożenia zasady budowy różnego typu instrumentów pomiarowych i transformatorów mierniczych.

Na kurs uczęszczało od początku 25 słuchaczy, ukończyło kurs 23, 2-ch słuchaczy odpadło z powodu kolidowania godzin wykładowych z godzinami pracy tych słuchaczy.

Regularność uczęszczania słuchaczy na kurs, pilność w nauce oraz zainteresowanie wykładanymi przedmiotami były zadowalające.

Po ukończeniu kursu odbyto dwie wycieczki do warsztatów naprawczych firmy A. E. G. w Łagiewnikach i „Wysokoprąd” w Hajdukach Wielkich. Obecnie Śląski Instytut Rzemieślniczo-Przemysłowy jest w trakcie przygotowania materiału do zorganizowania praktycznego kursu konserwacji maszyn

*Organizacja utrzymania maszyn elektrycznych w fabrykach, hutach i kopalniach
w Katowicach od 22. I. do 11. III, 1932 r.*

elektrycznych ze specjalnym uwzględnieniem pomiarów na maszynach elektrycznych.

Uczestnicy kursu:

1. <i>Błaszczak Edward</i>	Nikiszowiec, Mieleskiego 5.
2. <i>Bobiec Józef</i>	Sosnowiec, Gołębia 4.
3. <i>Chmielarski Stanisław</i>	Niwka, 1 Maja.
4. <i>Cichoń Karol</i>	Sosnowiec, f-a Babcock Zieleniewski.
5. <i>Goetze Stanisław</i>	Nikiszowiec, Dolna.
6. <i>Gutek Paweł</i>	Bielszowice, Sportowców 2.
7. <i>Jaronim Józef</i>	Niwka, Mickiewicza.
8. <i>Koffer Bolesław</i>	Jaworzno, Kol. Piłsudskiego 848.
9. <i>Lipski Władysław</i>	Sosnowiec, Podjazdowa 21.
10. <i>Majętniak Mieczysław</i>	Niwka, Główna 10.
11. <i>Marjański Hubert</i>	Lipiny, Piaśniki 37.
12. <i>Markiewicz Jerzy</i>	Kazimierz k. Strzemiesz., kop. Juljusz.
13. <i>Mucha Karol</i>	Jaworzno, J. Kantego.
14. <i>Pessel Józef</i>	Miejskie Szopienice 3.
15. <i>Przemyski Józef</i>	Zagórze, Krakowska 112.
16. <i>Płocica Józef</i>	Brzeziny Śl., Średnia 2.
17. <i>Sajdak Henryk</i>	Sosnowiec, kop. Milowice.
18. <i>Sprawka Władysław</i>	Sosnowiec, Konopnickiej 5.
19. <i>Spyra Ryszard</i>	Nowy Bytom, Dra Grażyńskiego.
20. <i>Szeja Władysław</i>	Nikiszowiec, Kolejowa 9.
21. <i>Wandrusz Ignacy</i>	Brzeziny Śl., Warszawska 5.
22. <i>Wojtyś Ludwik</i>	Klimontów, Główna 1.
23. <i>Zaleski Jan</i>	Kazimierz k. Strzemiesz., kop. Juljusz.

**Kurs dokształcający dla kinooperatorów i ich pomocników,
odbyty w czasie od 15 września 1931 r. do 23 kwietnia 1932 r.
w Katowicach.**

W dniu 15 września 1932 r. otwarto w Katowicach w gmachu Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych I-szy kurs dokształcający dla kinooperatorów i ich pomocników. Kurs zakończono w dniu 23 kwietnia 1932 r. W roku sprawozdawczym odbyto ogółem 127 godzin nauki. Do egzaminu końcowego zgłosiło się 13 kandydatów. W wyniku egzaminu uznano 7 kandydatów, jako uzdolnionych do samodzielnego obsługiwanai aparatury kinoteatralnej, zaś 6 kandydatów jako uzdolnionych na pomocników kinooperatora. Jeden z uczestników przed ukończeniem kursu został powołany do służby wojskowej.

*Kurs dokształcający dla kinooperatorów i ich pomocników w Katowicach
od 15. IX. 1931 do 23. IV. 1932 r.*

Uczestnikami kursu byli:

1. <i>Chrobok Jerzy</i>	Siemianowice, Kino „Kameralne“.
2. <i>Glomb Brunon</i>	Świętochłowice, Vogta 3.
3. <i>Grabowski Eryk</i>	Rydułtowy, Kol. Radlika.
4. <i>Kiersnowski Józef</i>	Katowice II, Czarneckiego 9.
5. <i>Kochanecki Sylwester</i>	Rybnik, Kino „Pałacowe“.
6. <i>Koszczyk Stanisław</i>	Bielszowice, Zabrska 94.
7. <i>Król Hubert</i>	Bielszowice, Główna 153.
8. <i>Langner Jan</i>	Rydułtowy, Szpitalna 4.
9. <i>Martin Adolf</i>	Dąb, Król.-Hucka 170.
10. <i>Płoszczyca Augustyn</i>	Lipiny, Południowa 19.
11. <i>Rembalski Jerzy</i>	Mysłowice, Miarki 25.
12. <i>Roemisch Józef</i>	Rydułtowy, Radlikowiec 30.
13. <i>Szega Stefan</i>	Siemianowice, Kino „Kameralne“.
14. <i>Szoltysik Jan</i>	

Kursy dla palaczy kotłowych i elektromonterów odbyte w czasie od 9 listopada 1931 r. do 31 maja 1932 r. w Bielsku.

Oba kursy, zorganizowane w Bielsku przez Śląski Instytut Rzemieślniczo-Przemysłowy w Katowicach wspólnie z Kołem Bielskiem Polskiego Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Województwa Śląskiego, a to kursy dla palaczy kotłowych i dla elektromonterów, rozpoczęte w pierwszych dniach listopada 1931 r., trwały przez okres 7 miesięcy t. zn. do końca maja 1932 r. Materiał naukowy, przewidziany w programach, został w całości przerobiony i wyczerpany i w dniu 2 czerwca 1932 r. uczestnicy kursów poddani zostali egzaminowi końcowemu przed komisją, w skład której, oprócz wykładowców, wchodził jako przedstawiciel Śl. Instytutu Rzemieślniczo-Przemysłowego w Katowicach dyrektor tegoż i sekretarz, oraz prezes miejscowego Koła Polskiego Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Województwa Śląskiego.

Kurs dla palaczy kotłowych ukończyli i otrzymali zaświadczenia ukończenia następujący kandydaci:

1. <i>Bochenek Antoni</i>	Biała, Lipnicka 7.
2. <i>Czernek Roman</i>	Łodygowice 577.
3. <i>Faruga Antoni</i>	Bestwina 307.
4. <i>Müller Eugenjusz</i>	Czechowice, Kopalnia „Silesia“ 580.
5. <i>Nowak Władysław</i>	Biała, Cyniarska 7.
6. <i>Stanisz Franciszek</i>	Komorowice Śl. 50.
7. <i>Suchanek Tadeusz</i>	Łodygowice 454.
8. <i>Wacłega Władysław</i>	Biała, Lipnicka 7.

*Specjalny Kurs „Palaczy i Elektromonterów
przy Państw. Szkole Przemysłowej
w Bielsku - 1932 r.*

*Kursy dla palaczy kotłowych i elektromonterów w Bielsku
od 9. XI. 1931 do 31. V. 1932 r.*

Kurs dla elektromonterów ukończyli i otrzymali zaświadczenia ukończenia następujący kandydaci:

1. <i>Bubak Jan</i>	Damkowice 2, poczta Wilamowice,
powiat Biała.
2. <i>Bulasz Karol</i>	Komorowice 236, poczta Biała.
3. <i>Cebrat Edward</i>	Rychwałd 101, powiat Żywiec.
4. <i>Gawlas Wiktor</i>	Jasienica 122.
5. <i>Kastelnik Stanisław</i>	Lipnik 164, poczta Biała.
6. <i>Krywult Ferdynand</i>	
7. <i>Kubica Wilhelm</i>	Bielsko, Kazimierza Wielkiego 39.
8. <i>Müller Eugenjusz</i>	Czechowice 580, Kop. „Silesia“.
9. <i>Nycz Andrzej</i>	Pisaczowice 176, poczta Kozy.
10. <i>Stanisz Franciszek</i>	Komorowice Śl. 50.
11. <i>Waciega Władysław</i>	Biała, Lipnicka 7.

Pozatem jeden uczeń, Hess Karol, który uczęszczał na ten kurs, lecz nie przystąpił do egzaminu końcowego, otrzymał poświadczenie uczęszczania. Po przeprowadzonym egzaminie odbyła się wspólna fotografia i nastąpiło rozdanie świadectw.

**Kurs dla nawijaczy maszyn trójfazowych,
odbyty w czasie od 29 kwietnia do 9 czerwca 1932 r.
w Katowicach.**

W dniu 29 kwietnia 1932 r. otwarto w Katowicach w gmachu Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych kurs dla nawijaczy maszyn trójfazowych. Na kurs zapisało się 20 kandydatów, jednak przy początkowych lekcjach odpadło 6-ciu. Kurs ukończyło 14 kandydatów. Program kursu obejmował w 33 godzinach nauki następujące przedmioty:

1. Uzwojenia maszyn trójfazowych normalnych:
 - a) faliste, pętlicowe — w przykładach;
 - b) dwu- i trzypiętrowe, podzielne, uzwojenia z odwróconą drugą fazą — w przykładach;
 - c) przykłady nawinięć maszyn trójfazowych;
 - d) przewijanie maszyn trójfazowych;
 - e) uzwojenie dla maszyn o dużej mocy.
2. Uzwojenia o zmiennej liczbie biegunów w przykładach
tabele zmian ilości obrotów silników trójfazowych.
3. Uzwojenia maszyn prądu stałego w zastosowaniu do maszyn trójfazowych w przykładach — z zastosowaniem tabeli połączeń.

4. Uzwojenia wirników w przykładach:
 - a) uzwojenia normalne z pierścieniami ślizgowymi;
 - b) uzwojenia przecięte prądu stałego;
 - c) uzwojenia zwarte;
 - d) wirniki klatkowe.
5. Uzwojenia przetwornicy 3-fazowej jednotwornikowej.
6. Mechaniczne wykonanie uzwojeń.
7. Izolowanie uzwojeń.
8. Przykład liczbowy uzwojenia stojana silnika asynchronicznego mocy 15 kW, wykonane na posiadowym stojanie.

Po wstępnym zapoznaniu się słuchaczy z uzwojeniami normalnymi, przerabiane były wspólnie przykłady nawinięć mniejszych maszyn.

Prócz tego każdy z uczestników kursu wykonywał uzwojenia jako prace domowe na arkuszach z uwzględnieniem indywidualnych życzeń słuchaczy.

Prac tych wykonali słuchacze sześć, a odnosiły się one do uzwojeń normalnych trójfazowych, spotykanych w przemyśle i uzwojeń otwartych prądu stałego w przystosowaniu do układu trójfazowego.

Z wyrażonego życzenia, przedstawienia do ogólnego omówienia na wykładach wypadków, któreby słuchaczy interesowały, lub które słuchacze spotykali w swej pracy zawodowej, słuchacze nie skorzystali za wyjątkiem paru.

Odnosiło się to do uzwojeń trójfazowych, które słuchacze mogli byli spotkać jako dla siebie niezrozumiałych.

W czasie całego trwania kursu pisane były skrypta i powielane tablice przerobionych uzwojeń, rozdawane do każdego wykładu tak, by każdy ze słuchaczy, o ile nie mógł zanotować i przerysować sam, był w możności bezpośrednio po wykładzie dany materiał gruntownie przerobić i swe spostrzeżenia na następnym wykładzie przedstawić. Do skryptów dołączono odbitkę negatywną uzwojenia wirnika silnika asynchronicznego, pierścieniowego.

Niezależnie od uzwojeń trójfazowych, wyjaśniane były kwestje natury elektryczno-mechanicznej, mające ścisły związek z pracą uzwojanych maszyn i warunkami ich działania, jak rozruch, straty, drgania harmoniczne w uzwojeniach itp.

Brak drutu, izolacji i odpowiedniego lokalu uniemożliwił praktyczne nawijania na posiadanych stojanach silników, co zastąpiono liczbowymi przykładami nawinięcia ich i przewijania na inną ilość obrotów i moc.

Na zakończenie kursu omawiane były sposoby wykonania praktycznego uzwojeń, wyświetlenie rysunków, zajęć montażowych, i nawinięć, przyrządów służących do nawijania i prób oraz inne z zakresu elektryfikacji wysokiem napięciem.

Po ukończeniu kursu odbyła się wycieczka do Warsztatów Elektrycznych, Budowa Maszyn i Aparatów Elektrycznych firmy P. Maniura w Katowicach.

Uczęszczanie uczestników kursu było regularne i uczestnicy okazywali duże zainteresowanie się przedmiotem, zwłaszcza przy nawijaniu posiadanego stojana silnika asynchronicznego.

Kurs ukończyło 14-tu uczestników, którymi są:

1. Januszewicz Paweł	Mysłowice, Piaskowa 25.
2. Kaczyński Wilhelm	Bielszowice, Kopalniana 4.
3. Kalinowski Gotfryd	Giszowiec, Agaty 14.
4. Kempański Emanuel	Kamień, Główna 76.
5. Marcinek Józef	Czerwionka, Graniczna 10.
6. Miller Mieczysław	Golonóg, Stara Wieś 53.
7. Ogórek Franciszek	Kończyce, Wilczka.
8. Paliga Emanuel	Sosnowiec, Czeladzka 31.
9. Tomecki Alfred	Szopienice, Krakowska 18.
10. Wit Stanisław	Król. Huta, Górna 15.
11. Włoczko Leon	Świętochłowice, Długa 45.
12. Wybraniec Paweł	Janów Miejski, Janowska.
13. Zapala Henryk	Dąbrowa Górnicza, Narutowicza 5.
14. Żak Kazimierz	Jaworzno, Jagiellońska 1333.

Z kursów cyklu wykładów z elektrotechniki praktycznej p. t. „Obsługa silników asynchronicznych, trójfazowych, pierścieniowych i krótkozwartych”, odbytego w Katowicach w czasie od dnia 13 maja do 13 czerwca 1932 r., oraz „Co powinien umieć obliczać każdy elektromonter”, odbytego w Katowicach od 29. VI. do 15. VIII. 1932 r.

Na podstawie doświadczeń i obserwacji z już odbytych różnorodnych kursów elektrotechnicznych dla elektromonterów zakładów przemysłowych, uważaliśmy za celowe danie słuchaczom bardziej zwartego materiału z różnorodnych dziedzin elektrotechniki praktycznej, a to przedewszystkiem celem dokładniejszego opanowania warunków i charakteru pracy poszczególnych rodzajów maszyn i urządzeń elektrycz-

ných. W związku z tem został zainicjowany cykl wykładów z elektrotechniki praktycznej, obejmujący następujące kursy:

- I. Obsługa silników asynchronicznych, trójfazowych, pierścieniowych i krótkozwartych — godzin 20.
- II. Obsługa maszyn elektrycznych specjalnych: przetwor-
nic jedno- i dwutworNIKOWYCH, silników asynchronicz-
nych, silników prądu zmiennego zespołów regulujących
system Leonarda itp. — godzin 20.
- III. Obsługa transformatorów olejowych, stacyjnych, ko-
palnianych, słupowych itp. — godzin 15.
- IV. Obsługa małych przenośnych maszyn elektrycznych,
jak ręcznych wiertarek elektrycznych, szlifierek elek-
trycznych, przenośnych transformatorów do zasilania
oświetleniowych lamp przenośnych, wentylatorów
przenośnych itp. — godzin 10.
- V. Co powinien umieć obliczać każdy elektromonter? (pod-
stawowe obliczenia z elektrotechniki) — godzin 15.
- VI. Przyrządy pomiarowe, stosowane w elektrotechnice
praktycznej i zastosowanie ich do pomiarów prądu, na-
pięcia i mocy w prądzie stałym i zmiennym — godz. 10.
- VII. Montaż i obsługa aparatów elektrotechnicznych dla
siły, światła i gospodarstwa domowego — godzin 15.
- VIII. Instalowanie silników i aparatów elektrycznych w za-
kładach przemysłowych (przepisy instalowania, podsta-
wowe obliczenia i sposoby racjonalnego montażu) —
godzin 15.
- IX. Obsługa generatorów prądu zmiennego w elektrow-
niach — godzin 15.
- X. Uziemienie maszyn elektrycznych (odnośne przepisy,
badanie mostkiem Kolrautscha stanu uziemienia, pro-
wadzenie uziemień) — godzin 10.

Każdy z wyżej wymienionych kursów przedstawia dla siebie oddzielną całość praktycznych zagadnień z elektro-
techniki.

Cykl wykładów „Elektrotechnika praktyczna“ rozpo-
częto od następujących kursów:

I. Obsługa silników asynchronicznych, trójfazowych,
pierścieniowych i krótkozwartych — godzin 20.

Na kurs ten uczęszczało 14 słuchaczy, ukończyło kurs
11 słuchaczy.

II. (V-ty) „Co powinien umieć obliczać każdy elektro-
monter?“ Na kurs ten uczęszczało 11 słuchaczy, ukończyło
kurs 10 słuchaczy.

Oba wyżej wymienione kursy, mimo panującego kryzysu i okresu letnich urlopów, gdyż w tym czasie były prowadzone, cieszyły się dość dużym powodzeniem.

Dalszy ciąg następnych kursów został narazie wstrzymany; uważaliśmy bowiem, że wybitnie praktyczny sposób prowadzenia tych kursów da uczestnikom te wiadomości, o jakie nam chodzi.

To też obecnie Śląski Instytut Rzemieślniczo-Przemysłowy jest w trakcie rozbudowy swojej pokazowej i doświadczalnej pracowni elektrotechnicznej w takim zakresie i na taką miarę, aby mogła ona posłużyć do urządzania wszelkiego rodzajów praktycznych kursów z elektrotechniki. Prace te, mimo całego szeregu trudności natury materialnej, są tak daleko posunięte, iż rokuja nadzieję uruchomienia następnych kursów z cyklu „Elektrotechnika praktyczna“ już w bieżącym roku.

Kierownikiem obydwu odbytych kursów był inż. *Kazimierz Kiciński*.

Uczestnicy kursu

„Obsługa silników asynchronicznych, trójfazowych, pierścieniowych i krótkozwartych“:

1. <i>Białka Wacław</i>	Bieruń Stary, „Lignoza“.
2. <i>Dubiel Roman</i>	Dąbrówka Mała, Siemianowicka 9.
3. <i>Chmielarski Feliks</i>	Jaworzno, „Azot“.
4. <i>Głania Antoni</i>	Bieruń Stary, „Lignoza“.
5. <i>Ilk Jan</i>	
6. <i>Malczyk Józef</i>	Katowice, Opolska 3.
7. <i>Rydel Hermann</i>	Bieruń Stary, „Lignoza“.
8. <i>Siekiera Teodor</i>	Szopienice, Wałowa 8.
9. <i>Szczepański Piotr</i>	Jaworzno, „Azot“.
10. <i>Szmatloch Reinhold</i>	Brzeziny Śl., Kol. Jutrzyny 5.
11. <i>Świerkosz Otton</i>	Jaworzno, Robak 1512.

Uczestnicy kursu

„Co powinien umieć ubliczać każdy elektromonter“:

1. <i>Białka Wacław</i>	Bieruń Stary, „Lignoza“.
2. <i>Dubiel Roman</i>	Dąbrówka Mała, Siemianowicka 9.
3. <i>Dragon Wiktor</i>	Orzegów, Kościelna 10 a.
4. <i>Głania Antoni</i>	Bieruń Stary, „Lignoza“.
5. <i>Komander Józef</i>	Dąbrówka Mała, Hallera 2.
6. <i>Malczyk Józef</i>	Katowice, Opolska 3.
7. <i>Siekiera Teodor</i>	Szopienice, Wałowa 8.
8. <i>Szmatloch Reinhold</i>	Brzeziny Śl., Kolonia Jutrzyny 5.

9. Świerkosz Otton
10. Wit Stanisław

Jaworzno, Robak 1512.
Król, Huta, Górna 15.

**Kurs modniarsko-kwiaciarski,
odbyty w czasie od 29 lutego do 15 czerwca 1932 r.
w Katowicach.**

W dniu 29 lutego 1932 r. rozpoczęto w Katowicach przy 17-tu uczestniczkach kurs modniarsko-kwiaciarski w Śląskich Technicznych Zakładach Naukowych przy ul. Krasińskiego. Naukę na kursie prowadziła p. *Stanisława Kowalczykowa* z Dąbrowy Górniczej, zawodowa instruktorka modniarstwa i zdobnictwa.

Nauka odbywała się według niżej podanego programu, 4 razy po 20 godzin, a w ostatnim miesiącu 5 razy po 25 godzin w tygodniu.

Program trzymiesięcznego kursu modniarstwa.

I-szy miesiąc: Tygodniowo godzin 13. Regulamin modniarstwa, teoria powstania kapelusza; metodyka fasonu kapelusza z różnych rodzajów materiału: łyka, groliny, muślinu; główki kapeluszy różnych fasonów: z łyka, groliny, muślinu. II-gi miesiąc: tygodniowo 13 godzin. Fasonowanie filcowych kapeluszy: nicowanie, pranie, czyszczenie, zmniejszanie, powiększanie itp., oraz układanie w rozmaite fasony; berety. III-ci miesiąc: tygodniowo 13 godzin. Kapelusze z aksamitu, borty, jedwabiu, gazy, krepy itd. według ostatniej mody z żurnalu.

Zaznajomienie w toku zajęć praktycznych z najważniejszymi przyborami, materiałami i dodatkami modniarskimi, ich pochodzeniem, gatunkiem i ceną, kalkulacja wykonanych robót.

Program kursu wyrobu kwiatów sztucznych.

Organizacja. Kurs trwa 1 miesiąc i obejmuje 55 godzin nauki. Nauka odbywa się 3 razy na tydzień po 5 godzin. Opłata za kurs wynosi 20 zł. Uczestniczki kursu otrzymają poświadczenie uczęszczania na kurs.

Cel kursu. Celem kursu jest praktyczne zapoznanie uczestniczek z wyrobem sztucznych kwiatów z resztek materiałów pracowni modniarskiej z uwzględnieniem panującej mody.

Materiał nauczania obejmuje: 1. Niezbędne wiadomości teoretyczne, udzielane w toku zajęć praktycznych a dotyczące: rodzajów kwiatów sztucznych i ich zastosowania, materiałów używanych, dodatków, narzędzi pracy, najprostszych technik wyrobu kwiatów, zestawień barwnych itd. 2. Zajęcia praktyczne z zakresu wyrobu kwiatów sztucznych dla celów modniarskich (butonierki, ozdoba kapeluszy) oraz dekoracyjnych dla mieszkań, wystaw sklepowych). Uczennice zapoznają się jedynie z najłatwiejszymi technikami bez uwzględnienia apretowania, farbowania i malowania materiałów. Materiały używane: filc, sukno, pióra, aksamit, cerata, skóra, futra, włóczka, tasiemka, wstążka, szneta, georgetta, lotos, wata drzewna, korale i celuloid, gaza i sznur. 3. Kalkulacja wykonanych robót.

Uczestniczki wyżej wspomnianych kursów można podzielić na 3 grupy: 1. panienki pracujące w magazynach, które były przez właścicielki przysłane lub się same zgłosiły; 2. panie uczące się przed paru laty, a które zaniedbały swą wiedzę zawodową i chcące wznowić swą pracę modniarską; 3. panie, które zostały przyjęte na kilka wolnych miejsc w celu dopełnienia kursu, składały się przeważnie z samouków, z których mniej zdolne odpadły w pierwszych dniach, natomiast zostały przyjęte na ich miejsce inne. Na kurs uczestniczki bardzo regularnie uczęszczały i skorzystały dużo, rozumiejąc swoją korzyść. Przy zapisywaniu na kurs było wiele zainteresowania przeważnie ze strony bezrobotnych, lecz kryzys uniemożliwił im korzystanie z nauki, gdyż oprócz opłat miesięcznych potrzebne były niezbędne narzędzia oraz materiały do nauki tak, że musiały zrezygnować.

Dwa wyżej wspomniane kursy zostały przedłużone o jeden miesiąc w stosunku do określonej ilości godzin na kursie, celem przygotowania przez uczestniczki eksponatów na mającą się odbyć wystawę, która miała utwierdzić przekonania nie tylko Dyrekcji Instytutu, ale i zwiedzającej publiczności, co można uzyskać w względnie krótkim czasie przy obopólnej pracy i należytem zrozumieniu.

Jak wielce pożyteczne są podobne kursy, dowodzi okoliczność, że uczestniczki wyraziły gorące podziękowania

instruktorce p. *St. Kowalczykowej*. Wystawa prac uczestniczek kursu została urządzona wspólnie z Żeńską Szkołą Zawodową, mieszczącą się w tymże gmachu w Katowicach w celu zmniejszenia kosztów, związanych z urządzeniem wystawy. Uroczyste otwarcie wystawy nastąpiło w obecności Dyrektorki Żeńskiej Szkoły Zawodowej w Katowicach p. *Zbrojowej*, p. Wizytatora szkół zawodowych inż. *M. Kwiecińskiego*, p. dyr. Instytutu inż. *M. Bizonia* i wielu innych. W drugim dniu wystawę zaszczylili swą obecnością P. Minister Przemysłu i Handlu oraz Wicemarszałek Sejmu; P. Minister Przemysłu i Handlu *Kozłowski* żywo interesował się poszczególnymi pracami uczestniczek.

Wystawę, z powodu bardzo dużego zainteresowania, przedłużono o jeden dzień tak, iż trwała ona trzy dni.

Uczestniczki kursu:

1. <i>Brzostowska Stefania</i>	Mysłowice, Powstańców 21.
2. <i>Cebówna Emilia</i>	Kazimierz, kop. Kazimierz.
3. <i>Fass Anna</i>	Katowice, 3 Maja 36.
4. <i>Głódkówna Antonina</i>	Niwka 56.
5. <i>Grabusińska Anna</i>	Dąbrowa Górnicza, 3 Maja 3.
6. <i>Kanwiszerówna Daniela</i>	Dąbrowa Górnicza, Dębowa 6.
7. <i>Kurkówna Agnieszka</i>	Michałkowice, Kościelna 21.
8. <i>Linsnerowa Dorota</i>	Katowice, Krakowska 92.
9. <i>Lorenz Adelajda</i>	Katowice III, Załęska Hałda.
10. <i>Łuszkowa Marja</i>	Załęże, Wojciechowskiego 155.
11. <i>Macalikówna Marja</i>	Katowice, Hetmańska 7.
12. <i>Malotówna Alfreda</i>	Będzin, Ksawerowska 58.
13. <i>Michalczykowa Marja</i>	Król. Huta, pl. Mickiewicza.
14. <i>Preisnerowa Janina</i>	Dąbrówka Mała, Szpitalna 2.
15. <i>Węgrowska Ewa</i>	Katowice, Wita Stwosza 4.
16. <i>Wollerówna Marja</i>	Jędrzejów, 11 Listopada 5.
17. <i>Wyciskówna Anna</i>	Szopienice, Ściborskiego 3.

Specjalny kurs języka polskiego, odbyty w czasie od 5 lutego do 4 lipca 1932 r. w Królewskiej Hucie.

W dniu 5 lutego 1932 r., na życzenie Cechu Krawczyń Królewskiej Huty, pow. Świętochłowice, otwarto w Król. Hucie w szkole handlowej przy ul. Dra Urbanowicza specjalny kurs języka polskiego dla rzemieślników. Na kurs zapisały się 24 kandydatki, jednak już przy kilku początko-

wych lekcjach 8 kandydatek odpadło. Pod koniec kursu odpadły 4 uczestniczki tak, że kurs ukończyło 12.

Nauki na kursie udzielali:

1. *Prof. Witold Bobiński* — ustawodawstwo przemysłowe, godzin 30.
2. *Gruszka Edward* — język polski, godzin 58.

Lekcje odbywały się w poniedziałki i piątki od godziny 18,30 do 20.30.

Uczestniczki kursu:

1. <i>Bajer Marja</i>	Siemianowice, Barbary 14.
2. <i>Czakał Małgorzata</i>	Król. Huta, pl. Matejki 1.
3. <i>Dombroth Marta</i>	Świętochłowice, Wolności 3.
4. <i>Falkus Hildegarda</i>	Nowy Bytom, Podgórze 3.
5. <i>Konieczna Adelajda</i>	Wielkie Hajduki, Mickiewicza 8.
6. <i>Miczka Aniela</i>	Świętochłowice, Wolności 39.
7. <i>Mnich Gertruda</i>	Wielkie Hajduki, 3 Maja 14.
8. <i>Musiół Rozalja</i>	Ruda, Miarki 5.
9. <i>Mückstein Elżbieta</i>	Król. Huta, Sobieskiego 19.
10. <i>Mückstein Otylia</i>	Król. Huta, Sobieskiego 19.
11. <i>Staniek Rozalja</i>	Chropaczów, Bytomska 23.
12. <i>Pietrucha Leon.</i>	Siemianowice, Głowackiego 10.

Kurs dla palaczy kotłowych, odbyty w czasie od 25 kwietnia do 15 lipca 1932 r. w Katowicach.

W dniu 25 kwietnia 1932 r. rozpoczęto w Katowicach w gmachu Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych kurs dla palaczy kotłowych. Na kurs zapisało się 15 kandydatów, z których 14 ukończyło kurs z wynikiem pomyślnym. Lekcje na kursie odbywały się trzy razy w tygodniu po 3 godziny dziennie od 18-tej do 21-ej. Nauki udzielali:

1. *Inż. Klemens Rusek* — naukę o kotłach, godzin 72.
2. *Dr. Adam Kaczmariski* — rachunki, godzin 19½, oraz język polski, godzin 19½.

Całość programu obejmowała godzin 111.

W trakcie trwania kursu przedmiot „język polski“, obejmujący godzin 19½, powiększono do godzin 21½ tak, że ogółem odbyto godzin 113.

Zaświadczenia ukończenia kursu otrzymali:

1. <i>Bełkowski Edward</i>	Nikiszowiec, Dolna 7.
2. <i>Chmiel Franciszek</i>	Siemianowice, Mysłowicka 2.

3. *Hahn Alions*
4. *Jędrusko Józef*
5. *Kraut Wiktor*
6. *Latta Wiktor*
7. *Lackstein Edward*
8. *Mzyk Antoni*
9. *Nowak Wilhelm*
10. *Opiekła Wilhelm*
11. *Polesz Emil*
12. *Ryś Rutin*
13. *Twardzik Jan*
14. *Przystolik Teofil*

Siemianowice, Korfantego 13.
 Janów, Mikołowska 27a.
 Rożdzień, Wałowa 8.
 Katowice III, Wojciechowskiego 172.
 Katowice, Koszutka 6.
 Wełnowiec, Agnieszki.
 Katowice, Dębowa 53.
 Ruda, Szyb Walenty 27.
 Giszowiec, Samobrony 2.
 Giszowiec, 1-go Maja 19.
 Giszowiec, 1-go Maja 27.
 Szopienice, Dworcowa 27.

**Kurs przygotowawczy dla egzaminów mistrzowskich,
 odbyty w czasie od 19 maja do 26 lipca 1932 r.
 w Katowicach.**

W dniu 19 maja 1932 r. rozpoczęto w Katowicach w gmachu Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych kurs przygotowawczy do egzaminów mistrzowskich. Na kurs zapisało się 18 kandydatów, z których 14, uczęszczając regularnie na kurs, ukończyło go. Naukę na kursie prowadzono 5 razy w tygodniu po 3 godziny dziennie w godzinach wieczornych. Nauki na kursie udzielali:

1. *Inż. Mieczysław Bizoń* — rachunki, godzin 25.
2. *Dr. Franciszek Juras* — kalkulacja rzemieślnicza, godzin 35.
3. *Dr. Adam Kaczmarek* — ustawodawstwo ogólne i podatkowe, godzin 30, oraz nauka o handlu i o wekslu, godzin 15.
4. *Karol Kotas* — księgowość, godzin 25.
5. *Michał Lityński* — stylistyka i korespondencja, godzin 10.

W trakcie trwania kursu okazało się niemożliwym wyczerpanie materiału z przedmiotu „rachunki” w 15-tu przewidzianych godzinach, wobec czego liczbę tę powiększono do godzin 25.

Kurs zakończono w dniu 26 lipca 1932 r., zaś egzamin urządzono 28 lipca 1932 r.

Do egzaminu zgłosiło się 16 kandydatów, z czego z wynikiem pomyślnym złożyło go 15-tu, mianowicie:

1. <i>Wilhelm Banert</i>	Mysłowice, Klemana 6.
2. <i>Bulka Alojzy</i>	Szarlej, Piekarska 33.
3. <i>Dudzik Alojzy</i>	Siemianowice, Jana Sobieskiego 10.
4. <i>Fiala Jerzy</i>	Król. Huta, Bogdaina 9.

5. *Grzywok Henryk*
6. *Kancierz Wacław*
7. *Leszczorz Leon*
8. *Leśniak Paweł*
9. *Mitas Stefan*
10. *Noras Ludwik*
11. *Nawrocki Jan*
12. *Nowak Robert*
13. *Reczek Paweł*
14. *Wieczorek Alojzy*
15. *Rabstein Alfons*

- Halemba, Młyńska 37.
- Katowice, Stawowa 17.
- Król. Huta, Melanji Parczewskiej 2.
- Chorzów, plac Piastowski 20.
- Katowice, Mikołowska 51.
- Bieruń Stary, Słowackiego 2.
- Imielin, Kościuszki 7.
- Brzeszcze, pow. Pszczyna.
- Dąbrówka Mała, Hallera 4.
- Dąbrówka Wielka, Kościuszki 55.
- Szarlej, Radzionkowska 8.

**Radjowy kurs informacyjny,
odbyty w czasie od 24 maja do 27 lipca 1932 r.
w Katowicach.**

Radjowy kurs informacyjny rozpoczęto dnia 24-go maja 1932 r. w Katowicach w gmachu Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych z 32-ma kandydatami. Kurs ukończyło 16 kandydatów. Ubytek słuchaczy tłumaczyć należy w 1-szym rzędzie kryzysem, a następnie okresem wakacji i urlopów. Celem kursu było zapoznanie elektromonterów, kupców radiowych i radioamatorów z zagadnieniem odbioru radiowego, typami i instalacją aparatów odbiorczych, instalacją anten oraz z przyrządami muzyki elektrycznej.

Program kursu był następujący:

1. Encyklopedia elektrotechniki: Teoria godz. 4. Ćwiczenia praktyczne godz. 4. Pojęcie elektronu i jonu. Ładunek i pole elektryczne. Napięcie, pojemność i ilość elektryczności. Kulomb, Volt, Farad. Kondensatory i sposoby ich łączenia. Ruch elektronów. Prąd elektryczny. Prawo Ohma. Amper, Ohm. Oporność i przewodność. Łączenie oporów. Prąd stały i zmienny. Źródła energii elektrycznej. Zasadnicze pojęcia magnetyzmu i elektromagnetyzmu. Indukcja i samoindukcja. Cewki indukcyjne i ich rodzaje. Własności prądu zmiennego. Pojęcie o maszynach elektrycznych prądu stałego i zmiennego. Pojęcie o telegrafii i telefonii. Przyrządy pomiarowe.

2. Pojęcie o ruchu drgającym i falowym: Teoria godz. 2. Ruch drgający: okres, amplituda, częstotliwość. Ruch falowy: długość fali, szybkość rozchodzenia się fal. Rodzaje fal. Ruch falowy jako czynnik przenoszenia energii. Rodzaje energii spotykanych w przyrodzie. Wykresy drgań i prądów zmiennych.

3. **Obwody drgające i sposoby otrzymywania drgań elektromagnetycznych.** Teoria godz. 4. Pojemność i samoindukcja w obwodach prądu zmiennego. Rezonans elektryczny. Obwód drgający zamknięty i jego własności. Pobudzanie do drgań obwodów zamkniętych. Obwody drgające otwarte. Anteny, uziemienia i przeciwwagi. Rodzaje anten. Pojęcie o stacjach nadawczych iskrowych.

4. **Rozchodzenie się fal elektromagnetycznych i sposoby ich wykrywania.** Teoria godz. 2. Własności fal elektromagnetycznych i ich rozchodzenie się dookoła globu ziemskiego. Wpływ temperatury i oświetlenia. Zjawisko fadingu. Przenikanie fal e.m. Natężenie pola e.m. Zasada odbioru. Detektory stykowe. Słuchawki. Termoelementy.

5. **Zasady działania lamp katodowych oraz zastosowanie ich w radiokomunikacji.** Teoria godz. 4. Ćwiczenia praktyczne godz. 4. Zjawiska zachodzące przy wysokich temperaturach. Lampy dwuelektrodowe. Układy prostownikowe lamp dwuelektrodowych. Zastosowanie lamp dwu i trójelektrodowych jako detektora w układzie detekcji anodowej i siatkowej. Lampa trójelektrodowa jako: wzmacniacz oporowy, dławikowy i transformatorowy niskiej częstotliwości, oraz wzmacniacz wysokiej częstotliwości w układzie dławikowym, oporowym, transformatorowym i rezonansowym. Zastosowanie lamp trójelektrodowych. Lampy wieloelektrodowe. Generatory lampowe drgań elektromagnetycznych.

6. **Budowa odbiorników kryształkowych i lampowych.** Teoria godz. 5. Praktyka godz. 10. Odbiorniki kryształkowe: suwakowy, warjometryczny, kondensatorowy z niedostrajalną anteną, z dopasowaniem sprzężenia obwodu detektorowego. Odbiorniki lampowe: audjon, ultra-audjon, rezonansowy, neutrodyna, superheterodyna w układach prądu stałego i zmiennego. Wzmacniacze niskiej częstotliwości: oporowe, transformatorowe, dławikowe, mieszane, Loftin-White. Odbiór sygnałów telegraficznych.

7. **Głośniki.** Teoria godz. 1. Ćwiczenia praktyczne godz. 1. Głośniki: elektromagnetyczne, dynamiczne, statyczne. Dobór lamp głośnikowych. Połączenia głośników.

8. **Fale krótkie.** Teoria godz. 2. Historia. Zasady rozchodzenia się fal krótkich. Pojęcie o nadajnikach krótkofalowych. Odbiór fal krótkich: anteny, typy odbiorników. Fale ultrakrótkie.

9. **Pojęcie o stacjach nadawczych radiofonicznych.** Wycieczka do Brynowa godz. 1.

10. **Muzyka elektryczna.** Teoria godz. 1. Wzmacniacze wielkiej mocy, mikrofony, gramofony, adaptory gramofonowe.

11. **Przeszkody w odbiorze radiowym.** Teoria godz. 1. Wpływ stacji lokalnej. Eliminatory. Interferencja stacji. Filtry wstępowe. Przeszkody elektryczne i ich usuwanie.

12. **Budowa i zastosowanie komórki fotoelektrycznej.** Teoria godz. 2. Praktyka godz. 1. Zjawiska fotoelektryczne, fotokomórki i fotoelementy. Zastosowanie komórek fotoelektrycznych w kinematografii, telewizji i sygnalizacji.

13. **Przepisy prawne dotyczące użycia radjofonii w Rzeczypospolitej Polskiej.** Teoria godz. 1.

Razem: Teoria godzin 29

Praktyka „ 21

godzin 50

Nauki na kursie udzielali:

1. *Karol Miłobędzki*, Kierownik Wydziału Technicznego Rozgłośni Katowickiej Polskiego Radja.
2. *Jan Ciachotny*, technik tej Rozgłośni.
3. *Piotr Panek*, Podinspektor Kontroli Polskiego Radja.

Program kursu obejmował 50 godzin nauki a mianowicie: 36 godzin teorii z pokazami i 14 godzin zajęć praktycznych. Z uwagi na niemożność wyczerpaniu materiału w poprzednio ustalonej ilości godzin, przewidzianą liczbę godzin powiększono do 56. Kurs dysponował dużą salą wykładową, oraz laboratorium, wyekwipowanem przez Śląski Instytut Rzemieślniczo-Przemysłowy. Sprzęt szkolny składa się: z poprzednich kursów, oraz pożyczonych przez Polskie Radio, firmę Telefunken, Philips i Kr. F-kę Kab. Szematy do budowy odbiorników podarowała firma „Tungsram“.

Kursy tego rodzaju są bezwzględnie potrzebne w każdym sezonie radiowym t. j. w miesiącach jesiennych.

Bezpłatne informacyjne kursy kroju bielizny dla córek i żon bezrobotnych oraz inwalidów.

W trakcie trwania w Katowicach kursu kroju sukien damskich, instruktorka tegoż kursu p. *St. Faryniakowa* wyraziła gotowość urządzenia kilku bezpłatnych informacyjnych kursów kroju bielizny dla córek i żon bezrobotnych, jako też inwalidów. W tym celu Instytut wysłał odpowiednie pisma do urzędów gminnych trzech powiatów a mianowicie: katowickiego, świętochłowickiego i pszczyńskiego. Na skutek zgłoszenia przez poszczególne urzędy gminne dostatecznej

ilości kandydatek. Instytut urządził cztery kursy, które, jak z przytoczonych spisów wynika, cieszyły się dużym wzięciem. Kursy prowadzono według następującego programu:

1. **Bielizna niemowlęca.** Nauka sporządzania formy na koszulkę, staniczek i majteczki pieluszkowe. Wymiar poduszki.
2. Nauka brania miary na figurze. Rysowanie formy podstawowej bluzki: przodu, pleców i rękawa.
3. Nauka sporządzania formy na całą suknię, żakietu, płaszcza, szlafrocza, fartuszka i koszuli nocnej.

Wykonano przez uczestniczki bezpłatnego informacyjnego kursu kroju bielizny dla córek i żon bezrobotnych oraz inwalidów w Kończycach, 1932 r.

4. Rysowanie staniczka, spódnicy, koszuli męskiej i ka-
lesonów.

Nauka odbywała się sposobem poglądowym przy po-
mocy „szablonów krawieckich”, opatentowanych za Nr. 90.
Czas trwania nauki 12 godzin.

**Uczestniczki kursu odbytego w Wielkich Hajdukach
w czasie od 23—29 września 1932 r.**

1. Apostel Helena	Wielkie Hajduki, Krakowska 151.
2. Apostel Marja	Wielkie Hajduki, Krakowska 151.
3. Bellok Marja	Wielkie Hajduki, Kol. Hutnicza.

Bezpłatny informacyjny kurs kroju bielizny dla córek i żon bezrobotnych oraz inwalidów, odbyty w Kamieniu w czasie od 30. IX. do 6. X. 1932 r.

4. Bizoń Marja	Wielkie Hajduki, Kalina 49.
5. Chytry Berta	Wielkie Hajduki, Długa 37.
6. Fritz Elżbieta	Wielkie Hajduki, Jagiellońska 12.
7. Fitzek Małgorzata	Wielkie Hajduki, Kalina 99.
8. Geötz Małgorzata	Wielkie Hajduki, Stelmacha 14.
9. Golasz Łucja	Wielkie Hajduki, św. Florjana 8.
10. Gogolokówna H.	Wielkie Hajduki, Słowackiego 3.
11. Gruszka Jadwiga	Wielkie Hajduki, Jagiellońska 12.
12. Ignacy Cecylja	Wielkie Hajduki, 16-go Lipca 60.
13. Kornas Gertruda	Wielkie Hajduki, Krakowska 142.
14. Kuta Agnieszka	Wielkie Hajduki, Krakowska 142.
15. Lesznik Anna	Wielkie Hajduki, Jagiellońska 12.
16. Lesznik Elżbieta	Wielkie Hajduki, Jagiellońska 12.
17. Palmer Małgorzata	Wielkie Hajduki, Moniuszki 7.
18. Piątek Agnieszka	Wielkie Hajduki, Jagiellońska 12.
19. Piechaczek Klara	Wielkie Hajduki, Szopena 8.
20. Piechaczek Sydia	Wielkie Hajduki, 16-go Lipca 60.
21. Podstawa Marja	Wielkie Hajduki, 16-go Lipca 50.
22. Poloczek Marja	Wielkie Hajduki, Krakowska 145.
23. Skopp Cecylja	Wielkie Hajduki, Stelmacha 14.
24. Szykowska Rozalja	Wielkie Hajduki, Francuska 5.
25. Szymura Łucja	Wielkie Hajduki, Stelmacha 16.
26. Świentek Łucja	Wielkie Hajduki, Długa 69.

27. *Weiserówna Monika*
28. *Wolanówna Jadzia.*

Wielkie Hajduki, 16-go Lipca 29.
Wielkie Hajduki, Kalina 98.

Uczestniczki kursu odbytego w Kamieniu w czasie od 30. IX. do 6. X. 1932 r.

1. <i>Albrecht Marja</i>	Kamień, Główna 48.
2. <i>Baronowa Anna</i>	Kamień, Główna 11.
3. <i>Baronówna Berta</i>	Kamień, Główna 11.
4. <i>Baron Zofja</i>	Kamień, Główna 139.
5. <i>Bauer Marja</i>	Kamień, Główna 34.
6. <i>Ciomkówna Małgorzata</i>	Kamień, Szkolna 9.
7. <i>Dobias Gertruda</i>	Kamień, Główna 55.
8. <i>Dziuba Agnieszka</i>	Kamień, Główna 36.
9. <i>Ferdyn Marja</i>	Kamień, Główna 76.
10. <i>Gerlicz Agnieszka</i>	Kamień, Główna 21.
11. <i>Jenszek Marja</i>	Kamień, Polna 157.
12. <i>Jendroszczyk Jadwiga</i>	Kamień, Główna 68.
13. <i>Jureszek Gertruda</i>	Kamień, Polna 157.
14. <i>Karch Jadwiga</i>	Kamień, Główna 138.
15. <i>Kamradowa Marja</i>	Kamień, Główna 91.
16. <i>Kabusówna Agnieszka</i>	Kamień, Główna 90.
17. <i>Kotulówna Waleska</i>	Kamień, Główna 145.
18. <i>Kulańska Marta</i>	Kamień, Główna 123.
19. <i>Ledwoń Emilia</i>	Kamień, Równoległa 20.
20. <i>Mandrela Fr.</i>	Kamień, Główna 19.
21. <i>Matonianka Helena</i>	Kamień, Główna.
22. <i>Nowak Klara</i>	Kamień, Powstańców 151.
23. <i>Opara Elżbieta</i>	Kamień, Główna 27.
24. <i>Oparowa Marja</i>	Kamień, Główna 90.
25. <i>Otto Berta</i>	Kamień, Równoległa 19.
26. <i>Owczarek Helena</i>	Kamień, Główna 18.
27. <i>Pawelczykowa Julia</i>	Kamień, Szkoła Powszechna.
28. <i>Październiak Anna</i>	Kamień, Główna 12.
29. <i>Poledniok Gertruda</i>	Kamień, Główna 16.
30. <i>Poloczkowa Józefa</i>	Kamień, Główna 1.
31. <i>Rabstein Marja</i>	Kamień, Główna 18.
32. <i>Radwańska Marja</i>	Kamień, Polna 70.
33. <i>Sieja Marta</i>	Kamień, Główna 136.
34. <i>Sonka Zofja</i>	Kamień, Główna 4.
35. <i>Stefańska Helena</i>	Kamień, Główna 72a.
36. <i>Świder Anna</i>	Kamień, Główna 42.
37. <i>Świder Marja</i>	Kamień, Polna 70.
38. <i>Tomowa Marta</i>	Kamień, Główna 6.

39. *Trzeja Elżbieta*
40. *Widera Marja*
41. *Witasowa Anna*
42. *Wolfówna Gertruda*
43. *Wojcikowa Gertruda*
44. *Wójcik Marja*
45. *Wójcik Tekla*
46. *Ziaja Gertruda*
47. *Ziembą Marja*
48. *Zok Joanna*
49. *Żółciak Jadwiga*
50. *Żółciak Marja*

- Kamień, Powstańców 151.
- Kamień, Równoległa 20.
- Kamień, Główna 54.
- Kamień, Szkolna 9.
- Kamień, Główna 90.
- Kamień, Główna 43.
- Kamień, Główna 4.
- Kamień, Główna 90.
- Kamień, Główna 133.
- Kamień, Główna 145.
- Kamień, Główna 132.
- Kamień, Równoległa 19.

**Uczestniczki kursu odbytego w Brzozowicach w czasie
od dnia 5—7 października 1932 r.**

1. <i>Baron Wiktorja</i>	28. <i>Michalik Rozalja</i>
2. <i>Bialas Emilja</i>	29. <i>Moczygeba Hildegarda</i>
3. <i>Bula Wiktorja</i>	30. <i>Olszówna Pelagja</i>
4. <i>Bybiółka Franciszka</i>	31. <i>Poloczek Albertina</i>
5. <i>Cylary Marja</i>	32. <i>Poloczek Marta</i>
6. <i>Franielczyk Brygida</i>	33. <i>Pelka Marta</i>
7. <i>Franielczyk Julja</i>	34. <i>Przewoźnik Marja</i>
8. <i>Goj Agnieszka</i>	35. <i>Respondek Hildegarda</i>
9. <i>Imiolczyk Marja</i>	36. <i>Rudek Gertruda</i>
10. <i>Janik Ema</i>	37. <i>Rendkowski Berta</i>
11. <i>Koziółek Marja</i>	38. <i>Richter Matylida</i>
12. <i>Krawczyk Gertruda</i>	39. <i>Szwarc Marja</i>
13. <i>Koźlorz Wiktorja</i>	40. <i>Siwy Tekla</i>
14. <i>Koza Jadwiga</i>	41. <i>Swoboda Marta</i>
15. <i>Katka Anna</i>	42. <i>Sieja Genowefa *</i>
16. <i>Kubica Magdalena</i>	43. <i>Świtała Waleska</i>
17. <i>Kubica Marja</i>	44. <i>Tobor Marja</i>
18. <i>Kubica Gertruda</i>	45. <i>Trzoński Julja</i>
19. <i>Kubicowa Anna</i>	46. <i>Waloszczyk Regina</i>
20. <i>Kulik Marja</i>	47. <i>Waloszczyk Jadwiga</i>
21. <i>Kuś Albina</i>	48. <i>Wolf Klara</i>
22. <i>Liwowska Klara</i>	49. <i>Zoborowska Klara</i>
23. <i>Liwowska Karolina</i>	50. <i>Rajchmann Hildegarda</i>
24. <i>Liwowska Kunygunda</i>	51. <i>Staszek Helena</i>
25. <i>Liwowska Rozalja</i>	52. <i>Łapok Helena</i>
26. <i>Markewka Elżbieta</i>	53. <i>Albrecht Rozalja</i>
27. <i>Morawiec Berta</i>	

**Uczestniczki kursu odbytego w Kończycach w czasie
od dnia 11—13 października 1932 r.**

1. <i>Bartuszkówna Aniela</i>	Bielszowice, Zabrska 77.
2. <i>Ciupa Klara</i>	Bielszowice, Górnicza 2.
3. <i>Fręki Katarzyna</i>	Kończyce, Wilczka 48.
4. <i>Gołąb Marta</i>	Kończyce, Wiejska 9.
5. <i>Gołąb Matylda</i>	Kończyce, Powstańców 1.
6. <i>Golla Paulina</i>	Kończyce, Wilczka 9.
7. <i>Gnielka Łucja</i>	Pawłów, Główna 15.
8. <i>Halemba Rozalja</i>	Bielszowice, Główna 244.
9. <i>Halemba Zofja</i>	Bielszowice, Główna 244.
10. <i>Hołewa Marta</i>	Kończyce, Paderewskiego 3.
11. <i>Jesina Helena</i>	Bielszowice, Główna 244.
12. <i>Kaduk Julja</i>	Kończyce, Wilczka 47.
13. <i>Kaldonek Julja</i>	Kończyce, 3-go Maja 13.
14. <i>Kasperczykowa Rozalja</i>	Kończyce, Wilczka 48.
15. <i>Knapik Anna</i>	Kończyce, Wilczka 18.
16. <i>Kozłowska Jadwiga</i>	Kończyce, Wilczka 38.
17. <i>Kubicówna Jadwiga</i>	Kończyce, 3-go Maja 25.
18. <i>Kuboszok Franciszka</i>	Kończyce, Łączna 7.
19. <i>Kuntze Marja</i>	Kończyce, Kolejowa 1.
20. <i>Kurasz Jadwiga</i>	Kończyce, Paderewskiego 21.
21. <i>Kubina Gertruda</i>	Kończyce, Wilczka 48.
22. <i>Ludek Anna</i>	Pawłów, Kościelna 1.
23. <i>Ludek Klara</i>	Pawłów, Kościelna 1.
24. <i>Mercik Marta</i>	Kończyce, Paderewskiego 63.
25. <i>Mercik Zofja</i>	Kończyce, Paderewskiego 63.
26. <i>Moralska Gertruda</i>	Kończyce, Łączna 9.
27. <i>Morgala Marta</i>	Kończyce, Nowa Szkoła.
28. <i>Nogliki Marja</i>	Kończyce, Łączna 4.
29. <i>Noglikówna Różia</i>	Kończyce, Paderewskiego 10.
30. <i>Nandzik Stefania</i>	Kończyce, 3-go Maja 9.
31. <i>Pietrzyk Gertruda</i>	Kończyce, Łączna 4.
32. <i>Pyżikówna Franciszka</i>	Kończyce, Górnicza 8.
33. <i>Skorzon Marja</i>	Kończyce, Wilczka 9.
34. <i>Smerczykówna Małgorzata</i>	Kończyce, Wilczka 48.
35. <i>Szampera Hildegarda</i>	Kończyce, 14-tu kolonistów 13.
36. <i>Szpyra Jadwiga</i>	Kończyce, Powstańców 1.
37. <i>Szpyra Franciszek</i>	Kończyce, Robotnicza 2.
38. <i>Szpyra Zofja</i>	Kończyce, Kol. Robotnicza 2.
39. <i>Śmietana Małgorzata</i>	Pawłów, Główna 23.
40. <i>Własówna Marta</i>	Bielszowice, Zabrska 77.
41. <i>Wiaterkówna Berta</i>	Kończyce, Paderewskiego 10.

42. *Wieczorkówna Lucja*
43. *Włodorz Pelagia*
44. *Zgrzyndek Agnieszka*

Kończyce, Czopika 1.
Kończyce, Łączna 8.
Kończyce, Łączna 4.

**Kurs kroju sukien damskich,
odbyty w czasie od 1 września do 12 października 1932 r.
w Katowicach.**

W dniu 1-go września 1932 r. otwarto w Katowicach w gmachu Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych dla krawczyń kurs kroju sukien damskich. Na kurs zapisało się 25 kandydatek, które, uczęszczając bardzo regularnie na naukę, kurs ukończyły. Nauki na kursie udzielała instruktorka *Stefania Faryniakowa* z Białej w dniach: poniedziałki, wtorki, środy, czwartki i piatki od godz. 17—20-tej. Kurs ukończono w dniu 12. X. 1932 r. Ogółem odbyło 90 godzin nauki. Uczestniczki kursu otrzymały poświadczenia uczęszczania na kurs.

Sa niemi:

1. *Adamczykówna Aniela*
2. *Czajanka Anna*
3. *Czechówna Gertruda*
4. *Dudkowa Anna*
5. *Dyrdówna Edita*
6. *Gaborska Wanda*
7. *Gopkova Marta*
8. *Goepfertówna Edita*
9. *Kłockówna Ema*
10. *Kopystiańska Ksenia*
11. *Lukaszczuk Monika*
12. *Matuszkówna Hermina*
13. *Pagor Marja*
14. *Pawleta Elżbieta*
15. *Respondek Pelagja*
16. *Roesler Pelagja*
17. *Rozkwitalska Gertruda*
18. *Rybka Gerda*
19. *Sikorówna Róża*
20. *Stolingwa Franciszka*
21. *Stolorz Elżbieta*
22. *Schindlerowa Elżbieta*
23. *Wnuk Rozalja*
24. *Wojcieszak Marja*
25. *Zaczyńska Marja*

Rybnik, Gimnazjalna 9, u p. Kosmali.
Żory, Rybnicka 28.
Czerwionka, Wolności 2.
Mysłowice, Mikołowska 28.
Czarny Las, Dąbrowskiego 7.
Dąbrowa Górnicza, 3-go Maja.
Katowice II, Paderewskiego 7.
Nikiszowiec, Dąbrowskiego 7.
Katowice, Bank Polski.
Brynów, Brynowska 66.
Mysłowice, Boliny 4.
Kostuchna, Szkolna 42.
Wełnowiec, Piastów 7.
Katowice-Dąb, Król. Hucka 73.
Chorzów, Król. Hucka 4.
Katowice, Stanisława 8, u p. Luedke.
Orzesze, nr. 7.
Wełnowiec, Bedera 51.
Janów Miejski, Polna 4.
Chorzów, Kościelna 7.
Kosztowy, Kościelna 112.
Katowice, Szopena 1.
Katowice, Krakowska 10, m. 6.
Siemianowice, Matejki 26.
Katowice, Sienkiewicza 8.

*Kurs kroju sukien damskich w Katowicach
od 1. IX. do 12. X. 1932 r.*

**Kurs dla elektromonterów oświetleniowych,
odbyty w czasie od 12 grudnia 1932 r. do 31 stycznia 1933 r.
w Katowicach.**

W dniu 12-go grudnia 1932 r. rozpoczęto w Katowicach w polskiej Szkole Wydziałowej żeńskiej przy ulicy Szkolnej kurs dla elektromonterów oświetleniowych. Na kurs zapisało się 29 kandydatów, z pośród których 18, uczęszczając regularnie na naukę, kurs ukończyło.

Kurs powyższy miał na celu zapoznanie słuchaczy z zupełnie nową a bardzo intensywnie się rozwijającą gałęzią elektrotechniki, mianowicie techniką oświetlenia. O stopniu zainteresowania się techniką racjonalnego oświetlenia dostatecznie dowodzi fakt, że prawie wszyscy słuchacze, którzy się zgłosili na otwarcie kursu, regularnie uczęszczali na wszystkie wykłady. Dużą pomocą podczas wykładów były wyświetlane przeźrocza z dziedziny stosowania racjonalnego oświetlenia we wszystkich przejawach życia, przemysłu, handlu i komunikacji, natomiast dawał się odczuwać brak odpowiedniego materiału pokazowego jak oprawy nowoczesne, żarówki. Pożądaniem byłoby w przyszłości porozumieć się z większymi firmami, zajmującymi się produkcją opraw i żarówek, w celu uzyskania dla pokazów wszelkiego sprzętu oświetleniowego. Charakteryzując przebieg wykładów należy stwierdzić, że przy urządzaniu kursów tego rodzaju korzystną byłaby selekcja słuchaczy pod względem poziomu umysłowego, gdyż kursy takie, jako specjalne, wymagają odpowiedniego przygotowania teoretycznego, a przy nierównym poziomie niejednokrotnie dla jednego lub kilku słuchaczy trzeba wyjaśniać rzeczy dobrze znane ogółowi słuchaczy, przez co następują duże straty czasu, natomiast dla słuchaczy nie mających odpowiedniego przygotowania, możnaby organizować specjalne popularne kursy racjonalnego oświetlenia odpowiednio zastosowane do poziomu posiadanych wiadomości.

Nauki na kursie udzielał *inż. Stefan Skrodzki*. Lekcje odbywały się 3 razy w tygodniu a mianowicie w poniedziałki, środy i piątki od godz. 18-tej do 20-tej. Program kursu obejmował godzin 40, z czego 14 godzin odbyło w roku 1932, zaś 26 w I-szym kwartale 1933 r.

Kurs ukończyli:

1. *Baron Paweł*
2. *Bartkowiak Szczepan*

Radzionków, kop. „Radzionków”.
Piotrowice Śl., Mikołowska.

3. *Bień Paweł*
4. *Dobrowolski Łucjan*
5. *Golla Eryk*
6. *Grodzki Franciszek*
7. *Kapitza Jerzy*
8. *Laszczyk Gerhard*
9. *Mosler Ryszard*
10. *Nowak Jan*
11. *Penkalla Jan*
12. *Poledniok Feliks*
13. *Poloczek Karol*
14. *Polomski Walter*
15. *Ptaszyński Edward*
16. *Sitko Gerhard*
17. *Szczepański Stanisław*
18. *Szymański Hubert*

- Radzionków, Cmentarna 9.
- Dąbrowa Górnicza, kop. „Flora”.
- Pszczyna, Dworcowa 2.
- Świętochłowice, Kolejowa 18.
- Radzionków, św. Wojciecha 26a.
- Lubliniec, u p. Pawła Drobczyka
(warsztat elektro-mechaniczny).
- Ruda Śl., Krakowska 11.
- Brzęczkowice, Dr. Grażyńskiego 22.
- Mokre, Wiejska 22.
- Ruda Śl., Sobieskiego 24.
- Poręba, pow. Pszczyna.
- Świętochłowice, Fogta 19.
- Mysłowice, Miarki 11.
- Świętochłowice, Falwy 2.
- Świętochłowice, Bytomska 33.
- Wełnowiec, Ks. Rzymelki 16.

**Kurs przygotowawczy do egzaminów mistrzowskich,
odbyty w czasie od 22 listopada 1932 r. do 15 marca 1933 r.
w Katowicach.**

W dniu 22 listopada 1932 r. rozpoczęto w Katowicach w polskiej szkole wydziałowej żeńskiej przy ulicy Szkolnej kurs przygotowawczy do egzaminów mistrzowskich. Na kurs zapisało się 37 kandydatów, uczęszczało regularnie 25, przy czym pod koniec kursu 2 odpadło, tak, że kurs ukończyło 23 uczestników. Naukę prowadzono 3 razy w tygodniu, a to w poniedziałki, środy i piątki od godziny 18-tej do 21-tej.

Nauki udzielali:

1. *Inż. Mieczysław Bizoń* — rachunki, godzin 15.
2. *Jan Błędowski* — księgowość, godzin 25.
3. *Dr. Franciszek Juras* — kalkulacja rzemieślnicza, godzin 35.
4. *Dr. Adam Kaczmarowski* — ustawodawstwo ogólne i podatkowe, godzin 30; stylistyka i korespondencja, godzin 10.
5. *Michał Lityński* — handel i weksel, godzin 15.

Kierownikiem kursu był *dr. Adam Kaczmarowski*. W roku 1932 odbyto godzin 42, zaś w I-szym kwartale 1933 r. godz. 92.

Poświadczenia uczestnictwa otrzymali:

1. <i>Bienek Józef</i>	Bieruń Stary, Słowackiego 8.
2. <i>Bimczok Michał</i>	Łagiewniki, Huta Hubertus 34.
3. <i>Brzezina Bernard</i>	Katowice II, Markiefki 29.

4. <i>Brzęk Franciszek</i>	Glinka.
5. <i>Dubiel Jan</i>	Słupna, Krakowska 66b.
6. <i>Jurowicz Józef</i>	Górki, Główna 50.
7. <i>Juretschke Teodor</i>	Katowice, Równoległa 2.
8. <i>Kaiserek Alojzy</i>	Mokre, Młyńska.
9. <i>Leder Józef</i>	Mokre, Mikołowska 28.
10. <i>Luka Wincenty</i>	Mikołów, Jamny 7.
11. <i>Majwald Wiktor</i>	Gorzyczki, pow. Rybnik.
12. <i>Machwitz Piotr</i>	Chorzów, Królowej Jadwigi 26.
13. <i>Malinowski Stanisław</i>	Knurów, Rybnicka 45.
14. <i>Mikołaszek Józef</i>	Mikołów, Gliwicka 12.
15. <i>Morawiec Ernest</i>	Król. Huta, Gimnazjalna 55.
16. <i>Musiół Jan</i>	Szarlej, Wolności 1.
17. <i>Neulitz Feliks</i>	Tychy, Starokościelna.
18. <i>Nyga Jan</i>	Bieruń Stary, Podugory.
19. <i>Panhirsch Herbert</i>	Wielkie Hajduki, Kościelna 4.
20. <i>Paliński Henryk</i>	Łagiewniki, Kościelna.
21. <i>Sauermann Alfred</i>	Dąbrówka Mała, Młyńska 6.
22. <i>Schwarzer Alfred</i>	Ruda, Sienkiewicza 2.
23. <i>Włoczko Leon</i>	Świętochłowice, Długa 45.

**Kurs kroju męskiego dla czeladników krawieckich,
w Katowicach.
odbyty w czasie od 9 lutego do 9 marca 1933 r.**

W dniu 9 lutego 1933 r. rozpoczęto w Katowicach w sali restauracji „Union“ przy ulicy Mickiewicza 8 kurs kroju męskiego dla czeladników krawieckich. Na kurs zapisało się 21 kandydatów, którzy uczeszczając na wykłady bardzo regularnie, kurs ukończyli. Nauki udzielał codziennie od godziny 15-tej do 17-tej instruktor krawiecki p. *Wojciech Samarzewski* z Królewskiej Huty. Program kursu obejmował 100 godzin. W dniu zakończenia kursu t.j. 9. III. 1933 r. uczniowie otrzymali poświadczenia uczeszczania.

Uczestnikami kursu byli:

1. <i>Cierzniak Szczepan</i>	Nowa Wieś, Wodna 30.
2. <i>Cołata Karol</i>	Wielkie Hajduki, Krakowska 140.
3. <i>Fuchs Jan</i>	Palowice, poczta Woszczyce, pow. Rybnik.
4. <i>Grzondziel Teodor</i>	Ruda, Bytomska 14.
5. <i>Górecki Henryk</i>	Ruda, Krakowska 11.
6. <i>Kalla Alfons</i>	Ruda, Kościelna 12.

7. *Kulus Józef*
8. *Koziński Edward*
9. *Kostrzewa Wilhelm*
10. *Kusz Franciszek*
11. *Labisz Leon*
12. *Lorek Józef*
13. *Mateja Błażej*
14. *Musiół Walenty*
15. *Nowak Rudolf*
16. *Pikul Michał*
17. *Pradelski Karol*
18. *Szymiczek Alfred*
19. *Wieja Gustaw*
20. *Wilk Paweł*
21. *Wyderka Władysław*

- Ruda, Bartosza Głowackiego 2.
 Ruda, Słowackiego 6.
 Orzegów, Bytomska 28.
 Ruda, Niedurnego 11.
 Pawłów, Górnicza 10.
 Ruda, Kopernika 5.
 Ruda, Sobieskiego 48.
 Paniówki, nr. 94, pow. Rybnik.
 Ruda, Orzegowska 5.
 Ruda, Bytomska.
 Ruda, Wyleżoła 8.
 Niedobczyce, nr. 207.
 Simoradz, nr. 48, pow. Cieszyn.
 Knurów, Wolności 58, pow. Rybnik.
 Wielkie Piekary, Radzionkowska 8.

XXVII. kurs spawania w Katowicach
odbyty w czasie od 15 lutego do 17 marca 1933 r.

Absolwenci kursu:

1. *Balski Józef*
2. *Bugiel Jerzy*
3. *Elsner Emil*
4. *Filius Antoni*
5. *Gordon Stanisław*
6. *Joneczek Karol*
7. *Judek Stefan*
8. *Kańtoch Teodor*
9. *Klin Wiktor*
10. *Kłita Eryk*
11. *Kozak Augustyn*
12. *Mücke Paweł*
13. *Nieużyła Antoni*
14. *Ośłoński Bonawentura*
15. *Różański Józef*
16. *Pasek Józef*
17. *Pietrzyk Zygmunt*
18. *Sladek Karol*
19. *Sorek Erwin*
20. *Stępniać Józef*
21. *Szuchaja Alfred*
22. *Urbanek Teofil*
23. *Wadas Ryszard*

- Janów, Mikołowska 27.
 Lipiny, św. Jana 6.
 Król. Huta, św. Jana 22.
 Wodzisław, Dr. Styczyńskiego 1.
 Ostrowiec, Ogrodowa 66.
 Michałkowice, Szkolna 2.
 Król. Huta, Polna 12.
 Ruda, Starowiejska 31.
 Zagórze, Miraszewskich 5 (Będz.).
 Wielkie Hajduki, Hutnicza 3.
 Orzesze, Górka Waw.
 Katowice III, Marcina 6.
 Szczakowa 83, pow. Chrzanów.
 Gołonóg, Kolonia Zajac.
 Siemianowice, P. Imielowskiego 39.
 Grodziec, Sutrzysonka, k. Będzina.
 Cukrownia „Częstochowice“, Opatów.
 Knurów, Kościuszki 2.
 Brzęczkowice, Krakowska 47.
 Zagożdżon, P. W. P. 2, m. 6 (Kozien.).
 Nowa Wieś, 3-go Maja 50.
 Katowice-Ligota, Franciszkańska 1.
 Mysłowice, Dr. Lustiga 4.

Kursy przechodnie z I. na II. kwartał 1933 r.

Kursy urządzone w roku 1932, wspólnie z Polskim Stowarzyszeniem Inżynierów i Techników Województwa Śląskiego, Koło w Bielsku.

1. **Kurs dla palaczy kotłowych.** Data otwarcia kursu: 1. X. 1932. Ilość odbytych godzin wykładowych w roku 1932 — 48. Ilość uczestników — 12. Skład uczni (zawody) — 7 ślusarzy, 3 tokarzy, 1 elektromonter, 1 mechanik samochodowy.

Na kursie wykładali: inż. Kazimierz Markiewicz, inż. Bartłomiej Tokarski.

2. **Kurs tkacki niższy.** Data otwarcia kursu — 1. X. 1932. Ilość odbytych godzin wykładowych w 1932 r. — 60. Ilość uczestników — 10. Skład uczni (zawody) — tkacze.

Prelegent: prof. Józef Sypniewski.

3. **Kurs tkacki wyższy.** Data otwarcia kursu — 1. X. 1932. Ilość odbytych godzin wykładowych w 1932 r. — 60. Ilość uczestników — 9. Skład uczni (zawody) — tkacze.

Prelegent: prof. Leon Unucka.

4. **Kurs dla elektromonterów.** Data otwarcia kursu — 1. XII. 1932. Ilość odbytych godzin wykładowych w 1932 r. — 16. Ilość uczestników — 8. Skład uczni (zawody) — elektromonterzy.

Na kursie wykładali: inż. Kazimierz Markiewicz i instruktor Franciszek Setnicki.

Ogólne uwagi. Frekwencja uczniów na wszystkich powyższych kursach zupełnie zadowalniająca; uczniowie uczęszczają na naukę pilnie i okazują żywe zainteresowanie i wielką chęć przyswojenia sobie odpowiednich wiadomości zawodowych; zachowanie się ich jest pod każdym względem poprawne.

Nauka odbywa się w gmachu Państwowej Szkoły Przemysłowej w Bielsku, gdzie Śląski Instytut Rzemieślniczo-Przemysłowy uzyskał w Wydziale Oświecenia Publicznego Woj. Urzędu w Katowicach zezwolenie na korzystanie ze sal szkolnych. Ilość godzin nauczania wynosi na

kursie dla palaczy kotłowych i na kursie dla elektromonterów po 4 tygodniowo, a mianowicie w 2 dniach po 2 godziny, zaś na obu kursach tkackich po 5 godzin tygodniowo, a mianowicie w 2 dniach raz 2 a drugi raz 3 godziny.

Przy udzielaniu nauki prelegenci korzystają w pierwszym rzędzie z własnych pomocy i środków naukowych, a w koniecznych wypadkach z urządzeń i pomocy naukowych Państwowej Szkoły Przemysłowej w Bielsku.

Kursy te przechodzą na II-gi kwartał 1933 r. W I-szym kwartale 1933 r. na kursie dla palaczy kotłowych odbyto 50 godzin nauki, na kursie tkackim niższym 60 godzin nauki, na kursie tkackim wyższym 60 godzin nauki i na kursie dla elektromonterów, 50 godzin nauki.

Kurs dla kinooperatorów i ich pomocników w Katowicach, rozpoczęty w dniu 20 lutego 1933 r.

(Przechodni.)

W dniu 20-go lutego 1933 r. rozpoczęto w Katowicach w gmachu Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych przy ulicy Krasińskiego II-gi kurs dokształcający dla kinooperatorów i ich pomocników. Na kurs zapisało się 26 kandydatów, z których uczęszcza regularnie na naukę 15-tu. Lekcje odbywają się 4 razy w tygodniu, a mianowicie w poniedziałki, środy, czwartki i soboty od godziny 8,30 do 12,20. W I-szym kwartale 1933 r. odbyto ogółem godzin 90.

Nauki na kursie udzielają pp.:

1. *Inż. Mieczysław Bizoń* — elektrotechnika dla kinooperatorów.
2. *Radca Woj. Śl. Stefan Cwojdzinski* — przepisy policyjne.
3. *Dr. med. Stanisław Hilewicz* — o chorobach zawodowych kinooperatorów i doraźnej pomocy w nagłych wypadkach.
4. *Dr. Adam Kaczmarek* — nauka obywatelstwa, języka polskiego.
5. *Jerzy Klytta* — obsługa aparatu.
6. *Ryszard Prymula* — mechanika aparatu.
7. *Prof. inż. Jan Smoleń* — optyka.
8. *Inż. Józef Szlichter* — film dźwiękowy.
9. *Dr. Władysław Wróblewski* — o psychicznym czynniku kinooperatora.

Wykładowcy prowadząc wykłady, posługują się pomocami naukowymi. Dostarczani im częściowo przez Instytut, częściowo zaś korzystają z swych własnych urządzeń. Dla

przedmiotów „obsługa i mechanika aparatu“ wypożyczył Instytut aparat kinematograficzny marki „Ernemann“.

**Kurs dla podkuwaczy koni.
rozpoczęty w dniu 1 marca 1933 r. w Katowicach.**

W dniu 1 marca 1933 r. rozpoczęto kurs ten w Rzeźni Miejskiej w Katowicach przy ulicy Kozielskiej. Na kurs zapisało się 22 kandydatów, z których na naukę uczęszcza regularnie 19-tu. Nauki na kursie udzielał panowie: Stanisław Sobota — Dyrektor Rzeźni Miejskiej — wykłady, zaś ćwiczenia praktyczne mistrz kowalski Jan Szramowski, które to ćwiczenia odbywały się w kuźni Szramowskiego.

W pierwszym kwartale 1933 r. odbyto godzin wykładowych 15, natomiast ćwiczeń odbyto 60 godzin.

Wykłady odbywały się raz w tygodniu między godziną 15-tą a 18-tą w Rzeźni Miejskiej. Ćwiczenia podzielono na 3 grupy, a to w ten sposób, że pierwsza grupa, licząca 6 osób, odbywa ćwiczenia w środy od godziny 8-mej do 13-tej, druga grupa w czwartki od godziny 8-mej do 13-tej, trzecia grupa w czwartki od godziny 13-tej do 18-tej.

**Kurs malarstwa dekoracyjnego.
rozpoczęty w dniu 1 marca 1933 r.
w Katowicach.**

W dniu 1 marca 1933 r. rozpoczęto w Katowicach w Domu Ludowym przy ulicy Krakowskiej nr. 43 kurs malarstwa dekoracyjnego.

Sfery tutejsze malarskie zwróciły się do Instytutu z prośbą o uruchomienie kursu dla malarzy dekoracyjnych, motywując swe życzenie tem, że dotychczas kursu takiego Instytut nie prowadził i co najważniejsze, malarze nasi odczuwają brak należytego wykształcenia w tym kierunku.

Uwzględniając powyższe. Dyrekcja Instytutu w porozumieniu z mistrzami malarskimi pp.: *Janem Nygą* i *Ignacym Igłem* opracowała program, na który przeznaczono 500 godzin nauki. Program ten jest następujący:

**Program
kursu malarstwa artystyczno-dekoracyjnego dla czeladników
i ewentualnie dla majstrów.**

1. Rysunek z wolnej ręki ornamentacyjny ze wzorów i modeli gipsowych. — Ćwiczenia w oddawaniu form ornamentalnych, tak w zarysie jak i z efektami światła i cieniów. — Szczegółowe studium liścia akan-

tusowego. — Wykonanie rysunku ołówkiem, węglem, kredką, pędzlem i piórem. — Teoria ornamentu, rytmika, harmonja form ornamentalnych.

2. Rysunek naturalistyczny: liści, kwiatów, roślin, drzew, zwierząt itp. ołówkiem, węglem itd. ze wzorów jak i z natury.
3. Geometria w zastosowaniu malarza dekoracyjnego i rysunek geometryczny, przerabianie różnych zadań wziętych z wykładu. Rysunek rozmaitych w praktyce zastosowanych linii krzywych, (elipsy, spirale, ślimakowe) itp.
4. Ornament geometryczny i linijne dekoracje.
5. Perspektywa i jej zastosowanie w praktyce. Malarstwo teatralne.
6. Konstrukcja cieniów. Cień własny i rzucony brył.
7. Nauka o stylach i ich historia.
8. Nauka o barbach i kolorach. Harmonja barw. Chemja farb i jej wpływ przy malowaniach.
9. Malowanie plastyki i kolorami, akwarelą, farbami klejowymi, temperą, olejno itp. szkiców ornamentalnych, szczegółów jak i większych pól ściennych lub sufitowych, studjum roślin, kwiatów itd. Malarstwo nowoczesne.
10. Anatomia i rysunek figur, studja poszczególnych części ciała człowieka, rąk, nóg, głów ze wzorów odlewów gipsowych jak i studja aktów z natury.
11. Studja draperyj.

Kurs obejmuje 500 godzin nauki.

Z uwagi na spóźnione rozpoczęcie kursu (wpłynął na to brak wymaganej liczby zgłoszeń) program nie mógł być całkowicie wyczerpany. Postanowiono w miesiącach marcu i kwietniu 1933 r. przeprowadzić 250 godzin, zaś resztę odłożono na miesiące zimowe listopad i grudzień 1933 r. względnie styczeń i luty 1934 r.

W I-szym kwartale 1933 r. odbyto ogółem 143 godziny. Nauki udzielają mistrzowie malarscy pp.: *Jan Nyga* i *Ignacy Igel*. Na kurs uczęszcza 15-tu uczestników, czeladników malarskich.

Celem usprawnienia prowadzenia nauki Instytut na wiosnę p. Nygi zakupił 5 wzorów gipsowych. Pozatem prelegenci posługiwali się swymi własnymi wzorami.

Na skutek prośby Dyrekcji Instytutu, Magistrat miasta Katowic w drodze wjazdu obliczał Instytutowi bardzo przystępne stawki za używanie sali.

Kurs przygotowawczy do egzaminów mistrzowskich

rozpoczęty w dniu 10 marca 1933 r. w Rybniku.

W dniu 10 marca 1933 r. rozpoczęto w Rybniku w Starej Szkole Powszechnej przy ul. Cmentarnej kurs przygotowawczy do egzaminów mistrzowskich.

Przyjmowaniem zgłoszeń na miejscu i udzielaniem informacji zajął się kierownik Doksztalcającej Szkoły Zawodowej w Rybniku p. Jan Branny, który zorganizował kurs, objął jego kierownictwo.

Początkowo na kurs zgłosiło się 15 uczestników, jednak przy kilku dalszych lekcjach liczba ta wzrosła do 21. Lekcje na kursie odbywają się 3 razy w tygodniu i to w niedziele, środy i piątki w godzinach popołudniowych.

Nauki udzielają panowie:

1. *Jan Branny*, kierownik kursu — nauka obywatelstwa, godzin 30.
2. *Kazimierz Nowak*, nauczyciel szkoły doksztalcającej — rachunki i kalkulacja rzemieślnicza, godzin 50.
3. *Czesław Kurkiewicz*, nauczyciel Szkoły Handlowej — korespondencja, nauka o handlu i wekslu i księgowość, godz. 50.

W roku sprawozdawczym odbyto godzin 39.

Kurs centralnego ogrzewania

dla monterów i instalatorów centralnego ogrzewania
rozpoczęty w dniu 22 marca 1933 r. w Katowicach.

W dniu 22-go marca 1933 r. rozpoczęto w Katowicach w Polskiej Szkole Wydziałowej Żeńskiej przy ul. Szkolnej kurs centralnego ogrzewania dla monterów i instalatorów centralnego ogrzewania.

Na kurs zapisało się 15-tu uczestników, przy pierwszych zaś lekcjach zgłosiło się jeszcze dwóch tak, że na kurs uczęszcza 17-tu kandydatów. Nauka prowadzona jest 3 razy w tygodniu, mianowicie: we wtorki i piątki od godziny 18-tej do 20-tej, w środy od 18-tej do 21-szej.

Nauki udzielają pp.:

1. *Inż. Tadeusz Machocki* — rurociągi, grzejniki, ogrzewanie wodne, wykonywanie instalacji, błędy i zaburzenia w instalacjach, godzin 20.

2. *Inż. Kazimierz Markiewicz* — rodzaje ogrzewań, kotły, sposoby obliczania: a) strat ciepła, b) instalacji, ogrzewanie parowe, godzin 20.

W pierwszym kwartale 1933 r. odbyło godzin 6. Program kursu, obejmujący godzin 40, jest następujący:

Program kursu centralnego ogrzewania.

40 godzin.

1. Rodzaje ogrzewań.
2. Główne części instalacyjne ogrzewań wodnych i parowych.
a) kotły, b) rurociągi, c) grzejniki.
3. Sposoby obliczania: a) strat ciepła, b) instalacji.
4. Ogrzewania wodne.
5. Ogrzewania parowe.
6. Wykonywanie instalacji.
7. Błędy i zaburzenia w instalacjach.

**I-szy praktyczny kurs napraw różnorodnych uszkodzeń
w maszynach elektrycznych.**

rozpoczęty w dniu 20 marca 1933 r.. w Katowicach.

W dniu 20 marca 1933 r. rozpoczęto w Katowicach w byłych warsztatach Polskiego Towarzystwa Elektrycznego przy ulicy Krakowskiej nr. 11. I-szy praktyczny kurs napraw różnorodnych uszkodzeń w maszynach elektrycznych.

Program kursu, obejmujący godzin 65, podajemy niżej:

1. Dział napraw elektrycznych maszyn wirujących:
 - a) przewinięcie spalonego uzwojenia silnika na to samo napięcie, prąd i obroty.
 - b) przewinięcie uzwojenia silnika na wyższe napięcie od poprzedniego z zachowaniem tej samej mocy i obrotów silnika,
 - c) przewinięcia uzwojenia wirnika,
 - d) nawinięcie cewek uzwojenia magnetycznej maszyny prądu stałego,
 - e) przewinięcie uzwojenia twornika maszyny prądu stałego,
 - f) przełączenia uzwojenia statora na różne napięcia.
2. Dział napraw mechanicznych maszyn wirujących:
 - a) wymiana łożysk samosmarownych i łożysk rolkowo-kulkowych na nowe,
szlifowanie czopów wałka wirnika oraz jego centrowanie,
 - c) przełączenie i szlifowanie kolektora twornika,
 - d) spawanie i obtaczanie pierścieni zwierających sztabki wirnika klatkowego,

- e) pasowanie szczotek w maszynie prądu stałego i w silniku asynchronicznym pierścieniowym,
 - f) spawanie pękniętych tarcz łożyskowych maszyny elektrycznej,
 - g) spawanie pękniętych części korpusu statora silnika,
 - h) wymiana uszkodzonej części korpusu statora silnika
 - h) wymiana uszkodzonej części korpusu statora silnika.
3. Dział napraw elektrycznych maszyn stałych:
- a) nawinięcie nowych cewek wysokiego i niskiego napięcia transformatora, na podstawie danych wziętych z uszkodzonych cewek,
 - b) nawinięcie cewki wysokiego napięcia z zaczepami,
 - c) nawinięcie płaską miedzią cewki uzwojenia talerzowego wysokiego napięcia,
 - d) wymiana uszkodzonych części izolacyjnych transformatora na nowe.
4. Dział napraw mechanicznych maszyn stałych:
- a) uszczelnianie skrzyni transformatora i konserwatora oleju,
 - b) wymiana uszkodzonego izolatora przepustkowego w pokrywie skrzyni na nowy.
 - c) dociskanie rozluźnionych blach rdzenia transformatora.
 - d) naprawa przełącznika zaczepów,
 - e) oczyszczanie transformatora od osadów z oleju,
 - f) wymiana oleju transformatora na świeży,
 - g) separowanie oleju transformatorowego.

Wszystkie wyżej wymienione, najczęściej spotykane w praktyce naprawy maszyn elektrycznych, zostaną własnoręcznie przerobione przez uczestników kursu pod nadzorem i wskazówkami kierownika kursu.

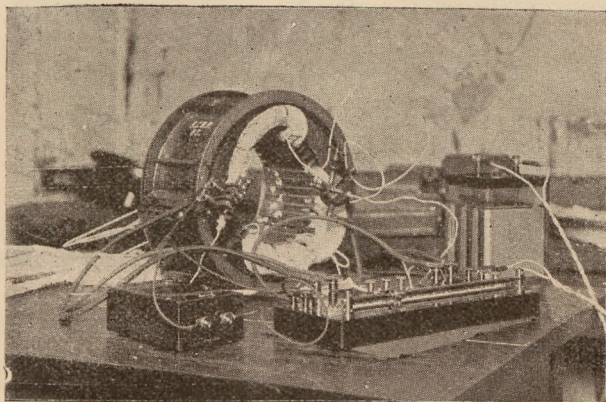
Ponadto, uczestnicy zapoznają się z impregnacją, lakierowaniem specjalnymi lakierami i suszeniem uzwojeń naprawionych maszyn elektrycznych, jak również wykonają zasadnicze pomiary na tych maszynach.

Pomiary te będą następujące:

1. pomiar stanu izolacji przy pomocy induktora,
2. pomiar oporów uzwojeń przy pomocy podwójnego mostka Thomson-Wheacton,
3. pomiar temperatury łożysk samosmarownych i stopnie nagrzewania się blach statora maszyny w ruchu.
4. pomiar ilości obrotu przy biegu luzem i obciążenie maszyny elektrycznej przy pomocy tachometra,
5. pomiar szczelny między statorem i wirnikiem metodą pośrednią i bezpośrednią,
6. pomiar przekładni transformatora,
7. pomiar wytrzymałości elektrycznej oleju na przebicie.

Pomiary te będą miały na celu zapoznanie uczestników kursu ze sposobami szybkiego wykrywania błędów w maszynach elektrycznych, jako też zaznajomienie z niektórymi danymi cyfrowymi, charakterystycznymi dla maszyn elektrycznych. Przy wykonywaniu napraw mechanicznych uczestnicy kursu zapoznają się z najnowszymi metodami spawania elektrycznego i autogenicznego.

Na kurs zapisało się 29-ciu kandydatów. Ponieważ metodyką nauczania na kursie polegała na podziale uczestników kursu na 5 grup po 4 osoby w każdej, przeto 20-tu kandydatów zapisano na I-szy kurs, resztę zaś zanotowano na następny, który mamy zamiar rozpocząć po załatwieniu I-szego kursu.

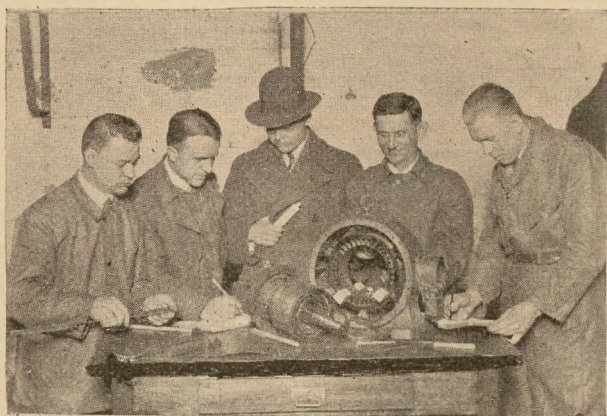
Pomiar oporu cewek uzwojenia stojana przy pomocy mostku Thomsona.

Ćwiczenia praktyczne odbywają się 3 razy w tygodniu: w poniedziałki, środy i piątki od godziny 17-tej do 19-tej w wymienionych wyżej warsztatach P. T. E. Zajęcia praktyczne na kursie są prowadzone jednocześnie przez 5 grup pod kierownictwem i nadzorem kierownika kursu.

Podział ćwiczeń został przeprowadzony w ten sposób, że każda z 5-ciu grup wykonywała osobne zadanie, po ukończeniu którego, względnie po dokładnem zapoznaniu się z rodzajem i sposobami wykonywanej pracy, otrzymywała zadanie innej grupy. W ten sposób każda grupa przerobiła wszystkie te ćwiczenia praktyczne, jakie wykonywały inne grupy. Metoda taka pozwalała uczestnikom kursu na dokładne i wszechstronne zbadanie całego szeregu sposobów naprawy maszyn elektrycznych jako to: sposobów nawijania, kolejność wykonywania odpowiednich przeliczeń, kolejność manipulacji przy rozwijaniu, czyszczeniu i przy-

stosowaniu maszyn elektrycznych do naprawy, wreszcie zaznajomienia się z równymi układami uzwojeń zwłaszcza w przypadku nawijania silników asynchronicznych i tworników maszyn prądu stałego.

Uczestnicy każdej grupy kursu przed rozpoczęciem naprawy maszyny wykonali całkowite jej przeliczenie oraz schemat uzwojenia, po czym dopiero przystępowali do właściwej naprawy.

Żłobkowanie statora silnika, przygotowywanie do nawijania oraz przeliczanie nowych danych nawojowych.

Ze względu na dotkliwy brak niektórych maszyn, niezbędnych w dobrze zorganizowanym warsztacie naprawczym, niektóre ćwiczenia zostały przeprowadzone wspólnie dla całego kursu.

Dotyczyło to przetoczenia kolektora twornika maszyny prądu stałego, zapoznania się z uszczelnianiem skrzyń transformatorów olejowych oraz spawania elektrycznego. Wszystkie ćwiczenia w przeważnej liczbie były wykonywane na maszynach elektrycznych, pochodzących ze zbiorów elektrotechnicznych Instytutu.

Nadmienić należy, że naprawianie maszyn elektrycznych nie miało charakteru wyłącznie pedagogicznego, lecz przede wszystkim prace te wykonywane były w ten sposób, aby po naprawie maszyna nadawała się do użytku.

Sprawozdanie rachunkowe

D o c h o d y	Prelimino- wane	Rzeczy- wiste
1. Składki członków	2 700.—	1 000 83
a) zwyczajnych	650.—	800.—
b) wspierających	113 757 69	35 652.35
2. Kursy zawodowe	1 541.—	475.—
3. Za zużytkowanie maszyn szewskich	1 000.—	1 208.11
4. Za sprzedane wydawnictwa	112 952.—	88 150 —
5. Do pokrycia subwencjami	50.—	208.—
6. Składnica (za sprzedane materiały)	50.—	920 42
7. Odsetki w bankach	—	233 59
8. Za sprzedany aparat radiowy	—	140.—
9. Częściowy zwrot kosztów podróży		
	232 700.69	128 788 30

R o z c h o d y	Prelimino- wane	Rzeczy- wiste
1. Wydatki osobowe: uposażenie dyr. i pracow.	36 570.—	34 556.—
2. Kasa Chorych i ubezpieczenie społeczne . .	1 974.08	2 077.53
3. Podróże służbowe i diety	2 350.—	1 738.99
4. Wyjazdy instruktorów	2 000.—	—
5. Kursy zawodowe	113 689.25	32 535.88
6. Wydawnictwa	12 000.—	4 867.66
7. Biblioteka i czasopisma	4 500 —	2 627.97
8. Wydatki biurowe:		
a) inwentarz	2 300.	991.90
b) druki i materiały piśmienne	4 100.—	4 633.31
c) poczta i telefon	3 600.—	4 593.61
9. Lokal, opał i światło	3 000.—	2 602.95
10. Remont sal szkolnych	2 000.—	—
11. Sprzęt szkolny	2 000.—	—
12. Eksperymentalne placówki:		
a) rozbudowa szewskiej placówki w Miko- łowie	10 000 —	4 431.43
b) warsztat doświadczalny dla piekarzy . .	5 000.—	—
13. Pomoce naukowe 10% od sumy kursów . .	12 792,—	5 456.—
14. Koszta reklamy kursów i inne ogłoszenia . .	6 000.—	3 981.43
15. Różne nieprzewidziane	1 500.—	1 828.79
16. Na zakup podręczników do sprzedaży . .	—	268.95
17. Świadczenia socjalne	—	312.28
	225 375.33	107 504.69

Katowice, dnia 13. kwietnia 1933.

Saldo z roku 1931	24,211.66
Przychód według zamknięcia budżetowego	128,788.30
Sumy przechodnie według spisu	365.—
	153,364.96

Rozchód	
Dochód, według zamknięcia budżetowego	107,504.69
Gotówka:	
a) w kasie podręcznej	39,28 zł
b) w Pożyczkowej Kasie Rzemieślniczej rachunek Zarządu	10.990,— zł
c) w P. K. O.	23.490,69 zł
d) w Pożyczkowej Kasie Rzemieślniczej rachunek Dyrekcji	1.580,— zł
Sumy przechodnie	9,760.30
	153,364.96

Plan finansowo-gospodarczy
'Śląskiego Instytutu Rzemieślniczo-Przemysłowego w Katowicach
na okres szkolny 1933/34
od 20. VIII. 1933 r. do 19. VIII. 1934.

W p ł y w y	Prelimino- wano w złotych	Objaśnienia
1. Nadwyżka przewidywana z ubiegłego okresu szkolnego	20,000.—	Do pozycji 2: W załączonym zestawieniu dochodów i rozchodów wyszczególniono opłaty z pojedynczych kursów.
2. Opłaty kursowe	32,345.—	Do pozycji 7a: 150 członków po 10,— zł, 6 członków wspierających po 100,— zł, razem 2100,— zł.
3. Opłaty za druki szkolne	—	Do pozycji 7b: Za różne sprzedane materiały uczestnikom kursów.
4. Pomieszczenie	—	
5. Dochód z warsztatów szkolnych	—	
6. Zasiłki i subwencje od samorządów i organizacji społecznych i zawodowych	—	
7. Różne:		
a) składki członków	2,100.—	
b) ze składnicy	500.—	
8. Niedobór	33,345.97	
R a z e m	88,290.97	

W y d a t k i	Prelimino- wano w złotych	Objaśnienia
1. Niedobór przewidywany z ubiegłego okresu szkolnego	—	Do pozycji 2a: Płace:
2. Uposażenie:		a) dyrektor 8400,— zł b) dwóch urzędników 6480,— zł c) dwie stenotypistki 4200,— zł d) jeden rysownik 2100,— zł e) jeden goniec 480,— zł
a) administracja Instytutu	21,660.—	Do pozycji 2b: W załączonym zestawieniu dochodów i rozchodów podano pobory wykładowców na poszczególnych kursach.
b) wynagrodzenie nauczycieli za godziny wykładowe na kursach	22,654.—	Do pozycji 3a: Od dwóch pracowników 142,56 zł Od jednego pracownika 52,80 zł Od dwóch pracowników 79,20 zł Od jednego pracownika 26,40 zł Za sprzątaczkę 10,56 zł
3. Inne wydatki osobowe:		Do pozycji 3b: Od trzech pracowników 748,80 zł Od czterech pracowników 417,60 zł Za sprzątaczkę (ubozp. na wypadek inwalidztwa) 20,80 zł
a) opłaty do Kasy Chorych	311.52	Do pozycji 4c i 4d: W załączonym zestawieniu dochodów i rozchodów podano koszty lokali, opału, światła i obsługi na poszczególn. kursach.
b) opłaty do Z.U.P.	1,187.20	Do pozycji 6e: Załączone objaśnienie zestawienia dochodów i rozchodów.
c) podróże służbowe	2,000.—	Do pozycji 8: Na przeniesienie eksperymentalnej placówki szewskiej z Mikołowa do Katowic i utrzymania jej, oraz na urządzenie warsztatu piekarskiego.
4. Pomieszczenie:		
a) lokal Instytutu	1,800.—	
b) opał, światło i utrzymanie porządku	660.—	
c) lokale kursowe	2,633.75	
d) opał, światło, obsługa	3,189.50	
5. Wydatki biurowe:		
a) inwentarz	1,000.—	
b) materiały pisarskie	4,000.—	
c) druki, książki i pisma	2,000.—	
d) telefon i porto	4,000.—	
6. Różne wydatki:		
a) na reklamę	4,000.—	
b) wydatki nieprzewidziane	2,000.—	
c) wydawnictwa	3,000.—	
d) składnica	500.—	
e) materiały pomocnicze zużywane na kursach	1,695.—	
7. Remont i konserwacja budowli . .	—	
8. Urządzenie lokali szkolnych . . .	5,000.—	
9. Pomoce naukowe	5,000.—	
10. Inwestycje	—	
11. Ewentualna nadwyżka	—	
R a z e m	88,290.97	

Spis rzeczy:

	Strona
Wstępny artykuł p. Józefa Hamerloka	5
Ogólne sprawozdanie z całorocznej działalności Instytutu	9

CZĘŚĆ ADMINISTRACYJNA.

Zarząd	23
Walne Zgromadzenie	29
Działalność Zarządu	32
Konkurs na godło Instytutu	43
Pomieszczenia Instytutu	45
Biblioteka i inwentarz	47
Pomoce naukowe	49
Pracownia elektro-techniczna	52
Kursy zatwierdzone	58
Kursy przeprowadzone	59
Sprawozdanie tabelaryczne z przeprowadzonych kursów	60
Przykład obliczania kosztów jednego uczestnika kursu	74
Zestawienie tabelar. kursów przechodnich, których ukończenie nastąpi w roku budżet. 1933/34	76
Kalkulacja kursów	80
Odczyty	81
Instytut na Wystawie Rzemieśln.-Przem.	81
Wycieczki	83
Wyjazdy w celach organizacyjnych	84
Kursy projektowane na rok szkolny 1933/34	86
Instytucje zapraszane do Komisji egzaminacyjnych	87
Likwidacja eksperymentalnej placówki szewskiej w Mikołowie	88
Ankiety	90

WYDZIAŁ RZEMIOŚŁ BUDOWLANYCH.

Wydział Rzemiosł Budowlanych	93
Kurs betoniarski wstępny	94
Kurs technologii betonu	101
Kurs wyrobu sztucznych kamieni	109

	Strona
Kurs przygotowawczy do egzaminu mistrzowskiego	116
Ankieta	118
Poradnia betoniarska	119
Zakończenie	122

KURSY.

Kursy spawania:

w Katowicach 16. XI. 1931 — 8. I. 1932	127
w Rybniku 5. II. — 29. II. 1932	129
w Katowicach 2. III. — 30. III. 1932	129
w Katowicach 13. VI. — 14. VII. 1932	130
w Katowicach 15. IX. — 20. X. 1932	130
Kurs „Transformator w ruchu w Katowicach 1. XII. 1931 — 16. I. 1932	131
Kurs dla podkuwaczy koni w Katowicach 23. X. 1931 — 29. I. 1932	132
Kurs kreśleń technicznych w Katowicach 11. XII. 1931 — 5. II. 1932	135
Kurs dla elektromont. oświetl. w Katowicach 15. XII. 1931 — 26. II. 1932	137
Kurs przygotowawczy do egzaminów mistrzowskich w Katowicach 30. X. 1931 — 7. III. 1932	138
Kurs „Organizacja utrzymania maszyn elektrycznych“ w Katowicach 22. I. — 11. III. 1932	139
Kurs dokształcający dla kinooperatorów i ich pomocników w Kato- wicach 15. IX. 1931 — 23. IV. 1932	142
Kurs dla palaczy kotłowych i elektromonterów w Bielsku 9. XI. 1931 do 31. V. 1932	144
Kurs dla nawijaczy maszyn trójfazowych w Katowicach 29. IV. do 9. VI. 1932	146
Kursy cyklu wykładów z elektrotechniki praktycznej w Katowicach 13. V. — 13. VII. 1932 i 29. VI. — 15. VIII. 1932	148
Kurs modniarsko-kwiaciarski w Katowicach 29. II. — 15. VII. 1932	151
Specjalny kurs języka polskiego w Król. Hucie 5. II. — 4. VII. 1932	153
Kurs dla palaczy kotłowych w Katowicach 25. IV. — 15. VII. 1932	154
Kurs przygotowawczy do egzaminów mistrzowskich w Katowicach 19. V. — 26. VII. 1932	155
Radłowy kurs informacyjny w Katowicach 24. V. — 27. VII. 1932	156
Bezpłatne kursy kroju bielizny dla żon i córek bezrobotnych oraz inwalidów	158
Uczestniczkki kursów:	
Wielkie Hajduki 23.—29. IX. 1932	159
Kamień 30. IX. — 6. X. 1932	160
Brzozowice 5.—7. X. 1932	162
Kończyce 11.—13. X. 1932	163

	Strona
Kurs kroju sukien damskich w Katowicach 1. IX. — 12. X. 1932 . . .	164
Kurs dla elektromonterów oświetleniowych w Katowicach 12. X. 1932 do 31. I. 1933	166
Kurs przygotowawczy do egzaminów mistrzowskich w Katowicach 22. XI. 1932 — 15. III. 1933	167
Kurs kroju męskiego dla czeladników krawieckich w Katowicach 9. II. — 9. III. 1933	168
XXVII. kurs spawania w Katowicach 15. II. — 17. III. 1933	169

KURSY PRZECHODNIE
z I-go na II-gi kwartał 1933 r.

w Bielsku:

Dla palaczy kotłowych od 1. X. 1932	170
Dla tkaczy (niższy) od 1. X. 1932	170
Dla tkaczy (wyższy) od 1. X. 1932	170
Dla elektromonterów od 9. XII. 1932	170
Kurs dla kinooperatorów i ich pomocn. w Katowicach od 20. II. 1932	171
Kurs dla podkuwaczy koni w Katowicach od 1. III. 1932	172
Kurs malarstwa dekoracyjnego w Katowicach od 1. III. 1932 . . .	172
Kurs przygotowawczy do egzaminów mistrzowskich w Rybniku od 10. III. 1932	174
Kurs centralnego ogrzewania w Katowicach od 22. III. 1932 . . .	174
I-szy praktyczny kurs naprawy maszyn elektrycznych w Katowicach od 20. III. 1932	175
Zamknięcie budżetowe	180

Zakład introligatorski **Antoniego Dalewskiego**

Katowice, ulica Marszałka Piłsudskiego 60, telefon 606

Wykonuje wszelkie prace
w zakres introligatorstwa wchodzące.

Jan Szramowski
mistrz kowalski

**kucie koni, budowa
i reparacje wozów.
(Kursy kucia koni)**

Katowice, Słowackiego 18

FOTOGRAF
JÓZEF HOLAS

(dawniej LANGE)

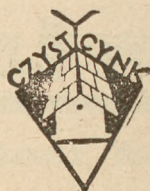
KATOWICE, POPRZECZNA 7
TELEFON 10-53

Kalkulacja Krawiecka

Fachowy podręcznik dla
krawców opracowany przez
Dr. Franciszka Jurasa i
mistrza krawieck. Wojciecha
Samarzewskiego - nakładem
Śląskiego Instytutu Rze-
mieślniczo-Przemysłowego
w K a t o w i c a c h.

Cena za egzemplarz złotych 2,75

Do nabycia w biurze Śląskiego In-
stytutu Rzemieślniczo-Przemysłowego
w Katowicach, ul. Krasińskiego nr. 3

Dach z czystej blachy cynkowej

daje największe korzyści
właścicielowi domu i blacharzowi

*

Wyjaśnienia — Oferty

„Blacha Cynkowa” Ska z o. p.
Katowice, ul. Marjacka 11 - Telefon 12-61

KSIEGARNIA
TADEUSZ MIKULSKI

KATOWICE, MARJACKA 2, TELEF. 15-82

poleca

dzieła, podręczniki, samouczki, albumy, modele,
plany, projekty, szkice krajowe i zagraniczne etc. etc.
dla wszelkich rzemiosł, zawodów, techniki etc. etc.

o r a z

różne przybory i artykuły techniczno-kreślarskie.
Oferty, katalogi i informacje udziela bezpłatnie

Franciszek Mika

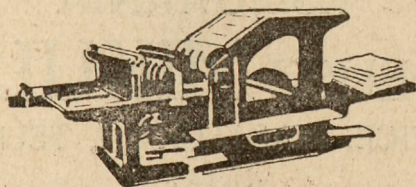
Telefon nr.14 Ruda Śl. Kopernika 2

Salon mód dla Pań i Panów
oraz futra i mundury

Na składzie duży wybór materiałów
krajowych i zagranicznych.

KSIEGARNIA i DRUKARNIA KATOLICKA SPÓŁKA AKC.

KATOWICE, MARSZAŁKA PIŁSUDSKIEGO NR. 58

Telefon nr. 1330 i 2509. Adres telegraficzny: „Kadeka” Katowice

Wykonuje wszelakie druki rota-
cyjne, pośpieszne jedno- i kilko-
barwne. — Wykresy, mapy, for-
mularze i książki dla władz, biur
i towarzystw. — Nuty zwykłe
i gregorjańskie. — Książki i cza-
sopisma w różnych językach.

Własna
odlewnia czcionek i introligatorynia

Ceny przystępne! Obsługa skora i jaknajrzetelniejsza.

Jak odnajdziesz w Katowicach

ŚLĄSKI INSTYTUT RZEMIEŚLNICZO-
- PRZEMYSŁOWY

CZEŚĆ RZEMIOSŁU !

Z dworca na prawo – tunelem – prosto ul. Wojewódzką
do gmachu Śl. Technicznych Zakładów Naukowych.

P.N.A.S.

Adres: Śl. Inst. Rzem. - Przem. ul. Krasińskiego N° 2

tel. 837. P.K.O. Nr. 303599.

Biblioteka Śląska w Katowicach

Id: 0030000720655

II 22520/5

SL

Druk: Księgarnia i Drukarnia Katolicka S.A.
Katowice, ulica Marsz. Piłsudskiego nr. 58
